

PÉTERVÁRI ZSOLT

Öncsalás

(tragédia két felvonásban)

PÉTERVÁRI ZSOLT (1983) Veszprém

Szereplők:

MATEKTANÁR – értelmiségi származású gimnáziumi tanár, a megyeszékhelyen mindenki tisztelt, negyven év feletti idealista, a demokratikus ellenzék tagja, a '80-as években szamizdat-szerkesztő és -terjesztő volt, apja fiatalon elhunyt B-listázott és '56-os múltú volt egyetemi tanár, családjában sok a disszidens

KERÉNYI GYURI – jómódú maszek autószerelő, műhelye két egymás melletti, egybenyitott garázsban működik a Matektanár lakásával egy paneltömbben; testes, kopaszodó, hatvan körüli, múltja miatt frusztrált, egykori magas rangú és hithű szocialista funkcionárius

PRESSZÓS TOMI – gebines családból származó, életrevaló vendéglátós vállalkozó, harmincas évei végén jár; nem művelt, de jó eszű; feltörekvő, társasági ember

NYUGATI KÜLDÖTT – középkorú, elegáns multimenedzser az egykori NDK-ból, korábban külkereskedő, sokáig élt hazánkban, így akcentussal jól beszéli a magyart

HUSZÁR SANYI – megyei főtisztviselő, elvált nagyívó, művelt, elegáns; rendszerváltó tanár apját fiatalon „malenkij robotra” hurcolták, és '56-os múltja is volt, a '90-es fordulat után megyei képviselővé váló apja révén kerül magas hivatalába, kálvinista, nacionalista, tősgyökeres helybéli, a Matektanár szomszédja és barátja

IVÁN – Volga-sofőr volt két évtizeden át a városi tanácselnök mellett, később is hivatali állományban marad korábbi beosztását megőrizve, szervilis jellem

HANCZÁR JANI – népművelő végzettségű radikális újságíró, a Kádár-érában osztályidegen családjá miatt állásvesztéssel sújtott, a rendszerváltás környékén nagydumás újságíró a megyei lapnál, a Matektanár haverja, városházi szóvivője

KEREKES – középkorú volt üzemi párttitkár, képzettség hiányában a rendszerváltás után gyári szalagmunkásnak kényszerült állni, fiatalon kiégett nihilista típus

KEREKESNÉ – Kerekes nejeként képzetlensége ellenére bekerül a megyei KSH-ba, ahol a fordulat után is biztos helye van, férjével egyidős, csinovnyik mentalitású

VÉRTENNÉ – korábban TSZ-főkönyvelő, volt párttag, özvegységre jutott megyei pártfőember-feleség, dúsgazdag, energikus nyugdíj közeli

RÁHEL – faluról felkerült fiatal pincérlány, Presszós Tomi alkalmazottja, éppen egyetemre gyűjt, párkapcsolat révén jobb sorsra vágyik, kirívóan csinos

ANGÉLA – Matektanár lánya, pesti egyetemista gólya, becsvágyó, fellengzős és rideg alkat, csak hétvégeként jár haza

GRÁNER dr. – a megyei beruházási vállalat volt elnöke, egykori KISZ-vezető és megyei főkáder, jelenleg helyi malomipari vállalkozó, hatalommániás, izmos, kopasz, erőszakos, agresszív, közönséges típus, kapcsolatokat ápol a helyi alvilággal, Kerényihez és Kerekeshez régi barátság fűzi, velük nagyjából egyidős;

SÖRÖSS MINISZTER – a rendszerváltó kormány valamelyik bársonyszékében ül, régmúltra visszatekintő történelmi család sarja, az előző rendszerben is vállalatvezető volt Pesten, nyugdíjas korú, büszke és határozott alkat, pragmatikus

ABIGÉL ASSZONY – a fővárosi főiskola után vidékre visszahelyezett ének-rajz szakos tanár, Matektanár felesége, álma a visszaköltözés Pestre, apja kulák, anyja nemesi származék, jólelkű, valóságos, Ricsike és Angéla édesanyja

A szerző a mű megírásának idején a Petőfi Irodalmi Múzeum Örkény István-ösztöndíjasa volt.

ÁGOSTON TESTVÉR – a hivatásától püspöki utasításra eltanácsolt ex-szerzetes, a Bokor-bázisközösség volt tagja, alkalmi munkákból a környéken él

KATASZTRÓFA TÓNI – alacsony származású, a városi katasztrófavédelem irodavezetője, munkaköre folytán mindig feszült, negyvenes, nosztalgikus szocialista

GAÁLL ZOLI – korábbi nagyvállalati főmérnök, később főépítész a városi önkormányzatnál, Matektanár régi barátja, szebb napokat is látott, örök ellenzéki volt gmk-s, apja kisemmizett kulákként egykor öngyilkos lett, Huszárhoz és Hanczárhoz haverság fűzi

GÉZA BÁCSI – megyei rendőr-főkapitány, alezredes, állambiztonsági főtisztként ténykedő apja révén a vörös arisztokrácia tagja, a rendszerváltás után büntetesként helyezték le vidékre a BM-ből, kirívóan kapzsi, pár éve van a nyugdíjig

RICSIKE – a Matektanár kisebbik gyermeke, a városi elitgimnázium végzőse, idegen nyelveket jól beszélő jeles tanulóként külföldi egyetemi tanulmányokról ábrándozik, örökölte anyja arisztokratizmusát

KERTÉSZ FERI – szélhámos, seftes kereskedő, a helyi autótelep vezetője, az egyetemet pár éve otthagya, jó üzleti vénájú, nagydumás, félművelt srác, az új idők embere

LINDA – kislányos megjelenésű, alacsony és vékony alkat, az egyetemet nemrég elvégző csinos, fiatal titkárnő, anyja nevéből él (aki nagy rendszerváltó), önző démon, nem a munka hőse, de túlmozgásos lévén úgy tesz, mintha az volna

ELSŐ FELVONÁS

Egy vidéki nagyvárosi lakótelep egyik paneltömbje előtti köz; bal oldalt lépcsőházi főbejárathoz vezető lépcsősor, mellette jobbra földszinti üzletsor: ikergarázsban lévő autószerelő műhely, közepén üvegajtós presszó kis terasszal, utcára kirakodó zöldes; a földszinti garázssor felett sokemeletes sűrű keskeny ablakokkal; a tulsó utcasarkon kopott telefonfülke.

I. JELENET

Az 1990 szeptemberében tartott önkormányzati választások estéjén a tévéhíradóban előzetesen közzétett eredményhirdetést követően szomszédsági és rokoni ünneplők sokadalma fogadja otthona előtt a győztes polgármesterjelöltet és lelkes baráti kíséretét.

ABIGÉL ASSZONY: *(kezével lampiont eresztve le földszinti lakásuk konyhaablakából, arcán izgatott elragadtatással)* Gyerekek, hahó! Álljatok gyorsan ide alá a lépcsőhöz! Látom is már, hogy közelednek felénk. Kicsit kapatosak, de aranyosak, biztos betértek valahová hazafelé jövet a haverokkal. Elvégre van is mit ünnepelniük, meg hát keményen is melóztak az elmúlt időkben. Miért is tagadnánk?!

PRESSZÓS TOMI: *(a teraszi asztalok terítőit porolgatva közben)* Miért, talán nem gályáztunk velük együtt mi is éppen eleget?! Nem győztem nyaggatni a vacak szórólappjaikkal a vendégeimet, meg aztán a kopogtatócédulák felét is én adtam le a tanár úrnak – nem éppen dicsekvésként mondom, csak megjegyzem...

KATASZTRÓFA TÓNI: *(a Torkolat Presszó bejáratánál állva, söröskorsóval a kezében, mosolyogva, pikírt stílusban)* Tessék, még meg se száradt a pecsét a férjura kinevezésén, máris dirigál a tésasszony. Csak viccelek, Nagysága, nehogy a szívére vegye, csak viccelek! Már állok is bele a dízsorfalba ízibe, nehogy megorroljon rám az új városvezetés. Nem keresem én a bajt!

HUSZÁR SANYI: *(spicces kedélyességgel, a Torkolat Presszóból kilépve a sorfalba állva)* Én sem kerestem soha, jut eszembe. Mégis mindig két megyével kellett arrébb költözöm valamiért. Végül annyit költözködtem ezek miatt, hogy körbeértem, és a végén kikötöttem a szülővárosomban. Addig kergetőztek velem, mígnem hazazavartak a bűdös lábú kommunisták. Én nem a tanár úrra szavaztam ugyan, mert, ugye, le kellett tennem a nagyesküt apámnak, hogy az ő tulipános pártjukra adom a voksom.

KATASZTRÓFA TÓNI: Érthető, hisz' mégiscsak alapító tag volt ott az öreged, vagy mifene.

HUSZÁR SANYI: Végső soron úgy vagyok vele, valahogy mégiscsak győzelem egy kicsit

számomra is ez a mai. Végül is mindegy, ki végzett mifelénk az első helyen, a lényeg, hogy nem a kommenisták nyertek. Annyi idő után most már nem a proszti ivadékok fognak irányítani bennünket. A régi vágyam teljesült, így hát van mire koccintanom, de ne igyunk előre a medve bőrére, néptársak!

KATASZTRÓFA TÓNI: Csatlakozom! Messze vagyunk még az igazságszótástól! Justicia istennő sajnos még felettebb távol állomásozik mitőlünk!

HUSZÁR SANYI: Bezzeg a csehek meg a németek azonnal elkapták a tökélet az összesnek, csak mi nem bírunk dűlőre jutni a saját vöröseinkkel. Bocsnat, nem vörösök, szakértők. Még nehezen jön a nyelvemre az illó szóhasználat, de csak megszokom végre valahára. Újabban szakértő lett minden **KISZ**-titkár nagy hirtelenjében, aki annak idején a párttagkönyvének hála képes volt megcsípni egy-egy osztályvezető-helyetteséget bármely sufni hivatalban. Ki hitte volna akár csak pár hónappal ezelőtt?

ANGÉLA: *(a főbejárati ajtón kilépve, a lépcső alján alakuló sorfalhoz sietve, pikírt hangvételrel)* Maguk folyton csak politizálnak, megáll az eszem. Ez megy az egyetemen is állandóan, aztán hazajön hétvégére az ember, és itt is ugyanez folytatódik. Már a könyökömön jön ki az egész, pedig az apám még csak félórája lépett hivatalba. Amúgy sincs túl sok kedvem visszajárni ide, a Balkánra, csak apuék miatt teszem. A maga öreguras kormányja meg jobban tenné, ha a sok munkanélkülivel foglalkozna, semmint a komcsi vénemberek munkahelyi kirúgásával.

HUSZÁR SANYI: A cseheknek és a németeknek lehetett elszámoltatni a maguk komcsijait, csak nekünk nem szabad?

ANGÉLA: Könnyen vérontást szülhetne. Ha pedig itt vérontás volna, azt a maguk vére bánná legelőbb. Az egyetemen is megmondták nekünk az európai műveltségű tanáraink, hogy ritka gyenge az új kormányzati felhozatal, már csak hónapok kérdése legfeljebb az előrehozott választások megrendezése, ha egyáltalán kibírja addig a kabinet. A komcsi trottyokat felváltották a szenteskedő trottyok, hát ennyi változás kevés lesz a boldogságunkhoz.

KATASZTRÓFA TÓNI: Akárhogy is, mifelénk apád nyert, akinél keresve se találhatott volna tisztességesebb vezetőt a város.

ABIGÉL ASSZONY: *(a főbejáraton lánya után sietve, kezében egy bontatlan üveg Törley pezsgővel)* Harcias amazon lettél Pestre felkerülve, kislányom. Én a te korodban ennél sokkal visszahúzódozóbb voltam a jobb társaságban.

ANGÉLA: ...mert betört a rendszer, anyukám.

ABIGÉL ASSZONY: Meglehet, de meglásd, apád sokra fogja még vinni a helyi politikában, sőt, idővel akár még az országosban is. Igazi államférfi alkat. Ugye, régóta mondogatom neked meg az öcsédnek, hogy egyszer még visszajuttat minket Pestre! Annyi év után lassan végre révbe érünk mi is.

ANGÉLA: Pestre nem kunszt feljutni. Én inkább Nyugatra vágnék, ha már választani lehet.

ABIGÉL ASSZONY: *(kedvesen megróva)* Miket beszélsz! Pont most elmenni, mikor végre helyrejön minden? Apád éveig járt fel saját költségén Pestre hétvégenként. Ott volt ő majdnem minden tüntetésen. Nem emlékszel? Bennünket el se vitt, mert félt a rendőrségi vegzálásoktól. Aztán később már csomagban hozta magával odafentről tucatszám a Beszélőket, ingyenesen osztogatta a lapszámokat a tanári szobában a megbízhatóbb kollégáinknak.

ANGÉLA: Csak az maradt meg az emlékeimben, hogy éjszakánként írta a folyóiratba szánt cikkeket otthon, a kislámpa fényénél.

ABIGÉL ASSZONY: Igen, nem akart bennünket felébreszteni, így a konyhaasztal fölé görnyedve írta át az éjszakákat a kiskonyhában. Pedig sokszor meg se jelentették, gyakran nem fért be a lapszámba. Kialvatlanul járt be a munkába éveig. Eleinte persze nagyon nem örültem mindennek, nagyon féltem, valami olyasmi bajunk lesz belőle nekünk is, mint egykor a nagypapáéknak volt még a régi időkben.

ANGÉLA: Ugyan, mi bajunk lehetett volna? Nem Fekete-Afrikában élünk, hanem Európa közepén.

ABIGÉL ASSZONY: Ti ezt nem tudjátok, nem beszéltünk nektek ilyesmikről soha, jobb is így nektek. Mára be kell látnom, apátok legalább tíz évvel megelőzte korát. Szereti őt itt az egész környék, mert jólelkű volt mindig mindenkihez, a gyerekeket ingyen korrepetálta, nem fogadott el cserében soha senkitől még egy üveg befőttet se. Nemhiába becsüli őt helyben a nép...

ANGÉLA: *(flegmán)* Jaj, anyu! Azért apu egyelőre nem az amerikai elnökválasztást nyerte

meg, csak egy kisvárosi polgármester lett a sok közül.

ABIGÉL ASSZONY: *(kissé sértődősen)* Nagyon fellengzős lettél te odafönt, Pesten, kislánynom. Egyrészt nem kisváros vagyunk, hanem egy megyeszékhely, benne vagyunk az ország legnépesebb kéttucatnyi városának sorában.

ANGÉLA: *(lekicsinylően)* Az komoly.

ABIGÉL ASSZONY: Én ugyan nem önszántamból kerültem ide, hanem lehelyeztek a főiskola után büntetésül az osztályidegen származásomért. Minden vágyam, hogy felkerüljünk innen, és el is fogunk költözni idővel, de legalább apádat tiszteld, ha már a poros szülővárosodat ennyire lekicsinyled a fényességes főváros magasából.

ANGÉLA: Bárhogya is volt, ennél rosszabbul akkortájt úgyse alakulhatott volna.

ABIGÉL ASSZONY: Örülj, hogy nem tanyára helyeztek ki bennünket egykor, mint nagypapáékat a háború után, akkor most a helyi tehenészet tejcsarnokába járnál reggelente a pesti bölcsészkar aulája helyett. Rengetegen jártak ám így sokadíziglen, ne feledd jó dolgokban...

PRESSZÓS TOMI: *(visszaugorva a Torkolat Presszóba pezsgőspoharakkal teli tálcával kezében tér vissza sietősen az ünneplők közé)* Ki ne nyisd azt a pezsgősüveget, szomszédasszony! Előbb mindenképp el kell fogyasztanotok a ház ajándékát, nem várhat, kimegy a buborék. Találtam a pultban konfettit. Tónikám, vedd le a tálcáról a csomagot, rád bízom, mikor szórod rájuk, neked jobb az érzéked az ilyesmihez.

KATASZTRÓFA TÓNI: *(spiccesen, kissé akadozó nyelvvél)* Látod, ebben tényleg igazad van. A tűzoltóságnál töltött másfél évtized alatt valahogy rakódott az emberre egy jókora dramaturgiai érzék.

RICSIKE: *(flegmán kilépvé a lépcsőházból a főbejáraton át)* Tisztára olyan a hangulat, mint szilveszterkor. Találtam odafönt egy trombitát még a tavalyi szilveszteri buliból, ki próbáltam odahaza, működik.

ABIGÉL ASSZONY: Jól van, kisfiam, de csak keveset használd, mert tudod, hogy anyának migrénje lesz tőle, meg apu is szólni szokott miatta folyton, legutóbb is kihoztad a sodrából az állandó fújzkodásával, pedig őt az egyetem óta nem láttam idegesnek. Nézzétek, már itt jönnek a sarkon mindnyájan!

A *Matektanár, Hanczár Jani és Gaáll Zoli jön, utóbbi kettő részegen, egymást támogatva, látukra örömmámor, trombitaszó és konfettieső veszi kezdetét.*

MATEKTANÁR: *(kedélyesen, színjózanul, kissé szabadkozva)* Ezek szerint már hallottátok ti is az örömhírt, pedig a lelkem mélyén azt hittem, én leszek a jó hír hozója! Életemben többnyire mindig a rossz hír követte voltam, most az egyszer másként van, végre-valahára. Amint láthatjátok, kicsit lera-gadtunk a vitéz urakkal a pártiroda melletti presszóban, de végre sikerült elrángatnom őket. Köszönöm, hogy mindannyian itt vagytok most velem életem talán legboldogabb pillanatában, jólesik ez nekem nagyon, elhíhetitek.

Megöleli és megcsókolja a sorfalból eléje lépő feleségét, a többiek kézfogással köszöntik az érkezőket, a lányok pedig puszival.

ABIGÉL ASSZONY: Gondoltam, megkíméllek benneteket a teatralitás azon fokától, hogy rátok locsolom a frissiben felbontott pezsgőt, mint a Forma-1-en szokás, de vedd úgy, hogy legalább annyira büszkék vagyunk mindannyian rád, mintha a mogyoródi nagydíjat nyerted volna meg egy Ferrari volánja mögül integetve a célegyenesben.

MATEKTANÁR: Még Zsigulink se volt soha, így nehéz beleélnem magam a tűzvörös versenyautós sikerbe, de arra megesküdhettek számotokra, hogy van akkora öröm ez a nap, mint egy versenyző életében egy nagydíjsiker. A vörös színt viszont, hála Istennek, egy jó időre elfeledhetjük mindannyian.

ANGÉLA: *(kekeckedően)* Szóval a gyermekeid megszületésénél is nagyobb az öröm, apukánk?

ABIGÉL ASSZONY: Ne légy ünneprontó, kislánynom. Apátok nyilván nem úgy értette.

HUSZÁR SANYI: *(viccelődve)* Az Istenre ne hivatkozz, drága barátom, mert sikered másnapján rögvést elhatárolódnak tőled a kékek, akik mintha nem volnának túlon túl nagy békességben a vallással.

MATEKTANÁR: A pártunk sokszínű, amint láthattad, elsődlegesen a szekfús csapat leváltására szövetkeztünk. Van közöttünk sok vallásos is, de legalább most ne politizáljunk, a ma este az ünneplésé. Amint láthatjátok, kétfős kampánystábom becses tagjai kissé elfáradtak már.

Hanczár és Gaáll „lezuhanak” a Torkolat Presszó teraszán, és Abigél asszonytól finoman elszedett pezsgősüveg tartalmát egymásnak átadva elkezdik fogyasztani; Presszós Tomi és Katasztrófa Tóni visszamennek a presszóba.

HANCZÁR: *(láthatóan ittasan, pezsgősüveggel a kezében)* Mi már nem csak örömittasak vagyunk. Fel kell zárkóznotok hozzánk, ami nem lesz egyszerű! Annak, aki még nem ismer: a nevem Hanczár. Nem orosz cár, Hanczár!

GAÁLL ZOLI: *(érezhetően részeg vidámsággal, átvéve az üveget)* Sőt, a hozzánk való felzárkózás legalább annyira nehéz munka lesz, mint a minap meghirdetett felzárkózásunk Európához, de történelmi hiba volna elmulasztanotok legalább a kísérletet. Pezsgővel dicsérd a napot! Egyébként a neved itt mindenki ismeri, leraktad a névjegyed odabent már jó párszor, te jómadár. *(közben mutat a presszóajtóra)*

ABIGÉL ASSZONY: Ricsike, holnap iskola; Angéla, neked pedig fel kell utaznod a hajnali vonattal Pestre, úgyhogy mars, lefeküdni, irány az ágy. Mi még maradunk apáttal és a többiekkel kicsit ünnepelni. Holnap mindenki dolgozni megy, mi se maradhatunk sokáig, habár, ahogy rátekintek a vitéz urakra, néhányan vélhetően szabadságot vesznek ki, amit a közösség érdekében végzett munkájukra való tekintettel mélységesen meg tudok érteni.

ANGÉLA: Igazad van, anya, korán kell kelni, meg aztán tényleg álmos vagyok, a vonaton pedig a jegyzeteimet akarom átolvasni, mert vészesen közeledik a vizsgaidőszak, de előbb még felhívnám a kedvesem, mert ő fog várni rám délelőtt a Keletiben, segít elcipelni a csomagjaim az albérletig. Van nálatok aprópénz?

GAÁLL ZOLI: *(zsebeiben aprók után kotorászva)* Nálam van sok, tessék, kislányom, rengeteg tízest adtak vissza az előző becsületvesztőben.

Ricsike felmegy a lakásba, Angéla átvéve az aprót beáll a sarki telefonfülkébe, Abigél asszony és Huszár Sanyi a főbejárat lépcsőjére települ.

HANCZÁR: *(részeg pátozzsal, kezében egy korábban választási reklámként osztogatott kisalakú, pálcikanyelű, kék színű papírzászlót lobogtatva)* Soha nem hittem volna. Egy évtizeden keresztül ezt a vacak megyei lapot voltam kénytelen készíteni, nap mint

nap a sorok között üzengetve a nem létező szemfüles olvasóknak, miközben lelkemben legalább százötven éves orosz uralomra voltam felkészülve... Szóval, soha nem hittem volna, hogy valaha is megéljük, hogy városunk megszabadul ezektől. Az pedig már csak hab a tortán, hogy egyúttal ma megszabadult azoktól is. Mi, kékek ma lesepertünk mindenkit a placcról.

GAÁLL ZOLI: *(ittasan hahotázva)* Le. Így az a megtiszteltetés ér bennünket, hogy mi zárhatjuk be a gyárat, és mi fizethetjük ki az itthagott adósságokat, nem azok vagy ezek. Viszont legalább bennünket utálnak majd meg a legjobban. *(kissé eltűnődve)* Végső soron az őszinte érzelem megnyilvánulása a legnagyobb jutalom, amiben férfiember valaha is részesülhet...

MATEKTANÁR: *(egyedül marad állva a szín szereplői közül; lelkesen hadarva, kissé számon kérő hangnemben)* Nehogy már temessenek bennünket az urak! Nézze meg az ember! Épphogy nyertünk, máris búsongóra fogják a legdicsőségesebb vitézeim is. Holnap már kezdjük is a munkát a hivatalban, legalább megközelítőleg legyünk annyira lelkesek, mint a közhangulat. Megbeszéljük egymás közt jó előre, ha nyerünk, Gaáll Zoli lesz a főépítészünk, elvégre mégiscsak mérnökember, a tollforgató Hanczár Jani meg a városi sajtófőnök.

GAÁLL ZOLI: *(félig tréfásan)* Máris osztozkodunk a koncon?

MATEKTANÁR: Ilyet még viccből se mondj! Őszintén hiszem: ez a város, csakúgy, mint az ország egésze, szép jövő előtt áll, ha nem így lenne, nem gürcöltem volna annyit az elmúlt évtizedben. A Beszélőt stikában nyomtattuk odakint, az apósék tanyáján. Aztán a pult alól sokszorosítva, terjesztve rizikóztuk végig a '80-as éveket. Pont nektek meséljem?! Mikor ezek pár éve bezúzták a Tiszatájnak az engedélyezettnél kritikusabb lapszámait, meg leváltották a kivételesen őszinte stílusú Mozgó Világ csaknem teljes szerkesztőségét, én akkor már pontosan tudtam, hogy ezek megbuktak. Mert aki fél az igaz kritikától, az nem hisz abban, amit képvisel, így bukásra van ítélve.

GAÁLL ZOLI: Hosszú idő eltelt mégis, mire megbuktak ezek!

MATEKTANÁR: Hosszú, de végül csak elérkezett. Emlékeztek? Mikor közösen szerveztük a tulipános író barátainkkal az Erdély-

tüntetést odafönt, Pesten, ahol a sorfalat álló motoros rendőrök szemébe nézve nem gyűlöletet vagy haragot láttunk, hanem szégyenérzetet és zavarodottságot. Akkor én már egészen bizonyos voltam abban, hogy ezeknek a hazug szemeteknek végük van örökre. Nekünk mitől kéne tartanunk? Mi nem hazudtunk soha senkinek. Mögöttünk áll a város színe-virága. Nem láttatok a szavazópolgárok boldog arcát a telepi iskolában felállított szavazófülkék előtt sorakozva? Olyan volt ez a mai nap, mintha a legszebb nemzeti ünnepünk lett volna.

GAÁLL ZOLI: Ne ábrándozz! Sokan inkább a telekre mentek.

MATEKTANÁR: Ne légy ünneprontó! Az emberek hosszú idő után végre örömmel sétáltak az utcán, boldogan köszöntötték egymást a szavazásra menet vagy onnét jövet. Én mondom: a mai napon a helybéli lakosságból végre közösség lett, a lakóhelyből pedig otthon.

HANCZÁR: ...és mi a következő lépés, polgármester uram?

MATEKTANÁR: A városi tévének is pontról pontra ugyanazt nyilatkoztam az imént, amit itt, szűkebb baráti körben mondani tudok. Őszintén úgy látom, hozzánk hamarosan számolatlanul dőlni fognak a külföldi befektetések munkahelyek sokaságát létesítve. Egyébként tele van már most is a városi piac maszek kereskedőkkel, a főutcán egymás után sorakoznak a trafikok, a butikok. Talán még egyetemi kart és új kulturális központot is nyithatunk valahol a bezárt nagyüzemek helyén. Meglássátok, itt újra olyan üzleti és kulturális élet fog pezsegni, mint annak idején a háború előtt volt, sokat meséltek róla az idevalósi öregek mindannyiunknak. Szegény jó apám, ha ezt a sok szépet mind megélhette volna!

HANCZÁR: Ha már a pezsgésnél tartunk, jó volna kikérnünk a pultnál a következő kanyart, mert felettébb fogytán az italkészlet!

MATEKTANÁR: Látom, ma nem lehet veletek zöld ágra vergődni. Rendben, a mai nap az ünneplésé, majd holnaptól politizálunk, lesz rá alkalmunk bőséggel az elkövetkezendő négy év folyamán.

HUSZÁR SANYI: Arra volnék kíváncsi, hogy most éppen merre vannak a múlt dicső alakjai. Nem nagyon láttam őket megjelenni a szavazóurnák környékén. A vállalati párttitkároknak, a volt ház mestereknek, a

megyei beruházási vállalat csinovnyikjainak mind halaszthatatlan szüreti munkálatokon kellett helytállniuk hirtelen a hétvégi telkeiken?

GAÁLL ZOLI: Úgy tűnik, nem akartak házhoz menni a pofonért. Kulákká minősített, földönfutóvá tett apám jobb híján középiskolai tanáreberré vált, legalábbis addig, amíg fel nem kötötte magát az alkoholizmus és a kilátástalansága miatt. Ő mondta többször is nekünk odahaza, hogy minden rendszert a haszonélvezői hagynak ott legelőször. Sohasem hittem volna, hogy ennyire bele tud trafálni a tényállásba.

ABIGÉL ASSZONY: Ha már csak annyit elérünk ezzel a rendszerváltással, hogy a legtehetségesebb emberek nem szorulnak a szürke kocsmasarkok magányába kilátástalanságukban, vagy ha nem kényszerülnek rá százezrek a disszidálásra tudásuk és kreativitásuk kamatoztatásának egyetlen kiútjaként, akkor örömmel fogunk visszatekinteni nyugdíjas korunkban a napjainkban lezajló történelmi fordulatra.

HANCZÁR: *(jó kedéllyel)* Nagyon patetikusak lettünk, de továbbra sincs pezsgő az üvegben. Még a legsötétebb rákosista időkben is volt karnyújtásnyira elérhető alkohol. Én tényleg nem gondoltam volna soha, hogy a hiánygazdaság meghaladása az alkoholhiánnyal veszi majd kezdetét. Szólni kell a tévében mostanság egyre több okosságot nyilatkozó, csillogó szemüvegkeretű közgazdász uraknak, hogy új elmélet kidolgozása szükségeltetik, mert valahol megbicsaklott a piaci logika.

KATASZTRÓFA TÓNI: *(kiszívta a Torkolat Presszóból, annak ajtajában megállva)* Presszós Tomi üzeni, hogy lassan asztalt kéne bontani, holnap is lesz nap. A ház vendégei voltak.

GAÁLL ZOLI: Tónikám, én már rájöttem, téged nem is a katasztrófavédelemnél betöltött munkaköröd miatt becéznek Katasztrófa Tóninak, hanem azért, mert mindig veled keresztül közlik a legkatasztrófálisabb következményű információkat az odafönt lévők. *(nevet és szedelődzködik)*

MATEKTANÁR: Sőt, csak holnap lesz nap igazán, barátaim! Viszont a kedves invitálást nem fogadhatjuk el. Szólj neki, légy szíves, hogy kérem a számlát, nektek pedig nagyon köszönöm, hogy itt voltatok körülünkben, és megoszthattam az örömöm vele-

tek, barátaim. Gyere, kislányom, indulunk mi is haza anyáddal.

II. JELENET

A választás másnapján kora délelőtt a Torkolat Presszó teraszán összeülnek a régi rendszer hasznélvezői és az új polgármester ellendrukkerei helyzetértékelés és egyeztetés céljából. Ők is többnyire szintén e középosztályi környéken élnek családjukkal.

PRESSZÓS TOMI: *(hűvösen)* Rég láttam mostanság, Gráner Úr.

GRÁNER: *(a megyei lapot forgatva, a Torkolat Presszó teraszán ülve; öltözéke műbőr könyöklős kockás zakó, kék ing és piros nyakendő)* Ritkán járok mostanság idehaza. A családdal leköltöztünk a nyári szünetre a tihanyi nyaralónkba. Az asszony a gyerekekkel visszaköltözött iskolakezdekéskor, én még maradtam a kerti szőlőt művelni. Múlt hétvégén végeztem a szürettel, ma reggel utaztam vissza. Mi újság a városban?

PRESSZÓS TOMI: Rendben lezajlott a helyi választás, amit a tanár úr kékjei nyertek meg. Biztos ismeri.

GRÁNER: Igen, volt hozzá szerencsém párszor néhány tanácsellenes tüntetésen, még évekkor korábban. Amolyan értelmiségi fajta, tudálékos. Sose hittem volna, hogy valaha is ilyen magas polcra jut.

PRESSZÓS TOMI: Mit hozhatok?

GRÁNER: Csak a szokásos hosszú kávét könnyekkel négy személyre, partnereket várok.

PRESSZÓS TOMI: Máris.

Gráner újra az újságjába merül, hamarosan megkapja a kávéját a pincérnőtől.

RÁHEL: *(szintén tüntető távolságtartással kiviszi tálcán a rendelt italt)* Óhajt még valamit?

GRÁNER: *(közönségesen nyúlkalni kezd)* Azt te el se tudod képzelni, hogy még mi mindent, kicsi lány.

RÁHEL: *(kimérten)* Az itallap választékára gondoltam.

GRÁNER: *(fogdosni próbálja, de a pincérlány elhúzódik)* Na, mi van? Nemrég még tetted magad nekem. Most meg már rögtön nem kellek?

RÁHEL: *(ingerülten)* Egy életre elegendem van a maguk fajtájából. Folyton a népre hivatkozva intézték az ügyeiket, de amint találkoztak valakivel a népből, azt rögtön lekezelték, megalázták, kizsigerelték, kikezdték

vele. Maga meg a díszes társasága. Mintha mindez a világ legtermészetesebb dolga volna. Én ugyan nem bátorítottam magát semmire. Szeretném, ha a jövőben tisztelné a személyem, és nem macerálna folyton.

GRÁNER: Nagyon kinyílt a csipád, pici lány! Ki intézte neked ezt a melót, mikor vendéglátós érettségi után nem akartál visszamenni a közeli porfészekbe anyáddhoz? Ki intézett neked helyet a kollégiumban, mikor túlkorosként már nem járt volna ott számodra férőhely? Ki segített neked álláshoz jutni? Na, mindegy. Jösz te még az én utcámba...

A pincérlány duzzogva távozik, a tárgyalópartnerek megérkeznek.

KERÉNYI: *(a garázműhelyéből kilépve, nyakendős ingére cipzáros csíkos melegítő felsőt húzva)* Szevasz, elnézést a késésért, a fiúk idebent nem bírtak egy lengéscsillapító-cserével. Még szokatlan számukra a sok új nyugati modell, így kicsit okítanom kellett az inasokat. *(letelepszik az asztalhoz)*

GRÁNER: Én is beviszem majd hozzád a kocsit, mert tervezem lecserélni egy újabb modellre, és előtte még jó volna rendbe hozatni. Hogy alakul az üzlet?

KERÉNYI: Jobban, mint valaha. Jó, hogy elkezdtem gmk-ként, amint lehetett, mert most nagy bajban lennék, gyorsan bezártak az állami műhelyek az elmúlt hónapokban. Nálad mi újság?

GRÁNER: Sokan tanácsolták, hogy egy időre húzzam meg magam, sose lehet tudni, hogyan fajulnak el az események. Így hát lementem fél évre Tihanyba, a nyaralóba. Tudod, arrafelé mindenki a mieink közül való, habár kissé unalmas az élet odalent, mert az ott lakók többsége nyugállományban van már, más korosztály, nyugodtabb szokások. Elég volt parlagon heverni, nem bírom a tétlenséget.

KERÉNYI: A tihanyi öregeink legalább kiszedték az előző rendszerből, amit mi csak terveztünk kihordani onnan, de kevés időt töltöttünk a bársonyszékeinkben ahhoz, hogy végigvigyük a koncepiót.

GRÁNER: Nem értem én a nagy csődületet, ami mostanság eluralta ezt az országot. Már részletekbe menően ki voltak dolgozva a reformjaink odabent a központban. Te is emlékezhetsz, hogy minden pesti előadó, akit az esti egyetem keretében leküldtek

hozzánk a megyei továbbképzésekre, erről beszélt. Minek ez a rendszerváltásnak csúfolt káosz? Csak megakasztja a megindult fejlődést.

KERÉNYI: A nép nem így látja. Napokra bezártam a műhelyt a választások előtt. Rettegtem, hogy valamiféle provokációnak leszek az áldozata. Viszont szerencsére nem volt lincshangulat. A nép inkább vidám, semmint vérszomjas. Jó, hogy felhívtál a minap, én is egyeztetni akartam már veled. Ki jön még ide?

GRÁNER: Vértenné, tudod a volt főkönyvelő az állami gazdaságból.

KERÉNYI: Mivel foglalatostokodik mostanság az örökmozgó vénasszony?

GRÁNER: Valami új cégbe kezdett bele ő is, mikor elbocsátották őket a megyei kombinát felosztásakor. Azt hiszem, boltokat vett a megtakarításaiból a családtagjai nevében még a régi időkben, azokból boldogul, vagy valami ilyesmi. Hoz magával egy BM-es kollégát is bemutatni. Tudod, ő rendelkezik ilyenféle vonalakkal is, néhai férjének hála.

KERÉNYI: Ismertem az öreget, Isten nyugosztalja. Kicsit keményvonalas volt talán, de mindvégig a jó szándék vezette. Sok lakás-kiutalást elintézett aktív korában, évtizedekig a lakásügyeket vitte a megyei tanácsnál. Juttatott a családjának is persze. No, de senki se ellensége önmagának! Szép temetést adott számára a párt, még díszsírhelyet is kapott odafönt, a munkásmozgalmi panteonban. Régi elvtárs volt, '44-es ellenálló. Még '56 se tudta megtörni. Szerencséje, hogy nem élte meg az összeomlást.

GRÁNER: Én alig ismertem, legfeljebb futtában, de az én kiutalásomat is ő írta alá. Négy szoba, összkomfort, garázs. Máig abban élünk. Az alapincézett nyaralót már mi hoztuk össze az asszonnyal, de indulásnak nagy segítség volt ez a lakás kettőnknek. Elvégre egy szál bugyiban keveredtünk össze, olyan csórók voltunk faluról feljövöt. *(iszik)* Jó kis kávé ez, csak kispórolták belőle a konyakot...

KERÉNYI: Hívtam a Kerekes haverunkat is, de nem tudott jönni, mert váratlanul beosztották műszakra a gyárban. Tudod, ő nem talált magának semmit. Mikor a kerekasztal-tárgyalásokon megszületett a megállapodás, hogy kitiltják a pártszervezeteinket a vállalatoktól, kénytelen volt beállni szilágymunkásnak a szerencsétlen.

GRÁNER: Sajnálom őt, de nem tudunk segíteni, most nem azok az idők járnak. Mindenki úgy él túl, ahogy lehet. Magunkra vagyunk utalva.

Közeledik Vértenné iratokkal teli reklámszatyrokka a kezében és az általa bemutatni hozott Géza bácsi.

VÉRTENNÉ: Uraim, engedjék meg, hogy bemutassam a kollégát, nemrégiben költözött ide mihozzánk.

Kézfogással köszöntik egymást.

GRÁNER: Kicsit talán kihültek a kávék, de a konyak azért érvényesül benne. Mik ezek a nagy csomagok Önnél, tán felcsapott levélkihordónak a nagy ínség közepette?

VÉRTENNÉ: Pályázati kiírások, édes lelkem. Ilyen világot élünk. Mostanság folyton-folyvást figyelem a város által meghirdetett ingatlanpályázatokat, rengeteg egykori lakó és üzlethelyiség haszonélvezeti jogát hirdetik meg újabban. Retteg a tanács, hogy nyakán marad az ingatlanok fenntartásának nyúge. Bár gyakorta sok az érdeklődő, de sose lehet tudni, hátha elcsíp néhány hasznosabb kínálgató lehetőséget az ember.

GRÁNER: A lényeg, hogy továbbra is szemfülesek legyünk, mint annakelőtte.

VÉRTENNÉ: Az uramtól örökölt vagyont nem akarom felélni, jó lesz az majd idővel az unokák életkezdéséhez, inkább forgatom. Ismerik a mondást: sok kicsi sokra megy... Így kezdtük egykor a háztájizást meg a piacozást az uramékkal mi is, pedig sokan megszólták őt emiatt a helyi apparátusban.

GRÁNER: Emlékszem az emiatti balhéokra. Sok volt a vaskalapos elvtárs még akkoriban.

VÉRTENNÉ: Volt, hogy még írásos figyelmeztetésben is részesítették a megyei tanácsnál, alig tudta megúszni, hogy pártfegyelmet ne kapjon a lelkem. Szerencse, hogy végül szót emeltek érte a központból a régi partizán elvtársak. Nem értem, miért akarták őt folyton kicsinálni az élelmessége miatt. Hát valamire jutni kell!

GÉZA BÁCSI: *(civilben érkezett, bőrkabátban és farmerben, nem egyenruhában, erőltetett barátságossággal beszél)* Utoljára ennyi iratot akkor láttam egy helyen halomba állítva, mikor égettük a szolgálat embereinek aktáit a BM pincéiben. Csak nem a családi akták azok? Na jó, csak viccelek, nem kell mindent úgy szívre venni, nehogy harag legyen belőle még az üzlet nyélbe ütése előtt. Látom, már rendeltetek mindenkinek. Tud-

játok, én sosem iszom se alkoholt, se kávé, de azért köszönöm, hogy jó előre gondoltatok rám. Annak idején minálunk sokan belecúsztak az italozásba, szinte én voltam az egyetlen a testületben, aki nem éltem semmilyen élvezeti cikkel. A nők voltak az egyetlen szenvedélyem fiatal koromban, ami megmaradt azóta is. Egyébként javasolnám, tegeződjünk! Csemeték vagytok még hozzám képest úgyis, amint azt látom.

KERÉNYI: Aztán hogy tetszik szeretett városunk?

GÉZA BÁCSI: Még alig láttam belőle valamit, csak pár hete érkeztem meg Pestről, épp-hogy belaktam a szolgálati lakást. Tudjátok, nem szégyellem: a BM-ből kiraktak tavasszal az országos választások után. Az állambiztonsági területen mozgó állományt teljesen átvette a felügyeletet ellátó tárca új vezetése, de minket ez a részeges főbelügyér azonnal szélnek eresztett. Pedig azt hittem, mikor a kampányban beszélni hallottam a tulipánosok főnökét, hogy ők nyugodtabb átmenetben érdekeltek; elvégre csak kell továbbra is a szakértelem. Elvégre, önmagukról hirdették, hogy ők a nyugodt erő. Habár inkább úgy látom, hogy nincs erejük semmihez, ezért egyre kevésbé nyugodtak.

GRÁNER: *(cinikusan eltűnődve)* Ja, a nyugodt erő! Most még tobzódnak a vitéz urak. Mindenhol elhajtják a szakértőket, és betöltik gyűttmentekkel az összes pozíciót. Nem számít, hogy nincs bennük szakértelem, a lényeg, hogy lobogtassák a nemzeti zászlót vagy a feszületet. Manapság magas állami kitüntetés jár olyan beszédért, ami pár éve még könnyen gumibotozást eredményezhetett volna.

GÉZA BÁCSI: Látom, egy srófra jár az agyunk.

VÉRTENNÉ: Aztán hogy sikerült megúszni a nyugdíjazást? Sokan estek áldozatul ennek mostanság a mieink közül.

GÉZA BÁCSI: Alezredesként nyugdíjba vonulhattam volna korkedvezményel, fel is ajánlották egész kedvező feltételekkel. Élték is ezzel sokan a benti srácok közül, de inkább feladatot kértem magamnak a zsaruknál lévő régi kollégáktól. Tudjátok, náluk szinte öröktől fogva létszámhiány van. Már a faterom is ezt mesélte folyton, ő az ÁVO-nál kezdett még '45-ben, a nagybratyómmal együtt. A fater egyenesen Aranytőrrel vonulhatott nyugállományba, maga

az Öreg adta át neki személyesen, szépen meg is dobta a nyugdíját a plecsni, beleépült a havi borítékba.

VÉRTENNÉ: Meg kellett élniük az összeomlást?

GÉZA BÁCSI: Már vagy tizenöt éve nyugdíjasok mindketten Nyíregyházán. Elvannak, nem politizálnak. Szóval engem meg lehelyeztek ide megyei kapitánynak. A beosztás nem rossz, habár a korábbihoz képest nagyon alacsony fizetéssel jár. Meg aztán a szolgálati kégli is jóval kisebb, mint korábban a rózsadombi volt. Sebaj, a mi szakmánkban úgyse a havi fixéből él az ember, hanem a kínálkozó mellékesekből. Igaz-e?!

VÉRTENNÉ: *(konyakos kávéját mohón felhörpintve)* Ne haragudjanak az urak, nekem rohanom kell, mert 10-kor jár le egy városi kisértetem üzemeltetésére kiírt pályázat benyújtási határideje, még a választás előtti utolsó pillanatban írta ki gyorsan a tanács. Sietek beadni az ajánlati borítékot még a zárás előtt, elvileg nincs más jelentkező, legalábbis így volt megbeszélve a tanácselnök úrral az uramra való tekintettel. Ő szerencsés volt, nyugdíjba vonulhatott, nekem még öt évem van a korhatár eléréséig, és tudják, hogy van az: jó öregem halála óta minden fillér számít. Na, pá, edeseim, szeretett kapitányunkkal mindent meg tudnak beszélni. *(cekkereit összekapva elsiet)*

GÉZA BÁCSI: Most, hogy a vénasszony végre elszelelt, rátérhetünk az üzletre is a maga konkrétságában. Kedvelem őt valamelyest a férje okán, csak kissé túlmozgásos, szereti túlnyüzsögni a dolgokat. Őt kértem meg, hogy hozzon össze a helyi erőkkkel, hátha össze tudunk hegeszteni idelent is valami boltot, mint a régi időkben volt szokás a mieink között. Kevés még itt az ismerős, meg aztán a nevem se cseng a legjobban a mai időkben. Nem tudom, mennyire konferált föl engem nálatok, ismertem a vénasszony urát még a BM-ből. Én voltam a tartótisztje, na, csak kinyögöm valahára. Túl sok használhatót nem tudunk meg tőle az itteni viszonyok felől soha, de azt el kell ismerni, mindig nagyon készséges volt velünk meg a kéréseinkkel kapcsolatosan.

GRÁNER: Nem volt éppen egy észlány, úgy is mondhatnám, olyan sötét volt, hogy világított a szájában a Negro, de a testület 90%-a ezen a szinten mozgott szellemileg, így hát – gondolom – nem tűnt fel senkinek felétek a korlátoltsága.

GÉZA BÁCSI: Miért is pont ő lett volna különb a többinél? A mi pályánkhoz nem az ész szükségeltetett, hanem a megbízhatóság. Akiről kiderült, hogy intellektuálisan ér valamit, azt gyorsan elküldték Moszkvába vagy Harkovba tanulni még fiatalon, majd külszolgálatba léptették, idehaza csak a másodvonal ragadt. Az öreggel a halála előtt nem sokkal kerültünk emberileg is közelebbi viszonyba, a kollégákkal mi hordtuk neki Nyugatról a gyógyszert, meg intéztünk számára magánszobát odafönt a Honvéd Kórházban; látogattuk is becsületesen odabent.

GRÁNER: Hallottam felőle, rendszeren megkínózták a szakorvosok.

GÉZA BÁCSI: Prosztatárákja volt, ami ráment a tüdejére is. Nem sok esélye volt azzal szemben, de legalább gyorsan elvitte őt. Az is előny ilyen esetben. Nemcsak születni, halni is tudni kell.

GRÁNER: *(cinikusan végigmérve önmagukat, műveltségét fitogtatva)* Olyanok vagyunk itt hárman ültünkben, mint Rómában az első triumvirátus annak idején.

GÉZA BÁCSI: *(nevetve, de azért átvéve a félművelt tudásfitogtatást)* Csak nehogy úgy érjen véget ez a kooperáció is, mint a kétezer évvel korábbi. Napóleon körül is szerveződött valami hasonló szövetség még első konzuli időszakában, aztán valahogy az is véget ért. *(Kerényi buta arccal hallgat, nem ért semmit az egészségből)*

GRÁNER: Mi a koncepció?

GÉZA BÁCSI: Mi legyen?

GRÁNER: Nem pontosan értem a dolgot.

GÉZA BÁCSI: Vértenné azt mondta nekem legutóbb, hogy szerveződik errefelé labdába rúgni képes korábbi helyi potentátókból egy jó kis brigád, amelyiknek elkelne némi hivatali rásegítés itt-ott a főnti helyeken. Ti mondjátok a koncepciót, én meg elintézem a háttérszervezést.

GRÁNER: Ilyen jók a vonalaid a fenti szinteken?

GÉZA BÁCSI: Annak előtte sokfelé megfordultam Jugoszláviában, Bulgáriában meg a ruszkiánál külkeres fedésben intézni a testület ügyeit. Van sok régi haver szanaszét széledve a szélrózsa minden irányában. Mikor néztem a parlament egyik korai ülését az Országház karzatáról, mert beidéztek aznapra egy felelősségre vonó szakbizottsági meghallgatásra, döbbenettel figyeltem, hogy a Házban büszke ábrázattal

felszerelve grasszáló honatyáink kétharmada a mi besúgónk volt egykor.

GRÁNER: Nekem mondd? Volt, aki a saját fia ellen jelentett nálam.

GÉZA BÁCSI: Mondom én, fő a megbízhatóság. Visszatérve: könnyű volt rájuk ismerni egyébként is a makkos cipő, fehér zokni, lila zakó kombinációjáról. Kész divatdiktátor mindegyik. *(felnevet)*

GRÁNER: Szóval vannak még haverok.

GÉZA BÁCSI: Akadnak szép számmal. A testület középső polcain is, meg aztán jó néhányan ásták be magukat jó előre a pesti bankvilágba, megyei takarékszövetkezetekbe, kényelmes szerkesztőségekbe meg persze a nagykereskedelemben is. Nekünk mindenütt mindenki a barátunk. Csak fel kell frissíteni az időnként elhalványuló emlékezetüket. Ahhoz meg nem szükségeltetik más, mint kis színes papírkák nemzeti nagyjaink arcképével.

GRÁNER: *(ő az eszesebb, ő viszi a szót)* Nekünk olyan problémáink vannak, hogy pesti kapcsolataink szinte sose voltak, egyetem után visszakerültünk ide lentre, mert tanulmányi szerződést kötöttünk a tanácsccsal. Majd szép ívet futottunk be megyei vonalon. Viszont nagy hirtelenjében kidőlt alólunk a rendszer, így vénségünkre új egzisztenciát kell alapítanunk.

GÉZA BÁCSI: Ismerős a helyzet. Ugyanez van mifelénk is.

GRÁNER: Az utolsó években szerencsére a spontán privatizációnak hála a megyei beruházási vállalat számos eszközét jó áron meg tudtam szerezni magamnak, így vannak telephelyeim, munkagépeim, állványzataim, raktárain némi építőanyaggal töltve. Meg vettem egy malmot is a közelben. Pár hónapig leállítottam mindent, mert tartottam a budai tekintetes urak válaszcspásától. De az csak nem akar megérkezni. A velünk való leszámolás – úgy tűnik – érdeklődés hiányában elmarad, amit én magam se tudok mire vélni.

GÉZA BÁCSI: Én is vártam tavasszal a lefejezést. Biztos elfogyott a guillotine-juk. *(felnevet)*

GRÁNER: A városházáról viszont teljesen kiszorultunk, ami nagyon megnehezíti helyben a dolgunkat. A megyét pedig egy az egyben elfoglalták a fővárosi nagyságos urak helyi szárnysegédjei. Próbáljuk összerázni a régi haverokat, akikkel még a

KISZ-ben bicikliztünk, de nehéz. Kevés a státus, nem tudjuk elhelyezni az embereinket. A városi erőközpontok közül csak a megyei lap van velünk, mert azt még idejekorán eladtuk egy osztráknak. Biztos, ami biztos.

GÉZA BÁCSI: Hallottam a sztorit. Az új tulaj meglepő módon beváltotta nektek tett korábbi ígéretét – emlékezve arra, hogy jóval áron alul játszottátok át neki a lapot meg a nyomdát –, és a ti embereiteket, a korábbi üzemi lap nyugdíj előtt álló szerkesztőjét helyezte a helyi kiadóvállalat élére.

KERÉNYI: Így-így. Ő a mi utolsó biztos bástyánk. Hűségét azzal bizonyította, hogy kirúgta az összes ellenzéki múltú bajkeverő újságírókat a szerkesztőségből. Lábuk nem érte a földet. Csak hogy értsd a dolgokat. Hosszú ideig ez valóban a mi városunk volt, egészen tavalyelőttig itt szerettek bennünket. Építettünk három lakótelepet másfél évtized alatt, ahol a komfort nélküli vályogházak után egy csapásra mindenkit összkomfortos otthonhoz juttattunk, a közelben sorakoznak a pár éve épített hétvégi házak. Új városközpontot húztunk fel. Mindenkinek volt rendes állása.

GÉZA BÁCSI: Ez mind szép, csak aztán az Öreg leköszönt odafönt, a Nagy Imre-újrateremtés után meg, ugye, történt, ami történt.

KERÉNYI: Hálátlanok ezek mind. Most mindenki ránk haragszik a városban, mintha mi zárnánk be a gyárat, holott mi aztán igazán csak fejlesztettünk mindent. A mi időnkben mindenki tudott épülni. Igaztalanok a vádak, mi meg magyarázkodhatunk mindenfelé.

GÉZA BÁCSI: Azért az adósság felhízott szépen, amit az öregek csináltak..

KERÉNYI: Persze, termelődött adósság itt is, mint sokfelé, de az a hiány megvan mindenkinél, nem csak mi hordtuk haza. Abból a pénzből épültek a város útjai a környékkel együtt, a buszpályaudvarról és a vasútállomásról nem is beszélve. Ráadásul azok elégedetlenkednek leginkább nagy keresztvetések közepette, akik a vályogházáikból nekünk köszönhetően vakarózhattak ki a külvárosi öröklakásig.

GÉZA BÁCSI: Telebeszélték a fejüket. Ezért kellett volna gumibotolni idejekorán.

KERÉNYI: Megzavarták őket az olyan bajkeverők, mint ez a polgármesterré emelkedő matektanár meg az értelmiségi haverjai.

Ha melózni kellett, sose láttad az ellenzékiet, csak felvették a fizetésüket, mert állást mindenki kapott tőlünk, aztán délutánként siettek gyűlésezni, hétvégén meg feljártak Pestre tüntetni, mintha jobb dolguk nem akadt volna. Amíg mi lakótelepeket építettünk, addig ők pesti kávéházakban váltották meg a világot az ottani tojásfejűekkel.

GRÁNER: Hamarosan eljön majd a kijózanodás pillanata, és azzal együtt a mögöttünk álló szakmabeliek ideje is. Ezt a pár évet még kukoricán térdepelve is ki kell bírunk valahogy. De addig is erőforrásokat kell gyűjtenünk, hogy ne széledjenek szét az embereink, és nehogy véglegesen kiszoruljunk a pozícióinkból.

GÉZA BÁCSI: Most jövök csak rá, mire van nektek szükségetek! Egy jó kis balhéra. Olyasmi féltre, mint amilyeneket mi csináltunk pár éve az ellenzéki nagy tüntetések időszakában. Egy kis furmány kell ide, és egy csapásra partvonalon kívülre szorítjuk ezeket a dillettánsokat. Ha csendben bekkelünk négy évig, akkor nem leszünk képesek visszaszerelni, ami a miénk. Évtizedekig jól vittük ennek az országnak az ügyeit, na, nehogy már ezek a tojásfejűek mondják meg nekünk a tutifixet. A recept egyszerű. Le kell jártni az új polgármestert mindenáron. Tüntetések kell szerveznünk ellene az elégedetlenek körében. Mindehhez akár néhány jó szó is elég lesz számunkra a megfelelő helyeken, meg persze a szokásos módon be is kell épülnünk a polgármetyó emberei közé. Pestről tudom hozni a mindehhez szükséges sajtókapcsolatokat. Emellett a lényegre térve: vannak befektetőim a térségi társ-szervek és a hazai főtisztek háza tájáról, többen a problémás megtakarításait biztos helyeken szeretnék tudni. Tudjátok ti, hogy van az: vidéken valahogy minden olcsóbb és biztosabb.

GRÁNER: Érdekes beszélünk minderről a késsőbbiekben is. Akkor mindenki intézze a maga dolgát. Van egy civil egyesületünk, gondolva a holnapra még tavaly hoztuk létre az akkortájt feloszló alapszervezetünk tagjaival. Annak nevében lehetne megrendezni a tüntetéseket. Kerényi barátunk volna a hivatalos szervező, autószerelő mesterként feddhetetlen ember a helyiek szemében, mert mindenki hozzá hordja a verdáját a lakótelepről.

KERÉNYI: A végén még azt is elmondhatjuk, hogy a mai napon egy új barátságot alapoztunk meg egymás között.

GÉZA BÁCSI: Jegyezd meg jól: az életben nincs barátság. Legfeljebb érdek van, meg simpatia.

Asztalt bontanak, és kézfogás nélkül távoznak mindhárman más-más irányban.

III. JELENET

Pár hónappal később – tavasszal – helyi tüntetés zajlik a polgármester lépcsőháza előtti utcán a városi kombinát bezárása ellen.

KEREKES: *(a garázműhelyből kilépve Kerényivel)* Remélem, mindenki eljön, aki ígérte a régiek közül, ha már kivettem egy szabadnapot a gyárban direkt emiatt.

KERÉNYI: Nyugodj meg. Mindenki itt lesz, előzetesen mindenkit felkerestünk az otthonában a műhelybeli segédjeimmel. Minden hétköznapi ezt szerveztük munkaidő után. Mindenkivel meg lett értetve, hogy csak akkor jár nekik az étkezési jegy és a konzervcsomag, ha valóban itt is lesz. Habókra nem adunk támogatást senkinek, azok az idők már rég elmúltak.

KEREKES: Meg kell, hogy mondjam neked, nagyon nem esett jól, hogy a fordulat után magamra hagytatok. Szemétségnek éreztem. Mikor felugrott hozzám a Gráner, műszakban voltam, csak az asszony tárgyalt vele, őt győzte meg. Ha otthon lettem volna, tán be se engedem. A szegfűs csapatban mindenki valamilyen kft. ügyvezetésében találta magát. Csak rám nem gondolt senki se.

KERÉNYI: Most miért hozakodsz elő ezzel? *(szavába vágva)*

KEREKES: ...mert bezzeg, mikor ajánlás kellett annak idején a továbbtanulásokhoz. Na, ki vette rá a munkaügyest az engedély elnyújtására? Pedig a személyi kartonok nagyon nem tetszett ám neki. Kulákoknak tartott benneteket. Emlékszem, évek múltán még mondta is nekem a Gránerék lakásavatója után, hogy ma is azoknak a családoknak futja jó lakásra, akiknél a front előtt volt rávaló.

KERÉNYI: *(hátra lapogatva elvtársát)* Most hagyjuk ezt. Nekem se tetszik sok minden, de nem abban a szituációban vagyunk, mikor megengedhetjük magunknak a széthúzást. Idővel neked is keresünk valami megoldást, nyugi bele, van itt elég cég körülöttünk.

KEREKES: És ki fizeti a révészt?

KERÉNYI: Hála a szélirány megfordulásának, egyre többen vagyunk ismét az alapszervezetben. Sokan visszatálnak mihozzánk a régiek közül. Még nem tud mindenki felvállalni bennünket, mert többnyire az államapparátusban dolgoznak, de a háttérből jócskán besegítenek mihozzánk. Többségük különös módon benn maradt a megyei és városi hivatalokban, legfeljebb kicsit lejjebb helyezték őket.

KEREKES: Akkor a nagy hanggal beígért tavaszi nagytakarítás nem volt éppen alapos. *(felnevet)*

KERÉNYI: Sokan jobban jártak a beosztásuk feladásával, mintha tovább markolták volna az addigi íróasztalukat. A formálódó cégvilág, úgy tűnik, busásabban honorálja képességeiket, mint egykor a párt.

KEREKESNÉ: *(sietősen megérkezve)* Bocsnát a késésért, de alig tudtam elszabadulni a hivatalból. Most zajlanak a népszerűségi összeírások, rengeteg a munka odabent, szükség van minden statisztikusra. Nem értem, mi zajlik mostanság. Nem elég, hogy éhbérért dolgoztatnak bennünket, még követelőznek is. Tisztára, mint a Horthy-rendszerben. Még jó, hogy deresre nem húznak!

KEREKES: Örülj, hogy megmaradt a helyed. Nekem már mióta nincs rendes állásom. De nem lesz neked abból bajod odabent, hogy itt vagy közöttünk idekint?

KERÉNYI: Nyugalom, meg van beszélve a megyei lap kollégáival, hogy nem készítenek éles fotókat a résztvevőkről. Ti csak biodíszlet vagytok. Valahogy érzékeltetni kell a tömeghatást. Ez a mai csak főpróba, megnézzük, tudunk-e valami olyasmit tető alá hozni idelent, mint amilyen a taxisblokádk volt Pesten. *(belép a telefonfülkébe)* Egy pillanatra magatokra hagylak benneteket, mert le kell jelentkezzem az alapszervezetnél.

KEREKES: Nagyon is szépen meg volt az szervezve, láttam a tévéhíradóban, meg aztán a Hét is adta. Nem is értem a kormányt, miért hagyja, hogy a teljes pesti média ellene hergelje az ország népét a saját pénzén. Ezek nemcsak tehetségtelenek, hanem pancserek is.

KEREKESNÉ: *(férje felé fordulva)* Látom, megint egész nap a kocsmában ültél. Itt vannak a régi elvtársak, meginvitálnak téged erre a rendezvényre, itt meg égetsz engem és

magadat. Folyton azon keseregsz, hogy elhagytak téged. Értsd már végre meg, ez a mi nagy esélyünk a visszatérésre. Vagy a nyugdíjig hátra lévő húsz évet a gyári szalagnál akarod végigrobotolni?

KEREKES: Én nem fogok pitizni azoknak, akik nekem köszönhetnek mindent. Lediplomáztattam őket, lakáskiutalást intéztem nekik, mikor épültek a nyaralóik, a megyei vállalatokat én telefonáltam körbe jutányos építőanyagért. Most meg elvárják, hogy hálás legyek nekik? Én szerveztem ide a felvonulók nagy részét a nyugdíjas-klubból meg a szakszervezetből. Én odatettem magam igazán. Úgy szerveztem a mai napot, mint egykor a majálisok felvonulásait, erre a Gráner el se jött, biztosan üzletel valamerre. Meg se tisztelnek azzal, hogy idetolják a képüket. Valahogy mintha az alkalmazottjukká váltam volna; fillérekért. De csak addig kellettünk ezeknek a bajkeverőknek, míg át nem adtuk békével a munkásórság fegyverraktárainak kulcsait, utána már rögtön elfelejtették a korábbi ígéreteiket. Még szerencse, hogy mi se voltunk annyira hülyék teljesen, így jó előre gondoskodtunk magunkról mindannyian. Ki így, ki úgy.

KEREKESNÉ: Nem mindannyian, csak a többségetek. Rólam jelenleg a futószalag gondoskodik, ne feledd. Nézd, már érkeznek is a többiek. *(néhány tüntető érkezik kezükben „Addig kombinált, míg elúszott a kombinát” feliratú táblákkal Vértenné vezetésével)*

VÉRTENNÉ: Géza bácsitól rendes volt, hogy intézkedett a forgalomlassítás felől, és soron kívül hozzájárult a területfoglalási engedély megadásához. Most jövök rá, nem is olyan rossz ellenzékinek lenni egy jogállamban. *(felnevet)* Mi nem voltunk ennyire gálánsak a saját ellenzékünkkel. Persze bennünket készakarva se lehetne meggumibotoztatni. Egyszerűen nem volna, aki végrehajtaná az utasítást a testületben. Mikor kezdjük el? Az útiköltségüket magamra vállaltam, arra nem lesz gondotok, de a presszóban ígértem mindenkinek egy nagyfröccsöt, azt már nektek kell rendeznetek.

HUSZÁR SANYI: *(a Torkolat Presszóból kijövet, korsóval a kezében)* Mi van itt, brigádgyűlés? Feltámadt a panoptikum? Ezt látnom kell, kiülök ide, hátha felvidít a program. Gyere, Tomi, ezt látnod kell neked is!

PRESSZÓS TOMI: Sanyikám, te nekem ne csináld itt a Chicagót. Fogyasztó vendégek ők is, itt laknak a környéken ezer éve, nem kell a feszkó. Lemegy a műsoruk, isznak valamit, aztán ennyi volt. Nekem se tetszik, hogy vegzálják a tanár úrékat, de aki politikára adja a fejét, annak ezt túrnie kell. Bele van kalkulálva a bérébe a kellemetlenség. Szabadságot a népnek! *(int bohókásan a gyülekező tüntetők felé)*

KERÉNYI: Barátaim, azért gyűltünk ma össze, hogy tiltakozzunk a város első számú vezetője lakása előtt a helyi kombinát bezárása ellen. Ugyanis a városnak lennének eszközei a termelés megőrzésére, még a megyei lap is megírta. Emberek! Azt ígérték nekünk, Ausztria lesz itt hamarosan, de mára világos lett: nem arra megyünk, hanem Afrikába. Ha leáll a termelés, ezer ember állása vész oda. A munkások azért nincsenek itt, mert meg lettek félemlítve. A város az államra mutogat, az állam a városra, közben a gyermekeitek meg éhen halnak.

A tüntető tömegből éljenzés hallatszik.

KERÉNYI: Ha a polgármester nem tudja megoldani a gondjainkat, akkor mondjon le, és adja át a helyét egy szakértő vezetésnek. Mi, akik már bizonyítottunk, mikor lakásokat, iskolákat, gyárakat építettünk számotokra, helyre tudjuk hozni a város dolgait. A polgármesterék eddig csak romboltak, mi mindig építettünk. Követeljük együtt a városvezető lemondását. Mondjon le, és térjen inkább vissza a tanári szobába!!! *(tapsok, fújolások)* Hoztunk polgármester úrnak egy koszorút, amivel jelképesen eltemetjük a városvezetést. Azt tegyük ide, a lépcsőház bejárata elé. *(leteszik, egy fotós készít egy képet a megyei lap számára)*

Presszós Tomi tálcán fröccsöt hoz minden résztvevőnek, amit azok állva fogyasztanak el.

HUSZÁR SANYI: Hát ez kell nektek: a fröccs. Ennyit ér a véleményetek. Mi az, virsli nem jár?

PRESSZÓS TOMI: Hagyd őket, Sanyi. Most mondom utoljára. Mindjárt elmennek úgyis.

KEREKES: *(Vértenné felé fordulva)* Mi a következő lépés?

VÉRTENNÉ: Szerintem lesz még jó néhány ilyen rendezvényünk hamarosan. Ez is egész hatásosra sikerült. A megyei lapban is érdekes tudósítás fog megjelenni minderről, tegnap este volt alkalmam elolvasni a

szerkesztőségben. Pár helyen még módosítottam is benne. *(a tüntetés résztvevői hazamennek mindannyian, Kerényi a fülkébe távozik lejelentkezni az alapszervezetnél, Kerekesék bemennek a főbejáraton át a lépcsőházba)*

KERÉNYI: Szevasz, minden rendben lezajlott. Nem tudok hosszan beszélni, mert várnak a műhelyben. Hatásos volt, holnap a cikk is megjelenik a megbeszéltek szerint, és a helyi rádió is beolvassa a hírt, lezsugáztuk jó előre azt is. A lényeg, hogy a polgi amortizálódik annak rendje és módja szerint. Hogy hányan voltak? Nem tudom pontosan, legfeljebb egy tucatnyian, de az újságíró kollégák úgy fogalmazznak a holnapi cikkükben, hogy majd' félszázan. Na, szevasz!

GAÁLL ZOLI: *(a teraszra kiülve Huszár Sanyi mellé)* Idekint nézted?

HUSZÁR SANYI: Persze, az ilyet látni kell. Korábban alig lehetett tüntetni, most meg, hogy annyi idő után végre lehet újra, azok tüntetnek, akik ellen korábban tüntettek mások. Nem különös?

GAÁLL ZOLI: De hol vannak azok a mások?

HUSZÁR SANYI: Mikor a tanár úr győzött, annak megvan már vagy jó fél éve. Emlékszel a mosolygós arcokra a voksolás napján: ünnep volt az mindannyiunk számára, a tanár úr helyesen mondta ezt akkor. Most meg itt grasszálnak ezek újra. Hónapokra mintha a föld nyelte volna el őket, aztán egyszeriben feltámadtak, mint a horrorfilmekben a zombik. Csak ezek nem a kriptából érkeztek, hanem a virágzó cégeik irodáiból.

GAÁLL ZOLI: Ismered a minapi rockzenei slágeret biztosan. Elmentek a tankok, megjöttek a bankok. Ez sokakat irritál.

HUSZÁR SANYI: Többek közt engem is. Mégse állok be ezek közé. A hivatalban is mind bent hagytuk ezeket, hogy szó ne érje a ház elejét. Nem csináltunk leszámolást, nehogy ránk lehessen fogni, boszorkányüldözésbe fogtunk. Eddig legalább csendben voltak.

GAÁLL ZOLI: Az egyik nagyapám lótenyésztő volt még a háború előtt. Ő mesélte azt a vele megeső történetet gyerekkoromban, hogy valamelyik vásáron egy frissen örökséghez jutó ittas alakot miként vertek át a díszes aranyórát neki ígérő ottani hamiskártyások. Eleinte hagyták nyerni, ahogyan az lenni szokott. Aztán még mielőtt bezsebelhette volna a tavaszi napfényben szé-

pen csillogó zsebóráját, megkérdezték tőle: aztán mit ér az óra lánc nélkül? Erre újra feltette tétként mindenét a láncért, persze azonnal elnyertek tőle mindent. Onnantól kezdve haláláig ez volt nagyapám szava járása, ha bármikor balekokkal találkozott. Mit ér az óra lánc nélkül? *(keserűen felnevet)*

HUSZÁR SANYI: Akkor mi lettünk a balekok: mostanság veszik vissza tőlünk az arany zsebórát, mégpedig a láncsal és az összes többivel együtt.

GAÁLL ZOLI: Könnyen meglehet, drága barátom.

HUSZÁR SANYI: Ma is ugyanaz a tanácsai apparatcsik bagázs ül mindenhol. Egyre több egykori főiskolai évfolyamtársam hív fel a hivatali telefonomon a munkahelyemen. Kérdegetnek, nem tudnék-e segíteni nekik esetleg valami kisebb státusz biztosításával. Egyre több körükben az állástalan, miközben mindegyik kommentista megtalálta a számítását. Mindannyian ügyészek, bírák, rendőrségi vezetők, vállalkozók. Nézd meg szegény Hanczár Janit, őt is elbocsátották a megyei laptól. Ha nem adott volna neki munkahelyet a városházán a tanár úr, tán éhen halt volna szerencsétlen.

GAÁLL ZOLI: Nekem mondd? Olyan szegény az önkormányzat, hogy nem képes rendes bért adni. Úgy tudtam főiskolára küldeni Pestre a kislányomat, hogy uzsorahitelt kellett felvennem. Közben meg mit látok? Emlékszel még Gránerre, a beruházási vállalat volt vezetőjére?

HUSZÁR SANYI: Persze. Nagy machinátor volt az ürge mindig is. Merrefelé kavar mostanság?

GAÁLL ZOLI: Nem tudni pontosan. A minap láttam a belvárosban egy teljesen új nyugati luxusautó volánjánál. Állítom neked, nincs az egész megyében három darab abból a típusból. Ja, és ezt kapd ki! Mobiltelefonon beszélt éppen valakivel.

HUSZÁR SANYI: Nem volt itt rendszerváltás, bármennyire is fáj ezt kimondani. Legfeljebb tartottak egy kis szünetet a két félidő között az elvtársak, mielőtt visszatérnének újra a pályára. Persze túlnyomórészt fent a lelátókon is az övéik ücsörögnek.

GAÁLL ZOLI: ...és hol vannak a mieink?

HUSZÁR SANYI: Egyáltalán kik a mieink?

GAÁLL ZOLI: Ez a birka nép nem érdemel többet annál, ami van, mert soha nem is akart

többet kihozni magának ebből az egészből. El se hitte, hogy mindebből akár még valami jó is kiszülhetne.

HUSZÁR SANYI: Még hogy nem volt itt rendszerváltás! Hisz' jogegyenlőség van! Mindenkinek egyformán jogában áll a híd alatt aludni. *(keserűen nevetnek, isznak)*

IV. JELENET

Hónapok múltán egy reggel a presszó teraszán.

MATEKTANÁR: *(a Torkolat Presszó teraszán kávézik teljesen kiégve új titkárnőjével)* Nincs is kedvem bemenni a hivatalba. Csak a gyerekek miatt keltem fel ilyen korán, megígértem nekik, hogy elviszem őket kocsival, de még készülődnek. Mindig rájuk kell várni. Mintha elkanászodtak volna mostanság, ami nem volt jellemző rájuk mindeddig, egyre kevesebbet tudunk törődni velük a sok munka miatt. Meg aztán a tüntetések is megviselik a családot. Hiába is tagadnánk.

LINDA: *(ridegen)* Ma dolgozni is fogunk, vagy csak keseregni?

MATEKTANÁR: Bocsnat, hogy merészeltem megosztani veled a gondolataimat.

LINDA: Nem tudom, mit vársz tőlem. Tudhatnád jól, hogy én mindig csak magammal vagyok elfoglalva. Megmondtam neked előre.

MATEKTANÁR: Igen, megmondtad.

LINDA: Én ilyen vagyok. Engem ilyennek kell elfogadni.

MATEKTANÁR: Vettem észre. Mikor a tanítványom voltál a gimnáziumban, még nem voltál ennyire rideg és számító.

LINDA: *(unottan, lekezelően)* Légy szíves, ne kezdj el lelkizni, jó?

MATEKTANÁR: Folyton ezt mondd.

LINDA: Mert folyton lelkizel.

MATEKTANÁR: Mindenki ellenem fordul újabban, mintha én tehetnék a város minden nyugéről. Mikor megszűnt az állásod a kombinát elnöki titkárságán, és a szüleid hozzám fordultak, örömmel segítettem egykori kedves tanítványomnak.

LINDA: Amit én sose fogok neked elfelejteni, de neked is érdekelt volt...

MATEKTANÁR: Én csak jót akartam mindenkinek a városban.

LINDA: *(ingerülten)* Ezt már mondtad! Te egyszerűen nem ezen a világon élsz. Te csak azzal foglalkozzál, hogy neked jó legyen. Folyton megsajnálsz mindenkit. Ezt a pióccák megérik, kizsigerelnek, aztán meg sá-

pítózol, hogy megint átverték. Az összes volt kollégádnak, telekszomszédodnak és szerencsétlen ellenzéki nyomdász ismerősödnek állást adtál a hivatalban. Lassan úgy áll a helyzet, hogy az ellenségeid megbuktatnak, és már engem se fogsz tudni megtartani.

MATEKTANÁR: *(igazát bizonygatva, szánni való módon)* Majd elrendezek mindent. Majd felmegyek beszélni a kékek pesti vezetőségével. Majd rendezem a sorokat, meglásd...

LINDA: *(lekezelően)* Majd, majd, majd! Mostanában semmi nem úgy lett, ahogy mondtad. Nemcsak te tehetsz erről, de engem már nem érdekel mindez. Akkor hívj fel legközelebb, ha már elhatározta magad végre, hogy elhagyod a családot, már elég nagyok a gyerekeid ehhez. És azt is elvárom, hogy nekünk való otthont is intézz nekünk a hivatali lakásállományból. Unom már a szűk garzon albérletem.

MATEKTANÁR: Mit gondolnának rólam a munkatársak, meggyaláznám az ellenzéki múltam, rám se néznének az utcán az emberek. Hát nincs benned semmi szégyenérzet?

LINDA: Itt akarod leélni hátralévő életedet ebben a szar panelben?

MATEKTANÁR: Életem munkájáról beszélsz.

LINDA: Lószar.

MATEKTANÁR: Én a demokratikus ellenzék egyik vezetője voltam, én nyomtattam a szamizdatokat, én ott voltam már Monoron is.

LINDA: *(lenézően)* Sokra mentél vele a családdal együtt.

MATEKTANÁR: Te tényleg ennyire nem becsülsz, amit felépítettem a társaimmal?

LINDA: Jaj, nem kellene ezek az óhéber dumák, a lelked mélyén te is csak egy önző pasi vagy. Te is csak jól be akartál csajozni, mint bármely vén kecske. Azt hiszed, te különb vagy bárkinél?

MATEKTANÁR: Ne légy tisztelen! Én mindent ezért a városért tettem, meg az előző rendszer békés megdöntéséért. Én... én már Erdélybe is kijártam még jóval a forradalom előtt gyógyszer osztani, míg ki nem tiltottak onnan a szekusok. Feljártam tizenötödikén a Batthyány-örökmécseshez, mikor még óvodába jártál, engem már ott gumibotoztak a motoros rendőrök. Ott voltam a túrt és tiltott zenekarok pinceklubos koncertjein éppúgy, mint a vízlépcső elleni fel-

vonulásokon. Publikáltam, pedig tilalmi listán voltam. Aláírtam sokféle tiltakozó nyilatkozatot sokadmagammal. Tudod egyáltalán, mi az?

LINDA: Nem szeretem, ha lenéznek. Engem te ne próbálj meg lenézni, mert olyat adok a mimóza kis lelkednek! Jaj, ne nézz már rám a bánatos kutyaszemeiddel! Nem fogom hagyni, hogy mindenki megszédje magát, csak mi nem.

MATEKTANÁR: Nekem terveim voltak a várossal.

LINDA: És azokból mi megy?

MATEKTANÁR: Jönnek a gyerekek, folytassuk máskor!

LINDA: *(meglágylva, kézen fogva a Matektanárt)* Ne duzzogj már! Én csak arra akartam rámutatni, hogy nem mindenki olyan önzetlen, mint te. Olyan úriember vagy, hogy sokszor nem vagy képes keményen a sarkadra állni. Vannak jó gondolataid, de időnként nehézkes vagy. Én nem foglak téged magadra hagyni soha...

MATEKTANÁR: *(gyerekeinek integetve)* Gyertek, kértem nektek is tortaszeletet. Van még időnk megenni indulás előtt. Alig látlak mostanság benneteket, jó lesz együtt egy kicsit. Anyátoknak nulladik órája van, korán elment hazulról. Lindát ismeritek a hivatalból.

Angéla és Ricsike leülnek hozzájuk a teraszra.

ANGÉLA: *(pikírten)* Igen, a hivatalból.

RICSIKE: Apa, volna egy féléves amerikai ösztöndíj Pesten az egyik alapítványnál, a te kékjeid írták ki. Múltkor is szóltam neked, hogy pár telefont igazán megereszthetnél feléjük.

MATEKTANÁR: Tudod, kisfiam, hogy nem szeretem az ilyesmit. Pályázz, mint bárki más, ha külön angolórára van szükséged, beíratunk anyáddal, hogy jobban szerepelj a meghallgatáson.

RICSIKE: Jaj, apa. Minden pályázó ezt csinálja. Te tényleg ennyire naiv vagy?

ANGÉLA: Mióta szakítottam a párommal, és visszakényszerültem az egyetemi koleszba, megígérted, hogy anyával kerestek nekem saját albérletet Pesten. Másfél órát kell vilamosoznom összezsúfolódva a heringjáraton az egyetem felé minden nap kétszer oda-vissza. Nem bírom már sokáig.

RICSIKE: Mások nem pont ugyanezt teszik a kollégista évfolyamtársaid közül?

ANGÉLA: Te inkább hallgass, öcsi!

MATEKTANÁR: Hamarosan az öcséd is egyetemre megy, nem fogjuk bírni, kislányom, hogy külön lakást béreljünk számotokra. Össze kell költöznötök.

RICSIKE: Ha elnyerném az ösztöndíjat, külföldi egyetemre is járhatnék akár.

ANGÉLA: Na persze, már meg is nyerted az ötalálást a lottón hozzá?

MATEKTANÁR: Gyerekek, kicsit elszaladt veletek a paci. Pedagóguscsaládba születtetek, igazán lehetnétek kisebb igényűek is.

ANGÉLA: Az évfolyamon a legutolsó kisvárosi lángossütő gyereke is kétszer-háromszor akkora heti pénzt kap otthonról, mint én. Ráadásul szinte senki se dolgozik nyaranta, mint én. Nem is értik, hogy egy megyei jogú város polgármesterének lánya miért él olyan szerényen, mint egy karmelita apáca...

RICSIKE: Csatlakozom. A suliban a haverjaim (tudod, a János és az Imó) tárcája tele van mindig, mint a déli busz, a büfébe járnak minden szünetben, ebédkor meg a kisétterembe. Én meg majszolom az otthonról hozott szendvicseimet. Minden péntek este bent buliznak hajnalig a belvárosi klubok valamelyikében.

MATEKTANÁR: Azokat a szendvicseket édesanyád készíti el számodra minden hajnalban. Egyébként meg korábban sokkal szerényebb körülmények között éltünk, mégis mindig boldogok voltunk. Anyáttal pedig legyetek kíméletesebbek, már huszonnégy évesen gyomorfekélyvel kezelték Parád-fürdőn. Még az hiányzik, hogy kiújuljon neki.

ANGÉLA: *(hisztisen)* Ti talán észre se vettétek, hogy minket folyton cukkoltak a suliban a Bécsben vásárolgató, szép ruhájú pártembercsemeték a szakadt cuccaink miatt. Különös, valahogy rájuk nem kíváncszott fel a mindenkire egyformán kötelező szépséges kék suliköpeny; és mintha nem is figyelmeztette volna őket az öltözködési előírásra egyik szigorú tekintetű tanárunk se. Nekünk is volt ám szemünk az ilyesmire, csak nem beszéltünk róla nektek odahaza. Jut eszembe, ha már a tortaszeletnél tartunk! Láttuk azt is, hogy az iskolaigazgató elvtársnál odahaza sorakoznak halomban az ebédlőasztalon az iskolamenzáról elhordott sütemények, de persze repeta sose járt, mert a konyhás néni szerint addigra már mindig minden elfogyott.

MATEKTANÁR: Nem gondoltam volna, hogy gyerekejjel mindez nyomot hagyott bennetek.

ANGÉLA: (*dühösen hadarva*) Hogy nyomot hagyott? Láttuk ám mi azt is, hogy az állami vállalat kiskirályainak srácai nyaranta nem a Tisza-holtágakhoz jártak pecázni, mint mi, hanem büszkén lobogtatták iskolakezdekor a friss fotóikat a Szocsiban töltött szép napok emlékét megörökítve, vagy a jugoszláv tengerpart kavicsain heverésző hájas családjukat mutogatva. Akkor bezeg nem nagyon voltak tekintettel a mi érzékenységünkre az egyenlőknél is egyenlőbbek.

MATEKTANÁR: De mit vársz tőlem, kislányom?

ANGÉLA: Nyugodtan átmehetnénk pár haverral levelezőre, és te pedig elhelyezhetnél bennünket valahol a rendszerben. Senki se lenne felháborodva emiatt, gürcöltél te eleget mások szabadságáért ingyen és bérmentve éveken át, most ez lehetne annak kamata. Az emberek csak valamiféle kiszámíthatóságot akarnak az életükben, látom én, ha az így vagy úgy megadatik nekik, nem tesznek szóvá azok semmit.

MATEKTANÁR: Mindenesetre a magam részéről nem fogok számodra süteményt lopni a menzáról, édesem, de mást se. Az emberek tisztességet akarnak látni, nem pedig az ő stiklijüket elfordított fejjel eltűró politikusok családi előnyszerzéseit. Abban volt már részük eddig is elég. Épp azért csinálta apád a baráti körével ezt az egész rendszerváltást, hogy soha többé ne kelljen ilyen alávaló történeteken odahaza morgolódnia senkinek. Azt hittem, öcséddel megtanultátok tőlünk egy életre: mi mások vagyunk, mint ezek.

ANGÉLA: (*közönyösen és lekezelően*) Igen, mások. Balekok vagytok.

MATEKTANÁR: Miért vagy ilyen? Édesanyáddal sokat gürcöltünk még azért a kevésért is, amink van. A nagypapáék, akikre ti már alig emlékezhettek, mert kicsik voltatok, mikor elmentek, évtizedeken át kapálták a háztájit, hogy be tudják fizetni nekünk a beugrót erre a kis lakásra. Mi pedig esti és hétvégi korrepetálással voltunk csak képesek kipréselni a havi hiteltörlesztéseket, mert nyomorbérünkből nem futotta volna rá. Mi attól a rendszertől nem kaptunk semmit, mint az a sok proli. Nekünk nem járt se lakáskiutalás, se vállalati üdülés.

Örültünk, hogy a tanári állásunkból nem vágta ki bennünket az ellenzékiességünk okán. Pedig folyton ezzel fenyegettek, állandóan zsaroltak, hogy jelentést csikarjanak ki belőlünk a belügyesek. (*egy pillanatra elhallgat*) Mindegy, már nincs jelentősége...

ANGÉLA: (*ridegen, akaratosan*) Jelentősége van, csak haszna nincs.

MATEKTANÁR: Tán nem volt jó nekünk akkortájt odakint a Tiszánál?! Talán hiányt szenvedtünk mi bármi fontos dologban? Ti legalább velünk együtt szabadok lehettetek egy rabként élő, cellaszúk világban, amit a szüliteknek köszönhattetek. Azt hiszed, én irigykedtem valaha is a Volgájukban, telibe hízott alpakazakóban pöffeszkedő, félrészeg párttitkárok és vállalatvezetők kasztjára? Azt hiszed, mérges voltam valaha is amiatt, hogy miként teszük tönkre önmaguk és családjuk életét a vadászataikkal, a habzsoló tivornyáikkal? Bennem nincs harag senki iránt, Isten áldjon mindenkit, ott, ahol van. Harácsoljanak kedvükre, az se érdekel. Ostobaságukkal, felelőtlenségükkel, dilettantizmusukkal ezt az országot jó időre tönkretették, egy életre eladósítottak nemzedékeket.

ANGÉLA: (*haragosan, lemondóan*) Köztük bennünket is.

MATEKTANÁR: Annyi előnyünk mégiscsak származott mindebből, hogy ezeket örökre meggyűlölte az egész társadalom, így egyszer és mindenkorra megszabadultunk tőlük, a hatalmuknak annyi. Mikor megbuktak, az aztán őszintén felemelő érzés volt!

LINDA: Te a múltadban élsz. Olyan vagy, mint egy hatvanéves. Ez is egy tipikus rád jellemző viselkedés. Azt hiszed, hogy bárkit is érdekel még ez az egész, amit itt felhánytorgattál. Ez már annyira uncsi, és annyira nem kreatív. Máskor is lehetsz még hatvanéves.

MATEKTANÁR: Nem értelek. Ezért akart rendszerváltást az egész nemzet.

LINDA: (*haragvó hangnemben*) Jaj, Istenem! Ezt már mondtad! Ezt már átbeszéltük ezerszer. Én már tényleg nem tudom, hogy mit csináljak veled! Kötelességtudó vagy, de a népnek ez kevés, ha nem társul hozzá erő. Legalább a saját gyerekeidre hallgathatnál, ha másra már nem is. Nézz körül magad körül itt a városban, és ne magadból indulj ki, légy szíves! Ha nem nyerünk a következő választásokon, akkor mi a fenét

fogsz csinálni? Visszakucorodsz a tanári szoba sarkába számtandolgozatokat javítani, grafitceruzával a füled mögött?

MATEKTANÁR: *(őszintén csodálkozva)* Miért, mi baj van azzal?

LINDA: Neked gondoskodnod kell a családotról. Ha bukni fogsz, téged itt a kutya nem fog megismerni, értsd már meg végre! Most csak azért mosolyog mindenki, mert akarnak tőled valamit. Már ne is haragudj, de ki nem szarja le, hogy te kivel váltottad meg a rendszert pár évvel ezelőtt! Itt mindenki vastagon leszarja a te rendszerváltásodat, tanár úr!

Rövid csend lesz körülükben a haragos őszinte szó váratlansága miatt, amit Presszós Tomi megjelenése tör meg hirtelen.

PRESSZÓS TOMI: Polgármester úr, tudnánk esetleg pár szót váltani mostanság? Fontos volna.

MATEKTANÁR: *(fáradtan)* Persze, rád mindig van időm, tudod jól. Gyerekek, Linda elvisz titeket, én itt maradok Tomi bácsival beszélgetni egy keveset. Linda, a hivatalban hamarosan találkozunk, ide nem szükséges visszajönnöd értem, besétálok a Városházára magam. Vidd nyugodtan a hivatali kocsit, de a tankolásra adok majd a sajátomból, mert magánhasználatra ne alkalmazzuk a várostól kapott benzinkártyát.

A gyerekek köszönésképp megölelik apjukat.

LINDA: *(elfele menet)* Te tényleg reménytelen vagy...

PRESSZÓS TOMI: *(az asztalhoz telepedve)* A vendégem vagy egy sportfröccsre; látom, igazán rád férne most. *(még mielőtt válaszolhatna, bekiabál gyorsan a bent lévő pincérlánynak)* Ráhel, hozz nekünk, kérlek, két sportfröccsöt, és hívd ide Huszár Sancit is! *(sokkal halkabban)* Tudod, mi igazából a Sancival közösen szeretnénk volna beszélni veled valamiről már egy ideje, csak tudod, valahogy soha nem adódott rá alkalmunk mostanság a sok dolog miatt.

MATEKTANÁR: Tudod, annyi minden van.

PRESSZÓS TOMI: Persze, mi ezt megértjük, de...

Megérkezik a pincérlány a fröccsökkel, és Huszár Sanyi.

MATEKTANÁR: *(őszinte örömmel)* Sanci, ezer éve! Szabin vagy?

HUSZÁR SANYI: *(az asztalhoz telepedve odabentről)* Igen, kivettem pár beragadt szabit, kicsit besokalltam odabent mostanság.

PRESSZÓS TOMI: *(kedélyesen)* Látom, azt a korszót ki se lehet robbantani a markodból!

HUSZÁR SANYI: Rá vagyok utalva e műintézmény szolgáltatásaira. Tudod jól. Egyáltalán nem tartok otthon piát. Pedig odahaza is megihatnám azt a két sört.

PRESSZÓS TOMI: *(mosolyogva)* Azt a kettőt igen, csak az azt követő huszonkettőt nem.

HUSZÁR SANYI: Mióta újfent magánzó vagy, hála a válasomnak, még azt a huszonkettőt is akár. Viszont a tanár apám kioktatott már fiatalon, hogy ha mindennap a tarkódon csúszol haza a kávéházból, akkor úriember vagy, viszont ha otthon nyeled a dobozos sörhabot a tévé előtt ülve, akkor proli.

MATEKTANÁR: *(visszatérő kedéllyel)* Bölcs ember az öreg Huszár, volt kitől örökölnöd a tálentumot. Rövid ideig tanított is engem a gimiben, miután ide telepítették a családomat Pestről. Miről lenne szó, srácok? Próbáljuk rövidre fogni, ha lehet, mert elkésem a hivatalból. Mostanság még jó ideig biztosan nem mehetek szabira; csődben van a város.

PRESSZÓS TOMI: Sanci, kezd te, tudod, én nem vagyok a szavak embere.

HUSZÁR SANYI: Pont erről volna szó. Mármint a csődről. A városéról meg az országéról is.

PRESSZÓS TOMI: *(közbevetve)* Meg a magunkéról is.

HUSZÁR SANYI: Ne állj a pofám elé! Most akkor mégis te akarsz beszélni, vagy mi van?

PRESSZÓS TOMI: Bocsanat.

HUSZÁR SANYI: Szóval azért szeretnénk volna beszélni veled. Másként kezdem. Beszéltem apámmal, tudod, ő képviselő a megyei közgyűlésben a tulipánosok részéről. Büszkeséggel tölt el, hogy városunkban ő alapította az alapszervezetüket. Emellett nagy becsben tartják a pesti központjukban is az '56-os múltjára való tekintettel. Nála érettségizett a fél megyeháza. Nem kell bizonygatnom.

MATEKTANÁR: Már amelyikük érettségizett egyáltalán.

HUSZÁR SANYI: Ne is mondd! Pont a minap tájtékozott odahaza az öreg, hogy az egyik városi iskola élére kiírt pályázat befutója pártalapon egy olyan tehetségtelen káderpedagógus lett, akinek a pályázatában szótagonként kellett javítani a helyesírási hibákat; de térjünk inkább a tárgyra! Szóval az öreg járt fel sokat Pestre az elmúlt évben, és hát, ugye, hallt ezt-azt is a tulipáno-

sok pártértekezletein, amely hírek nagyon nem tetszenek neki. Az a pletyka járja a belső berkekben, hogy az időközben fű alatt meghirdetett kormányzati stratégia szerint ki kell egyezni a KISZ-es vállalkozókkal, mert olyan, hogy keresztény középosztály, csak néhány idealista honatya elméjében létezik, de a gyakorlatban évtizedek óta nincs már.

MATEKTANÁR: *(keserűen)* Persze, hogy nincs, mert hagyták kihalni.

HUSZÁR SANYI: A tulipánosoknál hamarosan tisztogatás veszi kezdetét, az igazi kárpótlást és igazságtételt követelőkkel szemben erőlyesen fog fellépni a csúcsvezetés. A drámaíró alelnököt kicsinálják, mire feleszmél, két vállra fektetik, annyi bizonyos. Paktum készülődik. Mégpedig felettébb titkos jellegű. A háttérben nagy a mozgolódás, minden egykori káder keresi a helyét, nem nagyon akarják elereszteni a korábbi koncot.

MATEKTANÁR: Nehezen hihető mindez. Annyi pletykát hallani mostanság, szerintem jó, ha a tizedük igaz, ha egyáltalán. Ezért a drámaíróért egyébként nem kár, pár éve az Erdély-tüntetésen mellette álltam a dísztribünön, akkor még normálisnak tűnt. Azóta bedőlt az agyába. De mit érdekel engem a ti tulipános kormányotok vergődése, Sanci?

HUSZÁR SANYI: Te tényleg ennyire naiv vagy? Hamarosan le leszünk váltva mindannyian. A háttéralku főként gazdasági jellegű, melynek lényege: a kormányzat minden privatizációs ügylettel ezeknek kedvez, nem pedig a sajátjainak. Fogd már fel! Most dől el évszázadokra, hogy ebben az országban kik lesznek tulajdonosok, és kik végzik szolgaként. Jelen állás szerint minden marad a régiben. A KISZ-es fiúk megvárthatják a koncot, sőt, még bővíthetik is. Mi pedig mehetünk altisztnek hozzájuk, miként azt a drámaíró alelnök oly pontosan megfogalmazta a hetilapjában.

MATEKTANÁR: Butaságokat beszélsz, mert butaságokat olvasol. Habár némi részízagságod azért talán lehet, ha nem is sok. Srácok, én is látom az országban az anomáliákat. Sokasodik a munkanélküli, az utcán fekvő hajléktalan, az iskolába éhesen érkező gyerek, egyre több a kukában turkáló kisnyugdíjas. Végül is ilyen egy rendszer-váltás, ez ezzel jár! Ezt a nép is felfoghatja, igazán nem túl bonyolult.

HUSZÁR SANYI: Én nem erről beszélek, hanem a vagyonról. Akié a vagyon, azé a hatalom. Ha nem lépünk valamit, lenyomnak bennünket.

PRESSZÓS TOMI: Gráner meg Kerényi, a két jó haver folyton itt susmusol a teraszomon ülve. Már nem lapítanak, nehogy azt hidd, tervezgetik a közös jövőt. Úgy osztzkodnak az orrom előtt egymással az elvtársak, mintha már övök volna itt minden. Sokan úgy tekintenek rájuk a környéken, mint a leendő városvezetésre. Bárkinek hivatali ügye van, elsőként hozzájuk fordul, ők meg telefonálnak is íziben az illetékes referensnek vagy osztályvezetőnek. Mindenki nekik tiszteleg, mindenki hozzájuk fordul, minket meg levegőnek néznek. Szerinted ki mozgatta a háttérből az öreg munkásöröket a lakásod előtti tüntetésen?

HUSZÁR SANYI: Fogd már föl, hogy hülyére vagy véve! Bukni fogsz. Mégpedig velünk együtt. Bennünket itt levegőnek néznek. Én tősgyökeres vagyok, sok felmenőm itt volt tanár vagy hivatalnok a városban. Mégis elmondható: kutyába se vesznek. Apám szokta mondani a tulipánosokról: a Kosuth tér még az övek Pesten valameddig, de azon túl már nem ők kormányoznak. A saját városod pályázatain nyerik degeszre magukat ezek a múltbéli sötét figurák. Mit kell itt ennyit egyeztetnünk! Te vagy a polgármester, szedd már össze magad!

PRESSZÓS TOMI: Mi csak azt szeretnénk, ha miránk is gondolnál, mikor kiírájátok a tendereket. Miből fogsz a következő választási hajrában kampányolni, nyomdát és hirdetésekért fizetni? Azt hiszed, mindenki szívésségből megy szórólapozni és plakátot ragasztani megint, mint legutóbb? Mi nem azt kérjük, hogy légy becstelen, ne ezt gondold, hanem azt, hogy vedd fel végre az eléd dobott kesztyűt.

MATEKTANÁR: *(hitetlenkedve)* A városházi pályázatok tiszta versenyfeltételek szerint zajlanak, a törvényeknek megfelelően. Egyébként pedig ha legutóbb működött a szívességi kampányolás, akkor nem értem, hogy pár év múlva miért ne működhetne ugyanúgy.

PRESSZÓS TOMI: Te nem ezen a világon élsz. Tiszta verseny, ugyan már, minden osztályvezetődet még a tanács nevezte ki. Szerinted kihez húznak egy pályázat elbírálásakor? A kampányra visszatérve: legutóbb

még mindenkit a lelkesedés hajtott. Azóta sokan elvesztették ám az állásukat a városban, lassan már a gyerekeket se tudják etetni errefelé sokan. Mit gondolsz, Gráner mennyi ajándékot szórt szét a lakásodnál tüntetők között? Te meg tudnál szervezni egy ilyen mérvű demonstrációt Gráner tihanyi nyaralója előtt? Ha a következő kampányban valaki fizetést tud adni, meg állást a cégeiben, akkor tömegek fognak mellé állni a lakótelepeken a biztos megélhetés reményében. Korgó gyomorral nem lehet himnuszt énekelni.

HUSZÁR SANYI: Tévedsz. A haza szolgálatában meghalni lehet, de elfáradni nem.

MATEKTANÁR: Hagyj engem ezekkel az avított dumákkal, Sanci. A jövő hónapban úgyis fel kell vonatoznom Pestre a központba, mert küldött vagyok a kékek pártelnökválasztásán. Kicsit körbeszimatolok, mi van ott a levegőben, ennyit megígérhetek. Utána térjünk rá vissza. De becstelenségekben nem veszek részt.

HUSZÁR SANYI: Olyat mi nem is kérnénk tőled. Olyanban mi se vennénk részt. Olyat mi se íratnánk veled alá.

PRESSZÓS TOMI: Mi csak egyenlő feltételeket és lehetőségeket szeretnénk magunknak.

MATEKTANÁR: *(eltűnődve)* Minta csak a srácaimat hallanám, meg a titkárnőmet. A jövő hónapban térjünk rá vissza. Pesten érdeklődöm a fejlemények felől. Habár különös, hogy a médiában minderről nem hallottam soha semmit.

HUSZÁR SANYI: A te médiában nem is fogsz, arra mérget vehetsz.

Kezelnék egymással, majd asztalt bontanak.

V. JELENET

Egy bő hónappal később egy elhagyott, tönkrement erdőszéli fatelepen, valahol a város határában. A telep háttérében rozsdás fémtartályok, a területen áthalad egy iparvágány.

A két jelenlévő kézfogással köszönti egymást.

GÉZA BÁCSI: Elnézést, hogy idáig kirángattalak benneteket, de az ügy nem tűrt halasztást.

GRÁNER: Szárazabb időt is választhattál volna egy ilyen erdei kiránduláshoz. A kocsim majdnem elakadt a nagy sárban. Csak nincs valami baj?

GÉZA BÁCSI: Baj? Ha baj volna, engem már nem találnál itt, hanem úton lennék a bécsi lakásom felé. A fiam nevére vettem még

tavaly, mikor házhoz állt egy nagyobb összeg. Meg aztán biztonsági háttérnek is jó. Sosem lehet tudni, hogy alakul itthon a helyzet. Nem igaz? Én a szolgálati terepjáróval jöttem, így nem süllyedtem el a dagonyában.

GRÁNER: *(flegmán)* Örülök. Tehát mi újság?

GÉZA BÁCSI: Ide fog jönni hozzánk hamarosan egy főember. Én még a belügből ismerem, ő volt az egyik legjobb informátorom. Aztán nyugdíjba vonult az általunk biztosított fedőállásából, így elvesztettük egy időre egymást. Valamelyik jelentéktelen külvárosi vendéglátó-ipari vállalatot igazgatta évtizedekig. Sok vizet nem zavart, így meghagytuk a posztján. Volt valami kisebb '56-os priusza, azzal lett behúzva a szervezetbe annak idején.

GRÁNER: Csinálták a mieink ezt sokakkal akkortájt.

GÉZA BÁCSI: Az ilyesféle alakokat szerettük a legjobban, mert mozgathatók voltak. Viszont ő más volt, mint a többi, mert nem érzett büntudatot, meglepő precizitással, egyfajta jogászias racionalitással szállította atomóra-pontossággal a heti jelentéseket. Talán mintha valóban jogász is lett volna eredeti szakmája szerint. Kiismerhető pacák, szabott ára van.

GRÁNER: Mint a mai honatyák döntő részének.

GÉZA BÁCSI: Nekem mondd? Arcról sokukat ismertem még a régi idők hálózatának részeként a parlamenti patkó mindkét ágából.

GRÁNER: Mit érdekel ez engem?

GÉZA BÁCSI: *(titokzatosan)* Mindjárt fog érdekelni. Az emberünkkel teljesen véletlenül akadtam össze a központban, mikor a kilépési papírjaimat intéztem odabent a belügynél. A folyosón váltottunk pár szót, aztán összeültünk valamelyik presszóban. Kiderült, még az ellenforradalmi időkből származó barátság köti a miniszterelnökhöz, aki a régi bizalmi viszony okán kinevezte valami magasabb főtanácsadói besorolásba a Miniszterelnökségre. A pacák azóta is csak emelkedik feljebb és feljebb, a kormányfő köztudott betegsége miatt gyakorlatilag ő viszi a napi ügyeket a kabinetben. Újabban miniszteri tárcája is van, amit leginkább arra használ, hogy megtöltse a zakózsebeit.

GRÁNER: *(kimerően)* Köszönöm az élménybeszámolót. De hol vagyon én mindebben?

GÉZA BÁCSI: Pár hónapja elkezdtem számára intézni kisebb-nagyobb háttérügyeket közvetítőként keresztül, most fordult a kocka, és ő dirigál nekem, de valamelyest egyenlő a viszony, mert nagyon is szüksége van a hiánypótló kapcsolataimra. Ha érted, mire célok. Most éppen a környéken van vezetői országjárás, és reggel idetelefonált a kapitányságra, hogy mindenképp tárgyaljunk, de valahol kötetlenebb formában, mert a környezetében kevés a bizalmi ember. Hát ezért vagyunk most itt. Dereng már valami?

GRÁNER: Így már sokkal érdekesebb ez a kirándulás. Habár nem szimpatikus így, látatlanban ez a te minisztered. Azt csiripelik felőle a madarak, hogy amennyiben nem a tulipános brigád győzne a következő választás során, ami, ugye, felettébb sanszos, akkor a rendvédelmi szervekre támaszkodva nem adja át a hatalmat a győztes pártnak, hanem a délszláv válságra hivatkozva rendkívüli állapotot vezet be, így továbbra is nála összpontosulna a hatalom. Vajon mik lehetnek a tervei velünk?

GÉZA BÁCSI: A politika engem nem érdekel, csak az üzlet. *(flegmán, vállrándítva)* Majd elmondja, mit akar. Oda nézz, már jönnek is.

A vendég hátrahagyta valahol a távolban a szolgálati gépjárművét. A találkozóra egyedül érkezik. Kézfogással köszöntik egymást.

SÖRÖSS MINISZTER: Szevasztok, urak!

GÉZA BÁCSI: De felvitte az Isten a kend dolgát!

SÖRÖSS MINISZTER: Így alakult. Magam se gondoltam volna, mikor egy éve még ott-hon kertészkedtem a balatoni nyaralómban, hogy nem sokkal később különféle bársonyszékekben fogok ülni. A gyerekeknek hátrahagytam akkoriban a budai lakást, én meg lélekben felkészültem a békés nyugdíjas évekre. De annyi baj legyen! Végző soron ti is egész jól jártatok velem. Gondoljatok csak bele, ha valamelyik küldetésstudatos, lánglelkű fűzfapoéta keveredett volna a kormányrúd közelébe, ti már mind be lennétek kasztlizva. Igaz-e?

GÉZA BÁCSI: Meg aztán te sem jártál annyira rosszul. Végül is csak nagyobb a juttatás, mint a gebines nyugdíj, miniszter úr?

SÖRÖSS MINISZTER: Gyorsan a tárgyra térek, mert van ma még egy megyei választmányi ülés a tulipános párt helyi szekciójában, amit végig kell ülnöm. A jó öreg kormányfő barátom küldött le, hogy nyugtassam meg

a kedélyeket, mert a borzalmas tagság folyton forradalomról ábrándozik.

GRÁNER: Még mindig ez van napirenden? Azt hittem, ezen már rég túl vagyunk.

SÖRÖSS MINISZTER: Egy frászt! A Dunától keletre az összes szkítaérzelmű szegényparaszt meg bőrtarisznyás bölcsész beáramlott hozzánk még a pártalapításkor. Most meg nem győzünk velük. Sokan bujtogatják is őket belülről; leginkább a drámaíró alelnök és a brancsa.

GRÁNER: Még szerencse, hogy nincs egy fillérjük se, mert a pénzszerzéshez sose konyítottak az ilyen megszállottak.

SÖRÖSS MINISZTER: Olyanok ők, mint a hős-szerelmes költő, aki a csórósága miatt még egyetlen nőt se tudott soha megfektetni, de lelkesülten cifra verseket tud költeni hétről hétre a magasztos ábrándjairól. Ez a fajta kikezdene bármely elanyátlanodott takarítónővel, ha módjában állna egyáltalán. Az ilyenek többnyire beleunnak a törvényszerűen megmosolyogtató kikoszarzásba, és örökre abbahagyják a rímfaragást, vagy búbanatoson felkötik magukat.

GRÁNER: A borzalmas tagság. Egyszer csak vége lesz már ennek.

SÖRÖSS MINISZTER: Ezek a mi jó öreg népmemzeti csodabogaraink se fogják szebben végezni hamarosan. Ezeket nem érdekli a kormányképesség meg a nyugati reputáció. Amatőrök.

GÉZA BÁCSI: Magam se tudtam volna mindezt pontosabban megfogalmazni.

SÖRÖSS MINISZTER: Nézzétek, urak! Ne legyünk hülyék! A következő választást mi már akkor elvesztettük, mikor beiktattak bennünket. A töltekek megörökölt gazdaságromokban, a kormányfő barátom a halálos ágyán fekszik, a pártban lassan átveszi a hatalmat ez a mindenbe előszeretettel belekotnyeleskedő, fene nagy igazságérzettel bíró népi csürhe. A nemzetfenntartó magyar jobboldal sohase kedvelte ezeket. A magam részéről osztom azok véleményét, akik valamiféle mérsékletet szeretnének tanúsítani, és kiegyezésre törekszenek. Volt már ilyen a múlt században is. Ma sem mennek másként a dolgok, mint akkortájt.

GRÁNER: Valahogy jólesik ilyen józan hangokat is hallani. Ez a színtiszta pragmatikus szakszerűség hiányzik a minisztertársaid túlnyomó többségéből. Én a malomiparban vagyok befektető, a rendszerváltás szele

arrafelé sodort, és ott is látom a sok szak-szerűtlenséget. Nálunk a malomban jobban van vezetve minden, mint jelenleg bármi az országos szinteken.

SÖRÖSS MINISZTER: A leverett '49-es szabadságharc alatt volt a rebellis eleink között egy bizonyos Asbóth ezredes, aki a hírek szerint a további vérontás elkerülése érdekében több titkos információról is jelentett a császári hadaknak, ezzel is segítve gyorsabb győzelmüket. Később, a dualista alku megkötésekor se vonhatták soha felelősségre őt a hatalomra kerülő egykori felkelők, mert a császári udvar örök kegyelemben részesítette őt szolgálataiért hála. Ilyen realista emberekre volna szükség szép számban ma is. Én mindig azt mondtam már az előző rendszerben is, hogy részemről egyetlen izmus vállalható: a pragmatizmus. (*gonoszul felkacag*)

GRÁNER: Ha lett volna a mieink között elég pragmatista, még mindig állna a rendszer.

SÖRÖSS MINISZTER: Biológiaórán már meglehetősen régen ültem. Tudjátok, én hadapródiskolában érettségiztem, így csak az elemiben tanultam természetismeretet. De a növényeket elég jól megismertették velünk a latin nevükkel együtt, a tárgyat egy paptanár oktatta nekünk. Emlékeim szerint a tulipán és a szegfű elég közel van egymáshoz, mind a kettő virág, és kis szerencsével akár még keresztezni is lehet ezeket egymással. Ha értitek, mire célzok! (*újra felkacag*)

GÉZA BÁCSI: Mi volna a feladat?

SÖRÖSS MINISZTER: Nem véletlenül kértelek arra már hetekkel korábban, hogy a direkt számodra leküldött kárpótlási jegyekkel kutass fel hasonló elhagyott ipari területeket valamelyik rokonod nevére íratva. Jó előre tudtam ugyanis, hogy előbb-utóbb szükségünk lesz egy ilyesféle telephelyre itt, a közeletekben. A helyzet a következő: fogadnotok kellene néhány szállítmányt, ennyi az egész.

GÉZA BÁCSI: Miféle szállítmányt?

SÖRÖSS MINISZTER: Fűtőolajról volna szó, ami kiválóan alkalmas tankolásra is. Nálatok lenne az átrakó, ide jönnének a szállítók a tartálykocsikkal. Nem kell aggódni, az ügylet jó előre le lett tárgyalva az érintett hatóságok vezetőivel, a vasúttársaság, az olajvállalat, valamint az adóhatóság is teljes-

séggel benne van a legfelsőbb szinteken, a többit meg én intézem.

GÉZA BÁCSI: És a nagyfőnök odafentről nem fogja ránk hozni a bajt?

SÖRÖSS MINISZTER: (*reználtan*) Az én barátom makulátlan ember. Tiszta, mint a patyolat, de nem a való világ szerint gondolkodik. Ezért nem mertem máig se elmondani, hogy évtizedekig nekem kellett jelentenem róla. Ő nem tud semmit, de neki tényleg kisebb gondja is nagyobb annál, semmint velünk foglalkozzon. Szegény olyan, mint egy tragikus hős a történelemkönyvek megsárgult lapjairól, neki már valóban nincs sok hátra, amit én ténylegesen nagyon bánok. Őszintém sajnálom, hogy így járt, no de az élet megy tovább. Nem igaz?

GRÁNER: Mennyi az anyyi?

SÖRÖSS MINISZTER: A tíz százalék marad helyben, a többit át kell adni a megbízottjainknak. Mindig hivatalos embereket fogok küldeni: vasúti főnököket, rendőrtiszteket, minisztériumi tisztviselőket. Úgy fognak eljárni, mintha karitatív célú adománygyűjtési ügyben járnának idelent felétek, hogy ne legyen feltűnő a gyakori jelenlétük a Nemzetfenntartó Alapítvány megbízásából. Ezt a civil szervezetet direkt erre a célra hoztuk létre a mieinkkel alig egy éve, még friss, mint a harmatos tavaszi hajnal levegője. Mindenki benne van. Bevettük még az ellenzéket is, biztos, ami biztos alapon...

GRÁNER: Az a rész rendben van, de nem sovány kicsit az itt maradó hányad? Végző soron nekünk nem muszáj egymással dolgoznunk.

SÖRÖSS MINISZTER: Valóban nem. Habár ez egy akkora ügylet, amiből kár kimaradnotok. Annyi bevételt generál, amennyiről még a legszebb éveitekben se álmodhattatok, higgyétek el. Annyit elárulhatok, a másik kilencven százaléknak is jó pár helyen megvan már az otthona. Nálam is csak a törtrésze marad az egésznek. Magyarországon minden a politika. Aki kimarad, annak csak a morzsák jutnak. Végre-valahára, fél évszázadnyi mellőzöttség után most újra a mieink vannak a kormányruznál, még ha átmenetileg is. Most mi jövünk, ezek a mi éveink. Átmeneti beosztás a miénk, jól tudom, de jelenleg mi osztjuk a lapokat.

GRÁNER: Egykor mi osztottuk ezeket a lapokat, hamarosan megint mi fogjuk.

SÖRÖSS MINISZTER: Ebben magam se kételkedem. Nektek különben sincs túl sok dolgok: csak fogadnotok kell a szállítmányokat, őriznetek a tározókat, szereznetek újabb és újabb telephelyeket. Utóbbi a legfontosabb, mert már most se győzzük a forgalom lebonyolítását. Természetesen nem árt időben elküldenetek a táskákat a megfelelő helyekre. A többi teendőt a megbízottjaim intézni fogják a szokott módokon. Van tapasztalt ember a háttérszervezésre tucatszám, elhihetitek. Sokan kerültek körön kívülre az elmúlt pár év során; ők mind bevonhatók. A lényeg, hogy itt helyben ne legyen semmi fennakadás.

GÉZA BÁCSI: Azt hiszem, mindkettőnk nevében állíthatom, hogy benne vagyunk a dologban. Ez egy jó ajánlat, mert itt ténylegesen mindenki haraphat az almából valamekkörát. Ha nagy az almatermés a szövetkezetben, akkor valóban sikeres lesz a szüret még akkor is, ha számos gazda osztozódik rajta.

SÖRÖSS MINISZTER: Te nem voltál mindig ilyen tudálékos, édes öregem!

GRÁNER: *(cinikusan)* Ezzel a stílussal mutatja számunkra: elég olvasott ahhoz képest, hogy csak egy rendőr.

GÉZA BÁCSI: Egy ilyen viccért pár éve még gumibot járt volna... *(nevetnek mindhárman)*

SÖRÖSS MINISZTER: Akkor megbeszéltük a dolgot?

GÉZA BÁCSI: Részünkről meg. És nem lesz baj belőle? Odafönt tényleg mindenki a barátunk?

SÖRÖSS MINISZTER: Az ellenzéket is bevettük, így ha mégiscsak gond adódna azzal az eszelős belvárosi sajtóval, majd leállítják őket. Egyébként is mögöttünk vannak az ügyészégi és bírósági haverok. Pont nektek mondjam, hogy megy ez, akik ezt az egész mókuskereket ránk hagyátok? A továbbiak ügyében embereim útján mielőbb jelentkezni fogok.

GÉZA BÁCSI: Látom, mégse olyasféle kamikazekormány a tiétek, mint hírlík, működik ott az olajozott verkli. Ezzel megszületett a második triumvirátus!

Kedélyesen mosolyognak, majd köszönés nélkül eloldalognak mindhárman.

VI. JELENET

A Torkolat Presszó teraszán pár héttel később.

GRÁNER: Fogd már föl végre, egyáltalán nincs készpénzem, csak kárptólási jegyem van. Másban nem tudlak téged kifizetni.

KERTÉSZ FERI: Nekem csak a kp jó. Minek nézel te engem? Az autótelepen mindenki csereberélni akar velem. Én meg mindig mondom nekik: nem a nagybanin vagyunk! Részletfizetés meg akkor van, ha elmúltál kilencvenéves, és még él a dédanyád. Nálam csak a kp a nyerő. Egyébként is minek kell neked az én külvárosi telephelyem? Gyanús vagy te nekem. Olajlelőhelyet találtak ott annak idején a megyei tanácsnál, vagy mi van?

GRÁNER: Nem mindegy az neked? Bárhol adhatsz el kocsikat. Nekünk viszont a telep kell. Egyébként nem is hinnéd, hogy milyen közel jársz a valósághoz.

KERTÉSZ FERI: Későn szóltál, olajfúró testvérem. Már megállapodtam a polgármesterrel, valami mamutáruház felhúzása céljából akarja átengedni a város egy nyugati nagyvállalat számára. Napokon belül pecsét kerül az ügyletre. Nem tehetek semmit.

GRÁNER: De nem a polgármesterrel kell megállapodni, hanem velem.

KERTÉSZ FERI: Miért is?

GRÁNER: Azért, mert azt mondtam. Meg azért, mert hamarosan az enyém lesz itt megint minden.

KERTÉSZ FERI: Nyomós érv, csak én mégis inkább a kp felé hajlanék. A város azt adna a telekért, a multinak pedig ingyen átengedi az egészet, sőt, előbb még közművesíti is a saját költségén. Cserébe az meg vállalja legalább száz munkanélküli alkalmazását. Így megy ez mostanság sokfelé. Különb is ennek az ingatlanok kiemelt értéke van; hozzáőtt a szívemhez, egyfajta családi örökség. A nagypapa vette, még az '50-es években.

GRÁNER: A nagypapa inkább elvette akkortájt, ahogy hallottam. Legalábbis olyan híre volt a későbbi időkben odabent minálunk, a megyei tanácsnál. Isten nyugosztalja, párttemetést kapott mitőlünk ő is.

KERTÉSZ FERI: Fontos volt neki a család. Tán szégyen az? Máig abból élünk mindannyian, amit hátrahagyott nekünk.

GRÁNER: *(felsóhajtva)* Csak import kocsit árulsz, vagy vannak régebbi típusaid is?

FERENCZI KÁROLY, Exodus, 1994, Árral szemben, 1996–2006

FERENCZI KÁROLY, Álmodó hírnök, 2005

KERTÉSZ FERI: Nálam van minden. Minden, ami használt. Ide hozatom ezeket osztrákból, kissé feltuningolom mindegyiket, aztán mielőbb túlادok rajtuk, míg szét nem hullanak. Nem halmozom a készletet a végtelenségig. Minek?

GRÁNER: Tartálykocsid is van elfekvőben?

KERTÉSZ FERI: Csak szippantós fajta. Jó az is?

GRÁNER: Téged tényleg nem lehet meglepni, ha kocsiról van szó.

KERTÉSZ FERI: Mondtam már, nálam van minden. Csak kp legyen nálad átvételkor.

GRÁNER: Rendben van, látom, nagyon hajt a véred. Ám legyen. Megkapod a balatoni nyaralómat a telepedért, a szippantós verdáért meg a céged teljes tulajdonjogáért. Jól jön nekünk a profilja. Export-import. Soha jobbkor nem térhettél volna be ide a Torkolatba.

KERTÉSZ FERI: Kocsmában lehet a legjobb üzleteket kötni, már az egyetem alatt is megtanultam.

GRÁNER: Legalább ragadt rád valami ott a messzi Szegeden. Milyen szakos is voltál te ott? Mit nem sikerült elvégezni?

KERTÉSZ FERI: Jártam én oda vagy tíz évig, elöltöttem hosszabb-rövidebb időt a szélhámos és bohócképző kar majd minden szakán. Már mint a bölcsészkart hívtuk így magunk között. De leginkább büfé- és aula szakosnak számítottam. Ezért is koptam ki onnan a '80-as évek legvégére. Jobban érdekelt a diszkó meg a csajok, mint a sok Hellász- és Róma-mániával megáldott kivénhedt, idióta prof, akik még a lófaszt is ph-val írták. *(nevet)*

GRÁNER: Legalább kikupálódtál ott. Akkor megbeszéltük a dolgot?!

KERTÉSZ FERI: Akarsz te tőlem valamit. Ha nem tudnám, hogy folyton-folyvást a pincéernőket hajkurászod, azt hinném, tetszem neked. Minek neked az én telephelyem? Te valami nagyobb buliban lehetsz benne, ha nem csal a szimatod. Márpedig te még nem voltál benne nagy dolgokban soha. Ha nem utálnálak annyira, beszállnék melléd a mutatóványba. Na, mindegy. Részemről is rendben, majd írunk valami papírt idővel a dologról. Nem mintha nem bíznék bennetek. *(nevet)*

GRÁNER: Még ma elkészíttetem az iratokat a jogászzunkkal, és átküldöm a telepre.

KERTÉSZ FERI: Nagyon sürgős ez most neked. Siess az iratokkal, nehogy a város rád ígérjen nálam. *(nyeglén, nevetve)*

GRÁNER: Ha ezt eljátszod velem, akkor én kiírlak téged.

KERTÉSZ FERI: Nyugalom, igazgató elvtárs, nyugalom! Rendben, akkor várom az iratokat.

Kertész kézfogás nélkül odébbáll, és megjelenik a poharakat összeszedni Ráhel, a pincéernő.

RÁHEL: Ne fogdod a seggem, mondtam már!

GRÁNER: *(spiccesen)* Ne hisztizz, inkább hozz nekem még egy kanyart, de íziben, mert ünnepelni fogok.

RÁHEL: Ne mondd már, te szerencsétlen! Beledöngöltek benneteket a legutóbbi voksoláson egy életre a betonba. Ugyan, mi okod volna neked a mulatásra?

GRÁNER: *(arrogánsan, lekezelően)* Eddig se tartottalak valami sokra, de ennél ostobábbnak készakarva se mutathatnád magad. Pár év múlva több lesz nekem itt, mint bárkinek. Nagy játékban vagyok benne, úgyhogy jobban teszed, ha kedvesebb tónusra váltasz, már amennyiben ebben a városban képzeled el a jövődet a továbbiakban is.

RÁHEL: Neked csak a szád jár folyton. Régebben is csak ígérettél mindent, aztán mire mentem veled? Semmi nem úgy lett, ahogy mondtad.

GRÁNER: Hamarosan minden másként lesz. Kapsz megint ajándékot.

RÁHEL: *(kissé megenyhülve)* Légy szíves, ne vegyél meg nekem minden vackot. Inkább azt mondd, mikre jutottál és kikkel. *(leül hozzá)*

GRÁNER: Látom, rögtön érdeklődőbb lettél. Ismerlek, mint a rossz pénzt. Hát ide figyelj: országos szintű vezetővel tárgyaltam pár hete. Direkt miattam jött le ide, hogy felkérjen egy feladatra. Fűtőolajban utazom aznapról. *(nagyot iszik)* A miniszternek és a pesti embereinek kell őriznem és raktároznom az általuk megszerzett készleteket. A mi térségünkben van a művelési központ, innen indulnak tovább a szállítmányok a Balkánra, ahol újabban szinte mindenből hiány van a vérontás és a blokádnak miatt. Én lettem az ő helyi jobbkeze.

RÁHEL: Nem hazudsz?

GRÁNER: Mikor hazudtam én neked, aranyom? Már túladtam a tihanyi házamon is, hogy be tudjak szállni egyenrangú üzletfélként is a buliba. Veszek én is hamarosan egypár tartálynyira rúgó, kisebb olajkészletet, így dupla lesz a haszon. *(kapzsin felnevet)* Egyrészt jutalékot is kapok a raktározásért, meg hasznom is származik a sajátom eladásá-

ból. A bevételből pedig a következő választáson leradírozom a tanító bácsit a pályáról. Jegyezd meg jól: a politikában a pénz fegyver. Az győz az ütközetben, akinek több puskája és löszere van. Itt enyém a löszere, a tanító bácsié meg legfeljebb a löszere. *(felnevet)*

RÁHEL: Én itt csak ámulok.

GRÁNER: Mégiscsak sikerült meglepnem, cuki pofa?

RÁHEL: Kikkel csinálod a bulit? Azzal a hájas Vértennével meg a sunyi autószerelő haveroddal, mi? Hogy is hívják, Kerényi talán?

GRÁNER: Nem, ez az én bulim idelent. Vannak persze felsőbb szinteken vasúti, rendőrségi és minisztériumi vezetők, de enyém a torta helyi szelete.

RÁHEL: Ma este 10-kor van zárás. Ha gondolod, megvárhatnál, hamarabb végzek, mint szoktam.

GRÁNER: Ez a beszéd, kicsi lány!

Gráner megpacskolja Ráhel, és hazaindul, Ráhel a terasz asztalokat törölgeti gondterhelten, miközben váratlanul megjelenik a hivatalból hazajövet egy-két sörre betérő Hanczár Jani és Gaáll Zoli.

RÁHEL: *(kedélyesen)* Csakhogy látom végre a vitéz urakat.

GAÁLL ZOLI: *(kiégetten)* Nem vitézek vagyunk immár, legfeljebb hadapródok szolgálhadsz.

HANCZÁR: *(öntudatosan)* Öreganyád a szolgál. Engem ezek nem törnek meg. Kései gyerek vagyok, megtanultam a saját lábamon állást, nem úgy éltem eddigi éveim javát, mint azok a belvárosi, tésztán nevelkedett klafagyerekek.

GAÁLL ZOLI: Emlékszem, szikár neveltetést kaptál, apád sokkal idősebb volt a szüleinél.

HANCZÁR: Persze, 1905-ös születésű volt, újságíróként gürcölte végig a két nagy háború közötti időket egy korabeli kormánypárti lapnál, az Új Időknél. Édesanyám meg hét nyelven beszélő nyelvészprofesszor volt Szegeden, amíg ki nem csinálták a bűdös lábú kommenisták.

GAÁLL ZOLI: El is vitte hamar a rák a nagy bálnata miatt.

HANCZÁR: Említettem már?

GAÁLL ZOLI: Átbeszéltek párszor esti elhajlásaink alkalmával.

HANCZÁR: Azt talán még nem mondtam, hogy kitelepítették bennünket, engem meg eltiltottak a várva várt továbbtanulástól. Nem

mehettem egyetemre, nem lehettem se színművész, se gimnáziumi tanár, még lakáskiutalást se kaptam. Na és? Legalább szabad lehettem, másnak még annyi se jutott. Mi más lehettem volna, mint szabad? Szabaddá tett az elnyomás.

GAÁLL ZOLI: Mégis nadrágos ember lettél.

HANCZÁR: Persze. Évek múltán nagy nehezen csak hagyták elvégezni azt a vacak vidéki tanítóképzőt, ahol a cselédivadékokat próbálták ellátni némi kultúrával. Elég volt az nekem, úgyse használtam semmire az ott hallottakat. Viszont onnan legalább vannak papírjaim, az is több a semminél: Hanczár János gyogyepedagógus, logopédus, népművelő. Annyira azért nem volt borzalmas ott időznöm, mint amennyire annak hangzik. *(komiszul felnevet)*

GAÁLL ZOLI: Tanítottál, miután végeztél?

HANCZÁR: Egy napot se. Diplomaosztó után elmentem vattacukrot árulni a bajai Dunaparra, és pár hónap alatt többet kaszáltam, mint a városi párttitkár egy év alatt. Morogtak is akkoriban emiatt a helyi tanácsházán; de hát nem volt mit tenni, én tehetséges voltam, ők meg kommunisták. Aztán Szegedre költöztem. Különös, hogy valamiért folyton két megyével kellett arébb költözni.

GAÁLL ZOLI: *(huncutul)* Gondolom, megvolt az oka annak.

HANCZÁR: Elhíheted.

GÁLL ZOLI: ...és mit csináltál az Alföld fővárosában?

HANCZÁR: Az NSZK-ból importált autótisztító berendezésekkel kereskedtem. Hiper-szuper volt! Emlékszel? Orrszívó-porszívó! Vették, mint a cukrot. Utána én lettem kelet Párizsának legelső biztosítási ügynöke, bekötöttem a társaság alá Szeged Rózsadombjának csaknem egészét. Négyszer váltam, négy házat hagytam magam mögött. Még az is jobb, mint együtt maradni egy vénasszonnyal. *(nagyokat nyel az időközben felszolgált söréből, és nagyokat mosolyog Ráhelre)* Persze, jártak mifelénk nehezebb idők, nem tagadom, hiszen voltam én díszletmunkás a Szabadtéri Fesztiválon a Dóm téren, és nyomdai utókorrektor. De miért is kezdtem én ebbe bele már megint?

GAÁLL ZOLI: *(asztalhoz telepedve, eltűnődve)* Ezek miatt. Mert azzal, hogy beálltunk közéjük, az ő tenyerükből eszünk mindketten. Tudod te azt: minden az övék ma is.

FERENCZI KÁROLY, Remény, 2006

FERENCZI KÁROLY, Az Áldott Madonna, 2006

HANCZÁR: A városháza tornyai tudtommal még a mieink, és Huszár testvérünk megyei főhivatala is messziről magaslik a távoli hegycsúcsok büszke bércein. *(nagyokat kacag, és int Ráhelnek, hogy hozhatja az újabb szokásos körüket)*

GAÁLL ZOLI: Patetikus lettél, de pontosan tudod, hogy igazam van. A mi tanár barátunk jószívű balek, mialattunk meg az apparátusi óraszerkezet pokolgépként ketyeg.

HANCZÁR: Régen is így ment minden, nem rosszabb ez se, mint az volt, habár önmagában az is büntény, hogy magunk se javítottunk ez idáig semmin. Erről jut eszembe, nemrégiben volt alföldi szülővárosomban a gimnáziumi osztálytalálkozó, így hát hazalátogattam. Volt egy kirívóan tehetséges osztálytársam, aki színművész akart lenni mindenáron, volt is benne hozzá spiritusz, sorra nyerte a szavalóversenyeket.

GAÁLL ZOLI: Miért érzem azt, hogy nem lesz boldog vége ennek a történetnek?

HANCZÁR: Drámai alkat volt eleve, annyi szent; valahogy meglátszik már gyerekfejjel az ilyesmi az emberen. Ott volt ő is, eljött közénk szerencsére. A Színművészetire jelentkezett anno, de elkövette azt az ordas hibát, hogy a felvételi bizottság előtt kiütöközt az arcára a véleménye ezekről. Mondanom se kell, a bizottság telítve volt apparatcsikkokkal, mármint a belvárosi fajtából. Meg aztán tán még megjegyzéseket is tett rájuk. A benne munkáló tősgyökeres kálvinista tartás éppúgy nem bírta sosem az okatlan lenézést, mint a simaszőrűeknek kedvező érdemtelen protekciót.

GAÁLL ZOLI: Felvették valaha a szerencsétlent?

HANCZÁR: Még vagy hétszer jelentkezett ezt követően hozzájuk, de nem engedték be maguk közé sosem. Megjegyezték maguknak, és kiállították a távoltagegést. Végül is segédszínész lett valahol vidéken, elzárva mindentől. Nem hagyták, hogy beteljesítse az élethivatását. Persze alkoholistá lett ő is, mint az ilyenkor lenni szokott. A kisváros összes kocsmájában ismerik. *(elhallgat, iszik)* Az osztályból csak a volt párttagok vitték valamire, vállalkozók lettek vagy főtisztviselők. A mieink meg munkanélküliek, vagy éhenkórász zugértelmiségiként húzzák fillérékért az igát valahol vidéken, mint mi mindannyian.

GAÁLL: Csodálad?

HANCZÁR: *(elengedi a füle mellett, monologizál tovább)* Mikor egy alföldi kisvárosban meghirdettek vagy tíz éve egy pedagógusi állást, beprotezsált apám egy régi iskolatársa. Utóbb kiderült, hogy azt a városszéli ingatlant akarják szolgálati lakás gyanánt kiutalni nekem nagy kegyesen a tanácsnál, amit a szüleimtől rekviráltak a vörösök még a háború után. Kérték, hogy menjek be megköszönni a párttitkár elvtárnak. *(Ráhel újra felszolgál, és közéjük telepszik)*

GAÁLL ZOLI: Mikor azt hiszem, hogy két évtizednyi évnyi barátság után már kívülről ismerem az összes történetedet, valahogy mégis mindig meg tudsz lepni egy újabb sztorival. És mi benne a csavar?

HANCZÁR: Peckesen besétáltam a szegecselt bőrbevonatú, kétszárnyú irodaajtón keresztül a tanácsi vezérkarhoz, meghajoltam, majd hirtelen hátat fordítva letoltam neki a gatyám, kissé előrehajoltam, és megpacskoltam számukra a csupasz ülepemet. *(harsányan kacagnak mindhárman)*

GAÁLL ZOLI: És mi lett a tanári státussal?

HANCZÁR: Hát, az se az enyém lett! *(kuncogva)*

GAÁLL ZOLI: Utána kerültél át ide a megyei lap nyomdájához?

HANCZÁR: Igen, habár az a megbízás se tartott túl sokáig, annyi szent.

GAÁLL ZOLI: Halljuk, fiatalok is vannak körünkben. Nekik minden vicc új!

HANCZÁR: Dióhéjban. Ugye, bizonyos okokból kifolyólag Szegedről is költözködnöm kellett. Akkortájt számomra is váratlan módon bekerülhettem egy díszletmunkás haverom ajánlásával ennek az itteni megyei lapnak a nyomdájába. Hát emiatt hurcolkodtam át ide. Végre egyenesben voltam, szereztem egy szerényebb szuterén albérletet a belvárosban, nyugodtan éltem mindennapjaim. Pár hónapig, mígnem a megyei lap egyik hétvégi lapszámának címlapján meg nem pillantottam egy banális híradást, ami a helyi piacon szokásosan megrendezett állatvásár során megvadult, majd elszabaduló bikákról szólt. A tudósítás az alábbi címmel került a nyomdába: Hatalmas pánik a piacon, elszabadultak a bikák!

GAÁLL ZOLI: És itt válik szürreálisá a történet, tessék figyelmesen hallgatni, Ráhel kisaszszony!

HANCZÁR: Ne szólj közbe, mert elveszítem a fonalat! Lényeg a lényeg: másnap különös sajtóhibával jelent meg a megyei lap cím-

oldala. Ugyanis a nyomdában a korrektor haverokkal felcseréltük a pánik szóban lévő magánhangzókat. Természetesen másnap a pártbizottság a főszerkesztőtől a portásig mindenkit rendkívüli felmondással bocsátott el a laptól... (vállrándítás)

Mindannyian kacagnak.

RÁHEL: Örülök, hogy végre sokat javult a hangulat, nagyon nem tetszett a korábbi búskomorságuk. Viszont válthatnék-e pár bizalmasabb szót, viccet félretéve, a vitéz urakkal?

GAÁLL ZOLI: (peckesen) Mi a viccet sose teszük félre, de mindig állunk szolgálatára! Miről volna szó?

RÁHEL: (közelebb ül hozzájuk) Volt itt bent nálam, pont mielőtt Önök megérkeztek volna, az a gusztustalan Gráner, a volt megyei beruházási vállalat feje. Biztos ismerik. Malomipari vállalkozó.

HANCZÁR: Volt hozzá szerencsénk párszor már a régi időkben is. Egykor a nyomda vezetésébe is delegálták a tanácstól. Úgy beszéltek róla a háta mögött, hogy „hoztunk nektek egy titánt, ti tán tudtok vele mit kezdeni!” (nevetnek) Rég nem hallottam felőle, hála Istennek. Újra előkerült?

RÁHEL: Nemcsak hogy előkerült, hanem ártalmasabb, mint valaha. Hanczár uram mégiscsak újságíróféle szerzet, tán megírhatná valamelyik lapban azt a botrányt, ami Gránerék körül készülődik mostanság, de a nevem említése nélkül.

GAÁLL ZOLI: Tán tart kegyed ettől a senkitől?

RÁHEL: Nem senki az, sőt. Veszélyesebb és erősebb fenevad bárkinél a megyében. Egy hiéna, egy kígyó és egy vadbivaly különös elegye. Jobban teszik, ha ódzkodnak tőle maguk is, elhíhetik, nem viccből mondom én ezt az egészet.

HANCZÁR: Miféle botrányról volna szó, szép leány?

RÁHEL: Mikor először csacsogott nekem, el se akartam hinni az egészet. Úgy voltam vele, csak a konyak beszél belőle, emiatt nagyon egy kicsit, mint oly sokan erre felé, ha többet isznak a kelleténél.

GAÁLL ZOLI: De több van ennél a dologban kis-kegyed szerint is? Huszár testvérünk is említette, hogy megszedte magát mostanság ez a figura.

RÁHEL: Sokkal több. Nagy veszélyben van a tanár úr, akit én nagyon tisztetek. Engem ugyan nem tanított, hisz' sose juthattam be

a gimnáziumba, szakmát kellett kitanulnom, hogy segíthessem a falun maradt szüleimet. Viszont rá szavaztam, mert talpig becsületes úriember. Kevés ilyen jellemet volt alkalmam megismerni a környéken. Mindenki csak taperolt, molesztált vagy lenézett. Ő volt az egyetlen, maguk mellett, aki emberszámba vett a kezdetektől fogva, amint munkába álltam. És biztosan tudom, ő sosem lopná meg ezt a várost, amely ugyan nem szülőhelyem, de kötődöm hozzá immár évek óta.

HANCZÁR: (kedélyesen) Mit mondott ez a fenevad, ami úgy felzaklatta, hogy még a sörünk utántöltéséről is meg tetszett feledkezni?

RÁHEL: Rengeteg pénz van nála. Sokkal több, mint a régi időkben. Folyton szervez, tárgyal, jön és megy, mint a mérgezett egér. Új a kocsija is, immár mobiltelefont használ, nem a fülkébe dobálja az aprót, mint bármelyikünk. Nem értettem már jó ideje, hogy miből futja neki minderre, ha évek óta nincs pozícióban. Aztán ma többet ivott a kelleténél, így kikotyogta, hogy pesti kormányzati és rendőrségi fejesek megbízásából lopott olajjal csencsel, amit ráadásul még ő is raktároz a környéken valahol. Ezért vásárol föl újabban minden eladó telephelyet a határban. Állítása szerint ő a fejesek itteni legfőbb megbízottja. Az ügyletből gyorsan megszerzett mesés gazdagsága révén pedig a következő választáson át fogja venni a városunk feletti irányítást, és mindenkit vazallusává tesz, még inkább, mint a régi időkben.

GAÁLL ZOLI: A tanár úr Pesten van a központban egyeztetni, holnap tér csak haza az esti vonattal. Szerintem elbeszélgethennék vele arról, hogyan is kellene fellépünk ezekkel a jómadarakkal szemben.

HANCZÁR: (kissé gúnyosan) Én már ezzel a mi széplelkű tanár urunkkal annyit beszélgettem. Viszont soha semelyik javaslatomból se lett semmi. (kapatos haraggal) Itt már nem beszélgetni kell, hanem megtervezni a váratlan válaszcsepást. Pont, mint annak idején a hosszú kések éjszakája lezajlott. Mire felocsúdott az ellenoldal, már be volt kerítve. Habár nem lesz egyszerű háborúznunk, mert mint hallom, túl sok szövetségésre nem számíthatunk. Hát ezért diktálják odafentről mostanság azt a fene nagy békülékenységet, meg ezért hallani folyton

a kiegyezésre invitáló szirénhangokat minden irányból.

GAÁLL ZOLI: Kiegyeztek. Odafönt valóban kiegyeztek, de nem velünk, az új világot remélő néppel, hanem egymással a kényelmes bársonyszékekben ülve.

HANCZÁR: Már az első munkanapomon is gyanús volt a városházán, mikor összeírtam, hogy kiket kellene kirúgnunk a korábbi apparatcsikok közül. A mi jószívű polgármesterünk felment a kékek választmányi ülésére azon a hétvégén, ahonnan azzal tért haza, hogy a szakértőket nem lehet elmozdítani, mert szükségünk van a tudásukra. Meg amúgy is, a leszámolás ellenünk hangolná a közvéleményt. De ki is lehet az a hírneves közvélemény? Én még sosem találkoztam vele, habár ténylegesen sokan ismerik őt. Velem még soha senki nem jött szembe az utcán azzal az udvarias köszönéssel, hogy jó reggelt kívánok, kérem alászan, engedje meg, hogy bemutatkozzam, én volnék a közvélemény. *(újra felkacag)*

GAÁLL ZOLI: Ez a világ még aljasabb, mint a régi volt, mert akkortájt legalább pontosan lehetett tudni, hogy kik a mieink. Nem volt itt rendszerváltás, már látom tisztán, legfeljebb kormányváltás zajlott le legutóbb, ha egyáltalán. Majd kormányok jönnek sorba szépen, miként csillag megy az égen, de mindig az marad uralmon, aki eddig is ott volt. A nép meg ajándékként megkapja szórakoztató cirkuszként a pofázás szabadságjogát. A korábbi morgolódási joghoz képest már az is a nyugatosodás újabb fokmérőjeként fog hatni sokak számára.

HANCZÁR: Azt persze elfelejtetted hozzáfűzni, hogy a nép megkapta mindehhez az éhenhalás jogát is. Nincs más hátra, mint előre! *(részegen kacag)* Hazavárjuk a polgármester barátunkat, aztán vele együtt beássuk magunkat a városházára, és megtisztítjuk ezektől az egészet, kitarunk utolsó csepp vérünkig. Végvári vitézek leszünk mi is, mint dicső eleink! *(nagyot iszik korsójából)*

GAÁLL ZOLI: Ne légy hülye, nekem családom van. A küzdelem sikerre vitelére annyi esélyünk sincs, mint amekkora Szálasi Ferencnek volt a népbíróság előtt. Jobban tesszük, ha meghúzzuk magunkat. Maradjunk a radar alatt!

RÁHEL: Mielőtt bármit tennénk, várjuk meg a polgármester úr hazaérkezését, hogy mit javasol számunkra.

GAÁLL ZOLI: Úgy legyen.

HANCZÁR: Volt fiatalon a megyei lapnál egy ösbuta tulok kommunista főszerkesztőm; tudod, neki volt az a korszakalkotó mondanisa, hogy kockázat nélkül nincs rizikó. Meg ő mondta egyszer egy szerkesztőségi értekezlet folyamán, hogy „elvtársak, tabularázást kell csinálnunk”. *(nevetnek)* Nos, neki volt egy másik mondata is, amivel a hírlaphoz bejáró önjelölt költők azonnali lerázását javasolta nekem. Azt tanácsolta mindig: „Úsd a dilettánst!” Nos, nekem egyre inkább az a meglátásom, hogy a politikában mi képviseljük a dilettantizmust, és hamarosan bennünket fognak kipüfölni onnan.

GAÁLL ZOLI: Mindenesetre bontsunk asztalt, holnap is lesz nap. A kemény mag keménymagja aludni tér!

VII. JELENET

A paneltömb előtt a következő év tavaszán.

VÉRTENNÉ: *(feketébe öltözve a szintén feketébe öltözött Kerekessel áll a garázs előtt a gyásruhában sírdogáló Kerekésné nyugtatva)* Áldozat ő, mint mindannyian. Ennek a rendszerváltásnak lett az áldozatává.

KEREKESNÉ: Persze megitta a magáét, de azért nem ezt érdemelte. Nem járt kocsmába, otthonivóféle volt, csak a saját borát itta, amit a telekről hozott. Amúgy se szerette a társaságot. Mindenki úgy hal, ahogy élt. Ott végezte a tévészobában a készülék előtt, boroskannával az ölében, a fotelben fekvé. Nem szép halál, de könnyítő halál.

KEREKES: Jó elvtárs volt, csak talajt vesztett a fordulat után. Tudom én, hogy többször nehezményezte, cserbenhagyták még az övéi is. Pedig mi sajnáltuk őt, de nem tudtunk segíteni.

KEREKESNÉ: Az állástalanság, majd a munkáslét nyomora kezdte ki őt végleg. Régen is szeretett kicsit iszogatni a kollégákkal még legénykorában, de aztán egyre többször tért haza ittasan, mikor a munkánélküli központba ment be lejelentkezni. Eleinte mintha még élvezte is volna, hogy nem kell sehova se bejárnia, meg aztán volt némi társasága is a presszóban. Nem bírta elviselni, hogy még a gyerekek is átnéznek rajta odahaza. A pártnak köszönhattünk mindent, a lakáskiutalást, az állást, a hétvégi telket. A párttal együtt elvesztette a beosztását és az önbecsülését is.

VÉRTEENNÉ: Én mondom, a rendszerváltás a hibás, édes lelkem. Ha az nincs, még mindig itt volna közöttünk. Nem hiszem el, hogy ne lehetett volna valahogy másképp megcsinálni ezt az ő nagy rendszerváltásukat. Mennyi család megy rá minderre, mennyi értékes ember megy még veszendőbe emiatt? Hát nincs ezekben a budai úri csemetékben szégyenérzet?!

Helyeslően bólogatnak, aztán megölelik az özvegyet és hazaindulnak.

MATEKTANÁR: *(a Torkolat Presszó teraszán ülve Lindával iszogat, nézi a gyászolókat)* Igazán nem ilyen életet kívántunk a népnek, mikor elkezdtük ezt az egészszet. Egyre több temetésre kell járnom mostanság. Úgy hullajtja el a sors a negyvenes férfiakat újabban, mintha csak legyek volnának a légypapíron. Egyre több a nincstelen is.

LINDA *(ridegen)* Ne moralizálj!

MATEKTANÁR: Pár hónapja Pesten járva megdöbentem, mekkora tömegek laknak aluljárókban. Nem hobók ők, mint egykor a szabadságigényükbe beleszerelmesedett csavargók voltak, hanem egyszerű melósok, akik alól kihúzták a munkásszállót, a gyártósort és a vállalati üdülőt, amelynek szűkös háromszögében életük évtizedekig zajlott. A sorsukat nem ők választották, azt örökölték az előző rezsimtől, aztán meg mitőlünk.

LINDA *(szenvtelenül)* Az élet ilyen. Most ez van. Kész. A vurstli óriáskereke pörög körbe és körbe, mert ez a dolga. Mindenki rajta ül, és abban reménykedik, hogy mikor a forgás leáll, mert előbb-utóbb úgyis le fog, akkor ő legyen legfelül, a többiek meg alatta. Nem bonyolult ez. Nem is igazságos, de ettől még tényszerű. Azt hiszed, csak körülöttem vannak problémák? Azt hiszed, hogy a szegényeidet érdekli a nyafogásod? Nem segít az rajtuk. Nem is tudom, egyáltalán miért vacakolok én még mindig veled?!

MATEKTANÁR: Mikor hazajöttem a pesti éjféli vonattal a kékek választmányi üléséről, valamikor ősszel, az egyik ködfátyolos hétvégén, úgy éreztem, legszívesebben hagyomány ezt az egészszet a fenébe. Aztán pár nappal rá még kioktattak a saját munkatársaim is. Hanczár Jani meg Gaáll Zoli. Valahol igazuk van, balek vagyok. Akkor már pontosan tudtam azt, amit elmondtak nekem. Hallottam Pesten az egészszet. *(nagyot iszik, elhallgat)*

LINDA: *(megvetően)* Te tényleg reménytelen vagy.

MATEKTANÁR: Bennünket eladtak odafönt. Úgy tekintenek rám a központban, mintha jómagam valamiféle ócska bábfigura volnék, akit a zsinórpádlásukról kedvük szerint rángathatnak akkor és úgy, ahogy szándékukban áll. Szó szerint azt mondta a mi új pragmatikus pártelnökünk: pragmatikusan kell viszonyulnunk a kialakult helyzethez, mert az lesz a következő választás nyertese, aki előbb köti meg az alku a szegfűsőkkel. A kormányzat is ezen tüsténkedik éppen, meg mi is. Mindenki versenyt fut a kegyeikért Pesten, most ez a módi járja odafönt. Közös itt a sumák.

LINDA: Egyszerűen nem értem, mi a bajod. Tenyérbe csapsz néhányukkal, és ennyi. Nem szakad le tőle a karod. Ők vihetnék az üzleteket kint a piacsoron, a belvárosban és a külső ipartelepen, a miénk pedig a városháza lehetne továbbra is. Jutna is, és maradna is. Mindenki jól járna a maga módján.

MATEKTANÁR: Csak a nép nem.

LINDA: Ne hisztizz!

MATEKTANÁR: *(mélyről jövő megvetéssel)* Én mióta az eszemet tudom, úgy gyűlöltem ezeket, hogy te azt el se tudod képzelni. A primitív stílusukat, a műveletlenségüket, a mohóságukat, a hevenyészett ruházatukat. Ezek annyit ígértek mindig mindenkinek. Ez a legértékesebb keményvalutájuk: az állandó ígéretés. Nincs az a fővárosi pártközpont, ahol azt be tudják nekem magyarázni, hogy mi eleve erre szerveződünk. Elfelejtették a gumibotozásokat, a házkutatásokat, a munkahelyi zaklatásokat, a kirúgatásokat.

LINDA: *(lehangoltan)* Higgy nekem, elfelejtették azt már mindenfelé sokan.

MATEKTANÁR: Odafönt könnyű volt elfelejtenuk a sérelmeket, mert nem nekik volt részük mindebben, őket megvédték mindentől a nyugati kapcsolataik, az ösztöndíjaik, a kitüntetések. A gumibotozás megsínylésére tartottak bennünket, meg az alagsori illegális nyomdáink olajszagú stencilgépeinek kezelésére.

LINDA: Habár – mintha újabban – az olajhoz megjött volna a kedvük odafent sokaknak, ahogy hallom... *(felnevet)*

MATEKTANÁR: *(megtörtén)* Hát, erre voltunk jók számukra, mi, lenézett, csóró pedagógus balekok, kispályás vidéki újságírók. Velünk ezek nem kezelték, bennünket lekezelték.

LINDA: Téged nem lekezelni kellene, hanem ki-kezelni. Elegem van belőled. Azt hittem, ma végre nemcsak keseregni fogunk, hanem előrehaladni is. Soha nem kaptam tőled semmi komolyat.

MATEKTANÁR: Neked adtam a szeretetemet.

LINDA: Én inkább nem kérem. Se azt, se a nyavalygásod.

MATEKTANÁR: Azért elég jól megéltél a nyavalygásaim hozadékából mindeddig. Fize-tett eleget a városháza.

LINDA: Nem úgy, nem azért és nem annyit.

MATEKTANÁR: Ti, fiatalok úgy markoltok mindenbe, ami lehetőségként szembejön veletek az életben, mintha állandóan űzött vadként kellene rohannotok az erdei tisztások között attól tartva, hogy örökre lekéstek valamiről.

LINDA: Fogd már föl, hogy most osztják fel az országot, és aki kimarad ebből, az évtizedekre eljártssza a saját sorsa mellett a gyermekei és unokái jövőjét is.

MATEKTANÁR: Még ha tán valóban felosztják is, azt mégis nélkülem lesznek kénytelenek megtenni a gengszterhordák és a haramiaklánok.

LINDA: Akkor magadra vess! Én már kezdem azt hinni, hogy te tényleg menthetetlen vagy. Neked van egy sziklaszilárd elképzelésed arról, hogy a világnak milyennek kellene lennie, és mivel a világ nem olyan, ezért megpróbálsz erkölcsileg föléemelkedve a magad kis világában élni, hogy ki-rekeszthesd. De az élet nem így működik...

MATEKTANÁR: *(vállat vonva beszél a presszóba)* Tomikám, hozz még egy üveg bort, légy szíves!

Presszós Tomi kihozza a rendelést, Linda köszö-nés nélkül elviharzik; kisértetve Abigél asszony érkezik a közeli boltból csomagokkal.

ABIGÉL ASSZONY: Jó, hogy itt talállak. Mára ne szervezz tárgyalást estére, ahogy szoktad, mert hazajönnek a gyerekek Pestről. Tudod, Ricsike a felvételi előkészítőn volt fenn napokig, Angélánál aludt az albrétben, remélem, kibírták egymással. Finom vacsorát főzök, szeretném, ha annyi idő után végre együtt lenne a család.

MATEKTANÁR: Soha többé nem szervezek be estére tárgyalásokat. Azt tervezem, sokkal több időt töltök a jövőben együtt veletek, ettől kezdve a család lesz az első.

ABIGÉL ASSZONY: Sokat iszol. Korábban soha nem ittál, te voltál mindig a tanáriban a le-

gendásan antialkoholista pedagógus, aki legfeljebb csak a jeles alkalmakkor koccint jelképesen az ünneplőkkel, most pedig egyre többet és többet.

MATEKTANÁR: Jó, hagyjál!

ABIGÉL ASSZONY: Én nem macerálni akarlak, csak aggódom érted. Azt hiszed, nem látom, hogy folyton csak futsz, menekülsz otthonról? Akkor is, ha nincs sürgős dolgod a hivatalban. Ha belőled ezt hozza ki a politika, akkor te inkább ne politizálj! Én nem tudom, mit kellett neked kiállnod odabent nap mint nap, mert nem beszélsz róla, de gyanítom, nem tesz boldoggá az, amit teni vagy kénytelen a beosztásodban.

MATEKTANÁR: Édesem, én boldog vagyok, csak kissé fáradt. Minden jól van. Boldog vagyok, igazán, tényleg.

ABIGÉL ASSZONY: Neked nagyon különös fogalmad lehet a boldogságról. Felmegyek főzni, szeretném, ha kiküldenéd a kocsit az állomásra a gyerekek elé, ma már ne ülj semmiképp volánhoz!

MATEKTANÁR: Rendben van, szólok Ivánnak, úgyis itt van a szomszéd szervizben, az előbb láttam bemenni Kerényiékhez, biztos a kötelező átvizsgálásra kér tőlük időpontot.

Abigél asszony felmegy a lakásba, a polgármester egyedül marad, a műhelyből éppen ekkor távozó hivatali sofőrének integet, aki odamegy az asztalához.

IVÁN: Polgármester úr, szüksége van ma még rám?

MATEKTANÁR: Ha megtenné, hogy kimegy a gyermekeim elé a vasútállomásra, azt nagyon megköszönném, nem ingyen kérem, megfizetem az óradíját.

IVÁN: Ugyan, nincs erre semmi szükség, polgármester úr, tartozom én magának ennél még sokkal többel is, nem sokan alkalmaztak volna továbbra is a városházán azok után, hogy azelőtt közel két évtizedig sofőr voltam a megyei tanácselnöknél.

MATEKTANÁR: Nálam mindig csak a hozzáértés számított és a tisztesség, nálad pedig egyikben sincs hiány. Köszönöm a segítséged, indulj, kérlek, nehogy sokat kelljen várniuk a gyerekeknek odakint a hidegben. Nem jó környék az már, jobb nem sokat időzni arrafelé. Tudja, mióta hajléktalanszállóvá kellett alakítanunk a váróterem melletti munkásszállót, már nem a legjobb odakint a közbiztonság.

IVÁN: Igaza van, polgármester úr, sietek.

A sofőr elrohan, a polgármester egyedül marad, de kiül hozzá Presszós Tomi.

MATEKTANÁR: Mi az, Tomikám, mintha kerülnél mostanság engem.

PRESSZÓS TOMI: Látom, hogy nagyon el van foglalva a tanár úr, én meg nem szeretném zavarni a kisstílű problémáimmal.

MATEKTANÁR: Ha tudok segíteni, csak szólj nyugodtan.

PRESSZÓS TOMI: A város felemelte a duplájára az eddigi bérleti díjam, tudom, hogy ezeket az ügyeket különféle hivatalnokok intézik, nem pedig a városvezető, de talán pár jó szó elhangozhatna az érdekekben a megfelelő helyeken. Hátha lehet valami kedvezményhez jutni méltányossági alapon.

MATEKTANÁR: Erről én tényleg nem tudtam, engem nem keresett ez ügyben senki. A többi bérleti díj is így alakult a környéken?

PRESSZÓS TOMI: A gazdasági bizottság döntésétől függött minden, úgy tudom. Vértenné butikjai még kedvezményt is kaptak arra való hivatkozással, hogy nála vannak évek óta a helyi vöröskereszt gyűjtőurnái. Ezt a fajta karitatív tevékenységét honorálja a város a kedvezmény megadásával. Úgy látszik, jól kioktatták őt a kiskapuk felől odabent a régi barátok.

MATEKTANÁR: Utánajárok az ügynek, habár tényleg nem az én asztalom. Sajnálom a dolgot.

PRESSZÓS TOMI: Ez a komcsi Iván egyre többet járkál ide a Kerényiéék garázsába mostanság. Nem hiszem, hogy ennyit kell szerelgetnie a hivatali kocsi, nem Volga az már. Susmusolnak nagyon ezek valamiről egymás között. Azt hallani, Iván még maszekol is náluk hétvégenként, sofőrként szippantós kocsit vezet vagy mit. Vigyázzon vele nagyon a tanár úr, nem egyenes ember ő, kiszolgálta már az összes helyi vezetést, amely útjába csöppent az évtizedek alatt.

MATEKTANÁR: Tudom én, ezeknek csak egy fix segg kell, amit nyalhatnak, a többi már megy megszokásból!

PRESSZÓS TOMI: Az még hagyján lenne, de jelentenek mindenfelé az elcsípett félszavakat felnagyítva, hogy saját fontosságukat ecseteljék a régi gárda köreiben. Zsíros állás néz ki az ilyesféléknek egy fordulat esetén, ismerek én több olyat is közülük, akinek titokban komoly vagyona van, csak ügyesen titkolja, például a sofőr állás is jó álca mindehhez.

MATEKTANÁR: Mégiscsak családos ember, nem rakhatjuk csak úgy az utcára.

PRESSZÓS TOMI: Ezekkel történt az meg erre felé, hogy csak úgy, egyik napról a másikra utcára kerültek pont az ilyen Iván-félék ügyletei miatt. Őket se nagyon sajnálta senki, mikor egy csapásra derékba tört az életük.

Elhallgatnak, mert megérkeznek a gyerekek, öléssel köszöntik apjukat.

IVÁN: Ha a polgármester úrnak nincs szüksége rám, akkor engedelmével visszamennék a műhelybe, mert van még pár elintéznivaló ügyem az ottani szerelőkkel a hivatali autó szervizelése kapcsán.

MATEKTANÁR: Persze, menj csak nyugodtan, mára végeztünk, köszönöm a segítséget.

Iván átmegy a műhelybe.

RICSIKE: Képzeld, apa, Pesten a tanítások után minden este tüntetni mentünk Angéla egyetemista barátaival. Tök jó fej srácok, határ nagy élmény volt az egész; már értem, hogy miért szeretted ennyire feljárni a pesti tüntetésekre, mikor még gyerekek voltunk.

MATEKTANÁR: És mi ellen demonstráltatok éppen?

ANGÉLA: Már hogy érted, mi ellen?! Te nem olvasol újságot? A tanárok hívtak minket oda, javarészt ők voltak a szónokok is. A kormány fasiszta, páros lábbal tapossa a szabadságjogokat, eltávolítja a hivatalokból és az állami vállalatoktól a szakértőket, korlátozza a független médiát. Folytassam még?

MATEKTANÁR: Kislányom, honnan veszed ezt a sok képtelenséget?

ANGÉLA: Jaj, ne legyél már ennyire provinciális, apa. Értem én, hogy nálatok itt, vidéken mindez másodlagos, de itt most a mi generációnk jövőjéről van szó. Ott volt ezeken a tüntetéseken szónokként mindenki, aki számít.

MATEKTANÁR: Ti komolyan elhiszitek ezt a sok maszlagot, amit ezek terjesztenek?

ANGÉLA: Apa, egész Pest ezektől a tüntetésektől hangos, tele van a szónokok interjúival az összes hetilap. Akiket te leszólsz, azok mind művelt, több nyelven beszélő egyetemi tanárok, világlátott újságírók és nemzetközileg elismert szakértők.

MATEKTANÁR: Én csak azon tűnődöm, vajon hogyan és hol tanulhattak meg annyi idegen nyelvet ezek az európai műveltségű intellektüelek, mikor mi még a jugoszláv

tengerpartra is csak háromévente juthatunk el legfeljebb két hétre piros útlevelemel. Mert persze kékről még csak nem is álmodhattunk, ugye. Volt, akinek az útlevelegénylése már a vállalati személyi osztályon elakadt örökre a továbbtanulási kérvényével együtt.

ANGÉLA: Nem lehet, hogy te csak irigykedsz rájuk?

MATEKTANÁR: Irigykedem? Nem lehet inkább, hogy Moszkvában sajátítottak el anyanyelvi ékességgel idegen nyelveket azok a mindenkit lekezelő pesti tehetségek? Vagy netán az állami tévének és a rezsim rádiójának valamelyik zsíros külföldi tudósítói beosztásában? Esetleg külkercégek vaskos havi borítékokat eredményező kiküldetési státusaiban? Naiv vagy, kislányom, nagyon naiv.

ANGÉLA: Nem vagyok már kislány, apa, még ha te szeretnél is engem annak látni.

RICSIKE: Ne vitatkozzunk, nem ér annyit ez a csúf politika. Inkább menjünk föl anyához, farkaséhes vagyok, meg lassan le is feküdnék, alig aludtunk a héten a sok estebe nyúló tüntetés miatt. *(mindhármán felmenek)*

VIII. JELENET

Pár héttel később a Torkolat Presszó teraszán.

HUSZÁR SANYI: *(a teraszon sörözve, élvezve a napfényes időt)* Eredetileg istentiszteletre indultam, csak leragadtam tinálatok.

PRESSZÓS TOMI: *(nevetve)* Annyiszor lera-gadsz te itt, ahányszor betérsz hozzánk. Jobb ez, mint a templomban. Gyülekezet itt is van, sőt, még szentbeszédet is kapsz a söröd mellé, ha igényled.

HUSZÁR SANYI: *(kapatos komolysággal)* Te pápista vagy, Tomikám?

PRESSZÓS TOMI: Eredetileg katolikusként kereszteltek, de nem gyakorlom a vallást jó ideje, nem bírom a csuhásokat. Bár vallásosnak tartom magam, a magam módján.

ÁGOSTON TESTVÉR: *(a szomszéd asztalnál ülve)* Magam is ebbe a skatulyába kerültem bele, habár akaratom ellenére. *(söréből nagyot nyel)*

HUSZÁR SANYI: Mintha annak idején még pap is lettél volna, ha nem csalnak emlékeim. Emlékszem a reverendádra.

ÁGOSTON TESTVÉR: Kispap voltam és szerzetes novícius, de végül mégse avattak föl.

PRESSZÓS TOMI: *(nevetve)* Mi volt a bűnöd? Nőügy, ital vagy sikkasztás?

ÁGOSTON TESTVÉR: Azt még mind tolerálták volna, mások is rendre kipipálják a tizparancsolatot a klérus soraiban.

HUSZÁR SANYI: Hát akkor?

ÁGOSTON TESTVÉR: Hosszú történet az.

HUSZÁR SANYI: Ne kérsd magad! *(közben int Presszós Tominak, hogy egy újabb kanyart kér magának és Ágoston testvérnek is)*

ÁGOSTON TESTVÉR: Hát jó, legyen. Az én bűnöm az volt, hogy hittem.

HUSZÁR SANYI: Az a legsúlyosabb bűn mind közül, fiam.

ÁGOSTON TESTVÉR: Tagja lettem a Bulányi-féle Bokor bázisközösségnek, mint oly sok vallásos fiatal az átkos végóráiban. Ha mond valamit számotokra e név.

HUSZÁR SANYI: Olvastam róla ezt-azt annak idején, de valahogy elcsendesedett azóta a téma körül minden korábbi hírverés.

ÁGOSTON TESTVÉR: Azt híresztelték rólunk saját püspökeink, hogy eretnekek vagyunk. Valójában ők voltak az eretnekek, mert összeálltak ezekkel. Nekünk csak elegünk volt abból, hogy jelentéseket várnak el tőlünk a gyülekezetünkről. Nem akartuk Krisztus földi egyházában látni továbbra is a besúgóinkat, a sikkasztóinkat, a kiegyezőinket.

HUSZÁR SANYI: Az éppen elég ellenetek felróható bűn volt az ő szemükben.

ÁGOSTON TESTVÉR: Mi pusztán misézni akartunk, őszintén imádkozni és a szószékről igazat beszélni. Nem kértünk a kommunis-ták kegyeiből, és mi sem akartunk kegyeskedni nekik. A püspökeink java ösztöndíjas római útjaik állami engedélyezéséért, magas beosztásaik zavartalan betöltéséért, kényelmes egyetemi katedráikért eladta Krisztus tanítását.

HUSZÁR SANYI: Másfelé másmilyen volt az egyház a keleti tömbben, amint hallani lehetett.

ÁGOSTON TESTVÉR: Pontosan. Lengyelországi zarándoklatainkon viszont nem ezt láttuk. Ott vasárnap tódul a templomba a nép. Mikor először Krakkóban jártam, azt hittem, kitört a forradalom. Tízezrek tolongtak a belváros díszterein. Mikor a lengyel zarándokházban közölték velünk, hogy nincs itt semmi csoda: önáluk ez minden vasárnap így zajlik országszerte, nem akartuk elhinni. Ott megmaradt a hit, mert nem tört meg

az egyház gerincoszlopa. Krisztus szolgálja a népet szolgálták, és nem annak elnyomóit. Itthon is valami ilyesmit szerettünk volna. Tekintély-haranglábakat.

HUSZÁR SANYI: Eretnekek voltatok ti velejéig. A gazemberek eretnekei. És mi lett a ti vezetőtökkel, azzal a Bulányival? A fordulat után mi lett a jutalma?

ÁGOSTON TESTVÉR: Nem volt itt fordulat. Ma is azok a főpapok üldögélnek a püspöki karban, akik tíz évvel korábban eretnekségért eltiltották őt a misézéstől. Akik pár éve még bőszsen jelentettek rólunk az államvédelemnek, és magas állami kitüntetésekkel vette át a hatalomtól, a szószékről a szocializmus és a kereszténység filozófiai egységéről papolva máig zokszó nélkül megtehetik, hogy eretnekké nyilvánítsák Bulányi pátert. Éppolyan álszenten békés ábrázattal celebrálják őket ma is szentmiséiket a díszes bazilikák szentélyeiben, mint ahogy egykor békepapként tették.

HUSZÁR SANYI: Szóval ma is kiátkozás alatt áll az atya, pont úgy, mint a fordulat előtt. Hát, szép tanmese ez is kis hazánkról.

ÁGOSTON TESTVÉR: Az egyházban nem volt fordulat, és ahogy elnézem, máshol se nagyon. *(elhallgatnak, isznak)*

HUSZÁR SANYI: *(harsányan)* Én is üldözött voltam. Sőt, jobban, mint Bulányi.

PRESSZÓS TOMI: Ne etess már minket!

HUSZÁR SANYI: '78-ban kezdtem a helyi államkincstárnál, közvetlenül a gimnáziumi érettségi heroikus megszerzése után. A többi fiatal kollégával együtt azonnal beiskolázott a hivatal az államigazgatási főiskola levelező szakára államköltségen. Pestre kellett felvonatoznunk szombatonként, hazafelé menet pedig a büfékocsiban rendszerint felöntöttünk a garatra, ahogy az fiatalok között lenni szokott. Történt velünk akkortájt, hogy leszállva a vonatról a peronnál kedélyesen kurjongató társaságunkra felfigyelt egy posztos járőr.

PRESSZÓS TOMI: Különös, azt hittem, már az összes agyonmesélt sztoridat ismerem, de ezt még sose említetted idebent nekünk.

HUSZÁR SANYI: Ezért hallgasd meg most, hogy hűen tudd továbbadni a többieknek. Közöltem velem – mint falkavezérrel – a tényállást: a bűncselekmény neve botrányos részszegség. Be is vitt a fogházba, a fél éjszakát ott töltöttem. Mindenki megrémült, hogy hol a Huszár. Elvitték a Huszárt! Az

volt a szerencsém, hogy volt egy jószívű kommunista főnökünk, aki, miután a kollégák révén gyorsan értesült azokról a sajnálatos eseményekről, síró hangon végigtelefonálta a fél várost, és arra hivatkozva, hogy szakszervezeti bizalmi vagyok, elérte a kapitánynál a kegyesebb elbánást. Így kora hajnalban kiengedtek az őrsről sima megrovással.

PRESSZÓS TOMI: Gondoltam, hogy lesz valami csavar a történetben. Téged tényleg megnyomorított a rendszer! *(nevetnek, isznak)*

HUSZÁR SANYI: Pangás van ma. Mindenki a vasárnapi ebédet eszi?

PRESSZÓS TOMI: Ilyen a legtöbb vasárnapunk. Csak a tanár úr van odabent a pultnál, egyébként üres a presszó. Elképzelhetetlen volt mindez akár még csak pár éve is. Emlékszel, mikor olyan nagy volt a közeli strand miatt a forgatag errefelé hétvégenként, néhány éve az is szóba került a tanácsnál, hogy külön rendőrsöt fognak ide kihelyezni a rend biztosítása céljából. Ezek az idők véget értek. Az emberek otthon gubbasztanak, és nézik a tévét, nem futja másra, legfeljebb fizetésnap vagy segélyosztáskor. Ez egy ilyen ország lett.

HUSZÁR SANYI: A tanár úr tényleg odabent van?

PRESSZÓS TOMI: Reggel óta masszívan iszik. Nem akartam zavarni őt, láttam, inkább magányra vágyik. Meg van zuhanva. Ezért is jöttem ki ide a teraszra tihozzátok, de most már bemegyek, megnézem, jól van-e. *Presszós Tomi leszedi a poharakat, és bemegy a presszóba, Ágoston testvér is elköszön és hazamegy, kisvártatva megjelenik a Matektanár.*

MATEKTANÁR: *(láthatóan ittas, megáll a presszóajtóban korsóval a kezében)* Megmondták nekem, hogy mit kell csinálnom. Nekem. Akihez még a saját apja is legfeljebb külön kérvénnyel fordulhatott. Együttal meg is tiltottak ezt-azt. Nekem, akinek utoljára az óvodában tilthattak meg dolgozat. Odafönt most ez a módi. Mikor a választási plakátokat ragasztottuk mi a kékeknek, ti pedig a tulipánosoknak, nem gondoltuk, hogy az addigra teljességgel nevetségessé váló pancser diktatúra helyébe segítünk egy sokkal rafináltabb másikat.

HUSZÁR SANYI: *(az asztalhoz tessékeli barátját)* Kérek neked egy kávé. Nem kéne hazamenned? Biztos várnak ebédre.

MATEKTANÁR: Az asszony Pesten van, a gyerekeket látogatja, csak holnap érkezik.

HUSZÁR SANYI: Ez a te szerencséd.

MATEKTANÁR: Az én szerencsém a presszó lakhelyemhez való közelségében rejlik.

HUSZÁR SANYI: Még mindig a pesti úton keszregesz? Mi megmondtuk, mi zajlik arrafelé. Apám már vagy fél éve mondogatja mind ezt...

MATEKTANÁR (*megtörtén*) Én csak egy matektanár vagyok. (*hosszan iszik a korsójából*) Mikor elkezdtek, azt hittem, hogy a kékeken belül mi mind egyenlők leszünk. Most meg azt látom, úgy fogadnak a küldöttgyűléseken, mintha valami kívülálló volnék. A pártvezetőkkel majdhogynem magázódó viszonyban vagyunk. A pesti értelmiségiekből álló tanácsadók és ügyvivők ezeken az összejöveteleken olyan lekezelő stílusban oktatnak ki bennünket, vidéki küldötteket a pódiumról, mintha maharadzsaák dirigálnák a rabszolgáikat. Mintha nem is alapítói lennének ennek a szervezetnek, hanem csak valamiféle napszamosai. Ha nem tesszik, fel is út, le is út.

HUSZÁR SANYI: Nyilván elmondják napjában többször is.

MATEKTANÁR: Gondolhatod. Leküldik hozzánk a pártközpontból a vállalkozóikat, hogy szerződünk velük a városi építkezéseken. Ezen van fennakadva több városvezető haverom is. A helyi kisvállalkozó legfeljebb lehetetlen feltételekkel beszerződhet a negyedik vonalba, aztán vagy megkapja a végén a járandóságát, vagy nem. Egyre több ismerős panaszkodik, hogy a családi cége nem lett kifizetve itt, át lett verve ott, a rendőrség persze nem nyomoz, az ügyészség meg nem tekinti illetékesnek magát. Egy csomó ismeretségbeli kisvállalkozó vesztette el a lakását, mert a bankot nem érdekli ám, hogy kik nem fizették ki őket.

HUSZÁR SANYI: Emlékszel a Kalmár Imire innen a szomszédból? Kőműves maszek volt régről. Ő is át lett verve egy lakópark-beruházásnál, mégpedig nagyon. Mindene ráment. Vagy az építész csajra a másik házból? El kellett adnia a lakását is, hogy ki tudja fizetni a bankját, mert őt is átejtette valamelyik pesti fejlesztő mogul. Vannak, akiket a lakásmaffia semmizett ki egyik napról a másikra. Hiába a sok száz feljelentés, zavartalanul működhet országszerre az is.

MATEKTANÁR: Nekem mondd? A város adott jogsegélyt meg átmeneti szállást a gimnáziumi tornacsarnokban a kisemmizetteknek, de a hatóságok persze mindössze széttárt karokkal magyarázkodnak. Joghézagra hivatkozva. Számomra egyre inkább úgy tűnik, az egész mai magyar sors egy hatalmas joghézag. Én ennek a városnak nem ilyen életet akartam akkoriban, mikor terjesztettem a szamizdatot, pesti tüntetésekre szerveztem innen a tömeget a zöldséges kölcsönkért Barkasával, vagy plakátoztam a szakadó esőben a kitelepülésen a tantestület tagjaival.

HUSZÁR SANYI: Én is plakátoztam. Munka után délutánonként apámékkal a tulipánosoknak, hétfégenként meg veletek a kékeknek. Nekem ne mondd, én is látom az anomáliákat. Láttam már korábban is. Tudod, miért utáltam én az elejétől fogva a te messziről kéklő bagázsodat? A fellengzőségük miatt. A tekervényes dumájuk miatt.

MATEKTANÁR: Akkor még nekem nem tűnt fel mindez. Nem voltam előrelátó.

HUSZÁR SANYI: Apám mesélte, hogy az átkos vége felé tervbe volt véve valamiféle ellenzéki összeborulás, de megbicsaklott az nagyon hamar, mert már a legelső programegyeztető tárgyaláson a kékek szóvivője kész programot nyújtott át nekik a zakózsebéből elővéve. Már kész is volt a program jó előre legépelve két példányban, amit a tulipánosoknak csak alá kellett volna írniuk. Így tekintettek ők eleve miránk, a vidéki értelmiségiekre. (*elhallgat, iszik*)

MATEKTANÁR: Jellemző rájuk.

HUSZÁR SANYI: Neked legalább úgy hozta a jó sorod, hogy egy pillanatra a kezedbe kerülhetett a megoldás kulcsa, de te ezt a kiváló momentumot mégis veszni hagyta. Úgy jártál, mint a talentumokról szóló evangéliumi példabeszédben a hűtlen szolga, aki nem fialtatja az urától kapott pénzérmét, miként a többiek tették, hanem valahol elásva azt idővel maradéktalanul visszaszolgáltatta urának, aki éktelen haragra gerjedt e tunya smucigság miatt.

MATEKTANÁR: Tudod, mi volt az én kezemben? Nekem még egy marék lócitrom se jutott a tenyerembe. Nem kaptam én semmit a sorstól, nemhogy biblikus talentumot, édes öregem. Mikor végre bemehettem a városházára a választás után, mert először, ugye, nem akart beengedni a portás,

ugyanis nem ismert fel. *(nevetnek mindketten)* Szóval, mikor végre helyet foglalhatam a tanácselnöktől örökölt lambériás irodában, sorra jelentkeztek nálam az osztályvezetők, és jelezték a maguk területén kialakult áldatlan állapotokat.

HUSZÁR SANYI: Nem volt mit tenni?

MATEKTANÁR: A város csődben volt, üres volt a kassza, az elhalasztott feladatok tornyosultak, sorra zártak be a gyárak, a segélykiadásaink nőttek, a bevételeink meg zuhantak. Majd pedig cinikusan azok kezdtek ránk mutogatni mindezért, akik ezt a trágadombot összehordták az elmúlt évtizedek alatt.

HUSZÁR SANYI: Kicsinyhitű voltál már eleve, miként a teid mindannyian. Segítettünk volna. Összeállhattunk volna, csinálhattunk volna helybeli cégeket, amelyeket helyzetbe hozva hátországot szervezhettünk volna a rendszerváltó értelmiségiekből.

MATEKTANÁR: Ábrándozz csak, hamarosan már azt se teheted. Matektanár vagyok, legalább számolni precízen tudok. A nullát bármennyivel is szorzod meg, annak az eredménye nulla lesz, édes barátom.

HUSZÁR SANYI: Ilyen áldatlan állapotok vannak a városházán?

MATEKTANÁR: Olyannyira, hogy én minden hajnalban azon szoktam csodálkozni útban a hivatalba menet, hogy egyáltalán még városszerte járnak a helyi volánjáratok. Egyszerűen el se tudom képzelni, hogy miként vagyunk képesek elindítani őket a garázsokból nap mint nap. Azt meg még kevésbé értem, hogy mitől melegek még a radiátorcsövek az intézményeinkben, mert a számlát már jó ideje késve rendezzük mindenhol, ha egyáltalán. Jó, hogy legalább a nyomott bérekre és a segélyekre futja.

HUSZÁR SANYI: De miért nem bocsátottad el a régi gárdát a hivatalodból? Ha a mieink lettek volna ott pozícióban, akkor minden bizonyonnyal más irányt vettek volna az események.

MATEKTANÁR: Ne mondd már! Tudod, hányan jártak velem szombat hajnalonként felvonatozva a pesti tüntetésekre? Fénykorunkban nem voltunk egytucatnyian. Mikor később – valamikor a romániai forradalom idején – gyűjtést rendeztünk apádékkal közösen a székelyek megsegítésére, egy Zsigulival vittem ki az adományokat harmadmagammal. Ekkora háttérünk volt nekünk

ebben a városban. Ha bárkit elküldök akkor, nem tudtam volna, kit tegyek a helyére. Azt a tucatnyi embert így is kineveztem magam köré a mieink közül. Honnan a feneből akasztottam volna le több száz palyolatfehér múltú, tisztakezű, ugyanakkor magasan képzett hivatalnokot és menedzsert egy nagyváros vezetésére alkalmas mennyiségben?

HUSZÁR SANYI: Csak meg kellett volna próbálni, de már a képzeletünket is megmérgezték ezek. Eleve el se mertük képzelni, hogy akár még sikerülhetne is.

MATEKTANÁR: A piszkos rezsím befröcskölte sárral a teljes hazai társadalmat. A hazugságai csúszós, nyúlós, tapadós kulimászként ragadtak a lakosokra minálunk éppúgy, mint országszerte mindenütt. Mára rájöttem: az a lelkes nép, amely engem fogadott a számomra győztesen végződő polgármester-választás éjszakáján, valójában nem a mi gondolatainkat vallotta már akkor se, hanem pusztán a nyertes mögött sorakozott fel, épp úgy, mint szüleik és nagyszüleik is tették valaha. Az emberek mifelénk mindig annak tapsolnak, aki győztesként eléjük áll; és mára megtalálták az ő újabb győztesüket.

HUSZÁR SANYI: Addig se kell gondolkodniuk, határozniuk, cselekedniük. Ennek kockázatát átvállalja más helyettük.

MATEKTANÁR: Mi a legjobb akaratum ellenére becsaptuk a saját választóinkat, sőt még önmagunkat is. Pontosan úgy fogunk jární, mint a kormány, mikor nemrégiben sok tétovaság és hezitálás után váratlanul egekbe emelte a benzinárat. Akkor aztán elszabadult itt a pokol mifelénk is, de nem ám azokra támadt a fellángoló népharag, akik miatt ezt meg kellett tenni. Hanem azon jó szándékú dilettánsok ellen, akiket balsorsukra átmenetileg a paravánok előterébe tolt a történelem forgószínpadának szeszélye. *(naggyot iszik)* A közelgő választáson ezek nyilvánvalóan tönkrevernek bennünket, nem vitás. Egyúttal még abban a megaláztatásban is részünk lehet, hogy pontosan ugyanazok fognak lesöpörni bennünket a pályáról, akik miatt a város népe szegénységbe, munkanélküliségbe és kilátástalanságba süllyedt. Az lesz aztán a tavaszi nagytakarítás! Éljen a népuralom! *(korsóját magasra emelve nagygyot iszik)*

függöny

MÁSODIK FELVONÁS

I. JELENET

A Torkolat Presszó lambériás belsejében a '94-es önkormányzati választások után pár héttel. A presszóban belül három oldalról körülülhető pult van bárszékekkel, a háttérben üveges italok sorakoznak, mellette néhány ócska körasztal látható székekkel, a sarokban a falra felfűrt állványon régi színes tévé levett hanggal, korabeli sorozatok és híradók mennek éppen rajta, alatta ósdi zenegép, amely időnként korabeli hazai slággereket játszik, mellette flipper vagy nyerőgép. Éppen a helyi polgármester-választáson győztes Gráner lép be Kerényivel a kocsmába, odabent a pultnál néhány alkoholista ül, az asztalok üresek, csak a volt polgármester alszik az egyiknél részegen.

GRÁNER: *(dölyfösen a presszóba lépve)* Facsarij egy kanyart mindenkinek, Tomikám! Ne szomjazzon a csehó! Mindenki a vendégünk! Azt azért megjegyeztem magamnak, hogy nem voltál jelen a múltkori választási ünneplésünkön. Pedig ott volt mindenki, aki számít vagy számítani akar.

PRESSZÓS TOMI: Idebent melóztam, mint minden hétvégén. Aznapra nincs váltásom.

GRÁNER: Ne aggódj te semmi miatt! Bőven lesz még alkalmad jóvátenni nekünk.

PRESSZÓS TOMI: Foglaljanak helyet az urak, mindjárt kiviszem önöknek is az asztalhoz a szokásosat.

GRÁNER: Nekünk többé már ne a szokásosat hozdad, hanem a legdrágábbikat. A város állja a ceppet. Elvégre megküzdöttünk érte. Most már minálunk a kasszakulcs. Ennyit csak megérdemlünk magunknak, nem igaz? *(Kerényi felé fordul, aki bőszen helyesel)*

KERÉNYI: Ne igyunk túl sokat, mert hamarosan jön hozzánk a nyugati partner.

GRÁNER: Nem véletlenül ide hívtam őt. Nyilván nem tejvíóra számít a német kolléga. Ne aggódj, jól ismerem még az NDK-s időkből, valami külkeres cégnél volt vezető státusban akkortájt, így jutott el mihozzánk a '70-es évek végén, majd itt ragadt közel egy évtizedig, innen is nősült, ráadásul egész jól megtanult magyarul. Szerette a borainkat, a balatoni strandjainkat és a csinos lányainkat, miként annyian feléjük akkortájt. Valahogy a cége privatizálása révén került át ehhez a multihoz közvetlenül a fordulat után, amit most minálunk képvisel. Úgy lát-

szik, odaát is érték a szakértelem. Ivott régen is, iszik ma is. Minden olyan ma, mint annak előtte.

KERÉNYI: A korábbi főnökséggel inentől minek alapján fogunk elszámolni, hogy már nem ők vannak odafent?

GRÁNER: Gyurikám, ne légy hülye! Nekünk inentől már nem kell senkivel se elszámolnunk, mert most mi vagyunk azok, akik osztjuk a lapokat. Csak a rendőrfőnökkel smúzoljunk továbbra is, mert úgy hírlik, visszakerül Pestre, a belügybe hamarosan. Évfolyamtársa volt annak idején Harkovban az új belügyminiszternek, aki maga mellé veszi főtanácsadónak.

KERÉNYI: ...és a régiekkel mi lesz?

GRÁNER: Azt az életképtelen budai úri gardát szépen nyugdíjazta a mi népünk.

KERÉNYI: Már mint Kádár népe.

GRÁNER: Te ne aggódjál őfelőlük! Elvitték ők a magukét a pénztárból kifele menet. Évek óta készültek a szereposztás megváltozására, elhiheted. Az új kormányfő jobban alakította a lecsúszott kisembert, mint legmerészebb álmaimban gondoltam volna. Le a kalappal az öreg előtt, sose hittem volna, hogy egymagunkban is képesek leszünk visszajutni a hatalomba!

KERÉNYI: Az a csavar pedig, hogy a szalonképesség miatt behozta mellénk az egykori saját ellenzékünket, egyenesen zseniálisnak bizonyult.

GRÁNER: Valóban, habár eleinte nem örültem nekik. Aztán észbe kaptam. *(a homlokára csap)* Így hamarosan egy asztalhoz ülhetünk a régi keleti haverok mellett az újdonsült nyugati partnerekkel is. Jobb viszonyunk lesz nekünk inentől a nyugatiakkal, mint a legvidámabb barakk évtizedeiben.

KERÉNYI: És a sajátjaink felé nem tartozunk némi elszámolással?

GRÁNER: Hát kaptunk mi akár tucatnyi szórólappot is őtólük, mikor hátunkon vittük a kampányt? Segítettek nekünk bármit is a központból? Kétszer lejött hozzánk lakossági fórumot tartani az öreg. Rendben van. Viszont meg volt nekünk mondva, hogy minden költséget nekünk kell állnunk, mert ők aztán nem tudnak helyben investálni, elég nekik kigazdálkodni a nagy kiadásokat az országos szinteken.

KERÉNYI: Akkor nem lesz sértődés az önállósulás miatt?

GRÁNER: Már miért volna? Mi most nem teszünk mást, mint hogy kamatostól visszakeressük, amit investáltunk az elmúlt években, meg felhalmozzuk a következő évek kampányaira valót. Az embereket csak két dolog motiválja: a félelem és a remény. Mindenki csendben behúzza fülét-farkát, és velünk fog tartani, nem lesz itt frakciózás, ne félj.

PRESSZÓS TOMI: Tessenek parancsolni az urak! *(felszolgál)*

GRÁNER: Tomikám, legközelebb az legyen a rend, hogy elsőként nekünk szolgálj fel, a többi kuncsaft ráér. Cserében meg talán meghosszabbítjuk a szerződésedet. Elvégre ez önkormányzati ingatlan, tudod...

Presszós Tomi elmegy szótlantul, megalázva, megérkezik a jól öltözött nyugati küldött sötét öltönyben.

GRÁNER: Hát, eddig se voltál szép, de mára kifejezetten ronda lettél, elvtárs. Kezdesz pocakosodni. *(felkacag)*

NYUGATI KÜLDÖTT: *(akcentussal)* Jól főz a fiatal asszony, emiatt szaladnak a kilók, de annyi baj legyen; de te se vagy épp egy matyó hímzés! *(szintén nevet)* Olyan itt megint, mint a régi szép időkben. Emlékszel?

GRÁNER: Emlékszem, de most ne nosztalgiaoznunk. Jóval több van még előttünk, mint mögöttünk. Igaz-e? Kollégám és barátom, Kerényi úr szintén nálunk volt korábban a megyénél, csak lentebbi szinteken.

Üdvözlük egymást, Presszós Tomi kiszolgálja, aztán egy asztalhoz telepednek.

NYUGATI KÜLDÖTT: *(átadja névjegyeit)* Most ezt játszom. Nem rossz ez, mármint ahhoz képest, hogy minálunk kemény üldöztetésben volt része a mieinknek. Nem volt olyan szerencsénk, mint itt, tinálatok. Bennünket nem hagytak futni az új rend emberei. Olyan volt ez, mint a háború után a náci vadászat.

GRÁNER: Hagyjuk ezt most. Mi az ajánlat?

NYUGATI KÜLDÖTT: A cégünk mindenhol gőzerővel terjeszkedik a térségekben. Ez lesz az ugródeszka a további keleti és balkáni célpiacok felé. Úgy tűnik, a délszlávok hamarosan abbahagyják egymás gyilkolását, így nemsokára ott is megnyílnak az ablakok. A ti városotok jó helyen fekszik a belföldi és a regionális terjeszkedés szempontjából, így ide is tele-

pítenénk egy térségi logisztikai központot minél előbb.

GRÁNER: Vegyetek telket, van eladó elég. Hol ebben az én üzletem?

NYUGATI KÜLDÖTT: A cégnél van egy vételár-alap, aminek a terhére lehet akvizíciókat végrehajtani a térségekben. Viszont odahaza minden itteni ár egyformán alacsonynak tűnik. Így nagyon egyszerűen felül lehet árazni az adásvételt, főként, ha néhány igazgatót is bevonunk a képletbe. Ha a város eladná egy hazai köztes cégnek a fejlesztésre alkalmas telket, akkor senki se támadhatna benneteket, hogy elkótyavetyélitek nyugatiaknak a hazai vagyont. Aztán, hogy az a cég kinek adja tovább és mennyiért, már senkit se érdekel.

GRÁNER: Rendben, ez egy jó ajánlat. Meg fogjuk csinálni ezt is már a jövő hónapban.

NYUGATI KÜLDÖTT: Hát ezért szerettem én mindig is ezt az országot, mert itt minden valahogy sokkal gördülékenyebb, mint máshol a térségben, nem kell azt a sok felesleges kört lefutnunk, mint csaknem mindenütt máshol. *(koccintanak)* Aztán lesznek még ilyen megkereséseink más ügyben is, mert a megyében több helyen is bővülünk bajor bevásárlóközpontok megbízásából. Azzal az üggyel is hozzátok fordulhatunk?

GRÁNER: A térségben újabban megint mi intézünk mindent. Ha esetleg szükségetek volna a piacinál olcsóbb áron benzinre vagy nagy tételben kannás borra viszonteladói céllal, akkor nyugodtan jelezzétek, mert nálunk az itteni telephelyeken ezek mind fel vannak halmozva ipari mennyiségben.

NYUGATI KÜLDÖTT: Rendben, érdekes lehet ez is, ezen a számon napközben mindig elértek. *(a korábban átadott névjegyére mutat)* Ezt hamar lezongoráztuk; pont, mint annak előtte. Örülök, hogy itt, felétek szinte nem változott semmi. Nagyon otthonos számomra minden.

GRÁNER: Nosztalgikus lettél, öregem, mint egy kezdő nagypapa! Fiatalodnod kellene egy fiatalabb magyar feleséggel. *(nevet)* Utána nézek az ingatlanoknak, majd átküldöm Kerényi Gyurit a konkrét megoldásokkal. Ő lesz az összekötő az ügyeink vitele során. Tomikám, a számlákat írd össze hó végén, és egyben küldd be mindig a városházára a pénzügyeseknek! Ez legyen az új rend! *(kézfogás nélkül együtt távoznak)*

II. JELENET

A Torkolat Presszó előző jelenet szerinti belseje pár héttel Gránerék távozása után. A Matektanár a törzsasztalára heverve alszik.

PRESSZÓS TOMI: Mi van veled? Rég nem láttalak itt mifelénk. *(közben kiönti a pultnál a szokásosat)*

HUSZÁR SANYI: *(a pulthoz telepszik)* Lapítottam a választási fiaskót követően. Meghúztam magam, mint a réti pocok a szirti sas elől.

PRESSZÓS TOMI: Ahogy elnézlek, csak elcsípett az a sas téged is!

HUSZÁR SANYI: Ne is mondd! Odabent a hivatalban meggyanúsítottak, hogy jobboldali vagyok. Behívott a megyei államkincstár új elnökhasszonya, valami volt rendőr, akit a belügyi vonalról helyeztek át ide, és közölte velem, azonnali hatállyal le vagyok váltva. Egyúttal lefokozott ügyfélszolgálati ügyintézőnek. Most pontosan ugyanazt csinálom, mint '78-ban, amikor kezdtem a kincstárnál.

PRESSZÓS TOMI: És a faterod, ő se tudott segíteni?

HUSZÁR SANYI: Otthagyta a tulipános megalukuvókat még jóval a választás előtt. Átlépett a drámaíró új pártjába, mert állítása szerint azt a csapatot legalább rendes magyar gyerekek csinálják. Annak rendje és módja szerint tönkre is verték őket, így most kisnyugdijasaként vegetál odahaza, a hetedik emeleti garzonlakásában. Örül, ha megél. Itthagyták egyedül a sajátjai. Legalább lesz ideje megírni a régóta tervezett könyvét a rendszerváltás igaz történetéről.

PRESSZÓS TOMI: Engem ez a nyavalyás politika már egyáltalán nem érdekel. Azon vagyok, hogy túléljek. A Gráner-féle brancs újraosztja a városi tulajdonú üzlethelyiségeket, keményebben dolgoznak zsebre, mint valaha; ráadásul a sajátjaikat erőszakosan előtérbe tolják minden fronton. Jobb, ha meghúszom magam én is. Fenyegetéseknek is beillő komoly célozgatásokat kapok újabban fölső helyekről.

HUSZÁR SANYI: Ők most azt hajtják végre, amire mi a jólneveltségünk és az idealizmusunk okán nem voltunk képesek. Van gyakorlati érzékük, amihez kellő gátlástalanság is társul. A legütőképesebb politikai kombináció. Ezt a szerencsétlent meg mi lelte? *(az asztalánál részegen alvó Matektanár-ra mutat)*

PRESSZÓS TOMI: *(a pultot törölgetve)* Mióta kaptam a választáson, folyamatosan ré-

szeg. Eleinte még próbált talpra állni, de nem talált állást sehol. Világosan közölte velem, hogy az önkormányzat az összes helyi iskola fenntartója, így még csak ne is álmodjon arról, hogy visszaveszik gimnáziumi tanárnak. Állítólag napközis tanárnak is jelentkezett, de még oda se vették fel. Utánanyúltak ezek mindenütt. Megérttem, hogy inni kezdett, az ő sorsát aztán igazán nem szeretném megélni. Az ital legalább megkönnyíti neki elviselni az elviselhetlent.

HUSZÁR SANYI: Mi megmondtuk, hogy így lesz, de nem hitte el nekünk az idealista lelke. Családja hogy viseli?

PRESSZÓS TOMI: Szokásosan. Válnak. Hirdetik a hétvégi telket meg a kocsit, hogy meg tudjanak osztani rajta valahogy.

MATEKTANÁR: *(ébred az asztalánál)* Az én következő műszakom most fog elkezdődni.

PRESSZÓS TOMI: A szokásosat, tanár úr?

MATEKTANÁR: Nem vagyok én tanár, nem vagyok én polgármester, már csak egy munkanélküli vagyok. Az ivás szerencsére még legalább olyan jól megy, mint régen. Mindenki ott teszi tönkre az életét, ahol tudja, és úgy, ahogy tudja. *(felnevet, majd visszafekszik az asztalra tovább aludni)*

HUSZÁR SANYI: Nézd, odakint ül a teraszon a volt titkárnője az új kollégáival. Be se köszön neki?

PRESSZÓS TOMI: Nem foglalkozik itt már veled senki. Ő meg aztán a legkevésbé. Talált magának a naprakész kapcsolatai révén egy új helyet valamelyik belvárosi bankfiókban, azóta még köszönni is elfelejtett.

LINDA: *(bemegy a pulthoz fizetni; pikírt stílusban)* Két teánk volt csak. Régebben volt kiszolgálás a teraszon is. Mi ez az új mód? Lassan már rendes vendég be se teszi ide a lábát. Kezd csehósodni a hely.

PRESSZÓS TOMI: Tessék, a visszajáró. Sajnos betiltotta az önkormányzat a teraszos felszolgálatot a lakótelepeken. Így akarják átírányítani innen a vendégekört az általuk uralt sétálóutca felé.

LINDA: Ők legalább élelmesek. Ezt mi is rég megcsinálhattuk volna. Na, mindegy, mindez már nem érdekel. Megvan a helyem, ahol megbecsülik a képességeimet, kihívások is érnek, sőt, még akkor is megkapom a fizetésem, ha csak elreszelgetem a körmeimet egész nap; szemben a városházával, ahol sokszor késő éjszakáig is bent

maradtunk, aztán az egésznek nem volt semmi értelme. *(vállvonogatva távozik)*

HUSZÁR SANYI: Mi lett Hanczár Janival? El van tűnve ő is ezer éve.

PRESSZÓS TOMI: Visszament a szülővárosába, kibérelt ott egy piaci pogácsasütődét a városházi végkielégítéséből. Ő volt a legelső, akit Gránerék kivettek a hivatalból. Alig volt ideje elbúcsúzni, rohannia kellett nyitni az üzletet. Gaállnak szerencséje volt, ő megúsza, alaposan lefokozva bent maradhadt valamilyen alsóbb beosztásban. Tudod, hogy van az: tervezőmérnökökre mindig szükség van a városházán. Persze, a fizetése felének búcsút inthetett így is. Hiányszakma ide vagy oda.

HUSZÁR SANYI: Mindannyiunk megkapta a maga keresztjét. Senki se részesült védelemben a mieink részéről. Mindenki megpróbálja megkötni a maga kis különbékéjét, amiből általában totális kapituláció lesz. Mi még egy tisztas fegyverletétel feltevéleink kialakulásához is megalkuvók vagyunk. Még a '49-es fegyverletétel vagy '56 leverése után is volt mód egyezkedni a ruszikkal és hazai kiszolgálóikkal. Ma is lett volna erre lehetőség, de ezek csak az erőből értenek. Az pedig most nincs, sőt nem is lesz jó ideig, mert jó előre megosztottak bennünket...

PRESSZÓS TOMI: *(kiviszi az italt a Matektanár asztalához)* Folyton csak a politizálás. Már unom az egészet. Ráadásul csak rám hozták a bajt Gráneréknél, folyton tele az embereikkel a terasz, akik nagyon sokat hagynak itt nálam hétről hétre. Ennek a hangoskodásnak most nagyon nem örülök.

MATEKTANÁR: *(hirtelen felébredve a féllálomból)* Én vagyok a felelős mindezért. *(elhallgat, iszik)* Nekem kellett volna még időben lépnem. Vagy be se szállnom ebbe az egészbe. Hínáros volt nekem ennek a posvadt vízű tónak az alja már a legelejétől kezdve. Csak nem törődtem vele. Úgy tettem, mintha áttetsző volna a víztükör, de soha nem néztem az aljára, így nem is tudhattam, milyen valójában. Én a rendszerváltást a nemzet kristálytisztán csobogó vadvízének láttam, de mára beláttam, ez legfeljebb egy telibe hűgyozott, állott tócsa volt, semmi több. Mégpedig az öntisztulásra képtelen fajtából. Persze, mi is hozzátettük a magunkét.

ABIGÉL ASSZONY: *(váratlanul beérkezik a presz-szóba)* Üdvözet a vitéz uraknak! Csak a

kulcsokat hoztam, többet nem is zavarok, a gyerekek kint várnak a kocsiiban, ők nem bírtak bejönni, valahogy nem bírják gyomorral ezt az egészet. *(a Matektanár asztalára teszi a lakás kulcsosomóját, nem akar leülni, továbbbsietne, a Matektanár csendben mered maga elé)*

PRESSZÓS TOMI: A vendégem egy kávéra, fel-frissítené az út előtt. Jólesne, látom.

ABIGÉL ASSZONY: *(letelepszik a pulnál)* Négy éve minden szép volt. Most meg? Úgy tudtam, hogy ez lesz. Már a '80-as évek mozgolódásai során is féltettem magunkat, amikor nógattatok, vegyek benne részt, de nem hallgattok rám akkor se senki. Mindenki okos volt, aztán lám, mi lett a vége.

MATEKTANÁR: Te is kioktatsz? Öreg vagyok már kisdíáknak.

ABIGÉL ASSZONY: Okítalak, mert rád fér. Sohasse késő – szokták mondani. Habár szerintem már régen az.

MATEKTANÁR: Akkor miért vagy itt?

ABIGÉL ASSZONY: Hogy meghallgass. *(elhallgat kissé, aztán belekezd)* Mifelénk a férfiak mindig okosak, aminek folyton a nők isszák meg a levét. Most aztán megehetjük, amit kifőztek a vitéz urak. Most pont ott tartunk, mint ha el se kezdtük volna ezt az egészet. A sok gyűlésezés, a rengeteg éjszakába nyúló házibulis világmegváltás, a pesti tüntetések, az Erdélybe ingázás, a stencilezős lapkiadás. Az egésznek nem volt semmi értelme.

MATEKTANÁR: Legalább megpróbáltuk.

ABIGÉL ASSZONY: Meg. Mi meg. Amíg más telket vett a Tiszánál vagy a Balatonnál, és hétvégeként azt cicomázta, vagy házat épített a családjának a városszéli zöldövezetben, addig mi ezekért a nyamvadtakért gürcöltünk naphosszat haveri alapon. Ingyen. Lelkesedésből. Tisztességből.

MATEKTANÁR: A nép csak túl akar élni, mint egykor, '56 után. Ez a dolga.

ABIGÉL ASSZONY: Pont ez a nép vágta bele a pofánkba a maga haszonleső igazságát. Sohasse hittem volna, hogy a gazság ennyire igazul is képes hangozni. Már-már csengése van.

MATEKTANÁR: És mit csilingel a csengettyű?

ABIGÉL ASSZONY: *(kiégett, monoton tónusú hangon)* Azt, hogy nekünk aztán nem hiányzott ez az egész. Ti erőltettétek, ti vittetek bele bennünket. Mi pedig jobb híján veletek tartottunk egy darabon, ímmel-ámmal. De most már aztán elég volt!

MATEKTANÁR: Jöhet a 3,60-as kenyér, a langyos sör, a hideg virsli meg a majális!

ABIGÉL ASSZONY: *(kissé ingerülten)* Most már úgy tetszik, mintha még az is jóval több volna annál a semminél, mint amit mi tudunk adni nekik. A nép dolga az, hogy túléljen. A nép nem jó vagy rossz, hanem ilyen. Minden nép egyforma: túlélő fajta. Efelé programozza a genetikája.

MATEKTANÁR: *(maga elé meredve)* Akkor mitől más mégis sokfelé minden?

ABIGÉL ASSZONY: *(kávét lehajtva)* A vezetők emberi minősége miatt. Nekünk még kommunistából is a legalja jutott: kinevelték nálunk mindenkiből rég az összes emberi érzést, vallást, tradíciót, családot, hivatástudatot, hazaszeretetet. Nem maradt ennek a népnek már semmije, csak a panelakása. Sőt, éppen mostanság a maradék kis vagyonszájától is megfosztják az újabbban szakértőknek maszkírozott orgazdák. *(elhallgat)* Nem az állástalanságod, nem is a családi pénztelenségünk volt a bajom nekem, hanem a váratlan gyengeség, az egészbe való belesüppedésed. A kiáltó alkalmatlanságod. Odafönt, Pesten talán magunk mögött hagyhatjuk ezt is. Mindig azt hittem, te viszel engem vissza oda egyszer, aztán lám: végül a gyermekeink juttatnak hozzá régi vágyam beteljesüléséhez. *(elsírja magát, kiszalad a preszszóból)*

III. JELENET

A Torkolat Presszó előbbieik szerint berendezett belseje pár héttel később. Törzsasztalánál a Matektanár alszik részegen, közben álmodik, az általa teljesen végigaludt haláltáncszerű jelenetben az ő delíriumos álma jelenik meg. A polgármester azon ismerősei, akik neheztelnek rá, egyenként lépnek színre gúnyosan hajlongva előtte, mint a biblikus képben a Jézust keresztre feszítésekor gúnyoló és kifosztó katonák; meghajlás után kézenfogva körbetáncolják őt.

LINDA: Üdvözlünk, polgárok mestere! *(harsányan köszönti, meghajol előtte, majd körbetáncolja őt)*

KERÉNYI: Köszönjük, hogy megváltottál mindannyiunkat az elnyomás alól! *(ugyanúgy tesz, mint Linda)*

GRÁNER: Én rendszerváltó hősöm! *(ugyanúgy tesz, mint Kerényi)*

ABIGÉL ASSZONY: Családod hálás köszönetét hoztam el számodra. *(ugyanúgy tesz, mint Gráner)*

ANGÉLA: Hálásak vagyunk jövőnk bizonyossá tételéért. *(úgy tesz, mint anyja)*

RICSIKE: Tetted a történelemkönyvek lapjaira kívánczik. *(úgy tesz, mint nővére)*

IVÁN: Örökké imáinkba foglaljuk nevét. *(úgy tesz, mint addig többiek)*

KEREKESNÉ: A halott férjem üdvözetét hozom, ő most egyéb halaszthatatlan elfoglaltsága folytán sajnos nem lehet jelen. *(meghajol, és a többiekhez csatlakozik)*

VÉRTENNÉ: Meginvitáltak engem is erre a haláltáncra. Vívódtam, eljöjtek-e. Végül a szívemre hallgattam, a viláért se hagytam volna ki. *(meghajol, és az egymás kezét fogva a polgármestert mindvégig körbetáncoló többiekhez csatlakozik)*

MINDANNYIAN: *(az asztalára borulva alvó polgármestert kézen fogva körbetáncolják, és imamalomszerűen hajlongva skandálják)* Üdvözlégy, polgárok mestere, dicső történelmi tetteid magukért beszélnek, hálánkat ezennel lerójuk rendszerváltó szolgálataidért.

Ekkor az álomban is a pultnál a szokásos helyén álló Presszós Tomi az előtérbe lép, és kizavarja a hangoskodó sokaságot.

PRESSZÓS TOMI: Inni, azt menni! Inni, azt menni! Záróra.

MINDANNYIAN: *(kézen fogva, láncot alkotva, skandálva távoznak)* Záróra, záróra!

IV. JELENET

A presszónak a korábbival megegyező módon berendezett belsejében, pár héttel később. Gráner és Kerényi együtt érkezik, és az asztalhoz ül.

GRÁNER: Jó volt nyélbe ütünk ezt a jó kis üzletet a bajorokkal. Nem kellene sokkal több német tőke ide, csak még egy-két ilyen horderejű, és egy életre el lennénk rendezve mi is az unokáinkkal együtt.

KERÉNYI: Nem lesz baj?

GRÁNER: Már hogy értve?

KERÉNYI: Hát a várossal. Nem rúgjuk össze a port nagyon az itteniekkal az ügyleteink miatt?

GRÁNER: Ezek mindent megbocsájtanak, ha stabil az állásuk, és nem akarjuk előírni nekik, hogyan is éljék odahaza a mindennapjaikat. Élni és élni hagyni, az öreg idején ezt az egyet jól megtanultam.

SÖRÖSS MINISZTER: *(ekkor toppan be a presz-szóba, mosolyogva megáll az ajtóban)* Ez itt a szürkeállomány, tessék mondani? Valaki azt írta egy országos napilapban a minap, hogy a nemzet ügyeinek intézését a választások után végre ismét átvette a szürkeállomány. Ezért bátorodom megkérdezni mindezt az uraktól. Egyre otthonosabb helyekre kell érkezmem, ha errefelé invitál az élet. *(csak ő nevet)* Lassan már a lakásuk szalonjába is bebocsájtást nyerek, ha így megy tovább.

GRÁNER: *(jó kedéllyel)* Nem olyan úri környék ez itt egyelőre, hogy nekünk szalonunk legyen. Tessék helyet foglalni, miniszter úr.

SÖRÖSS MINISZTER: Tetszik, hogy maguk még megadják a tiszteletet, másutt már kikopott a szokásból, mióta nem én ülök a bársonyszékben.

KERÉNYI: Mi nem felejtkezünk meg a korrekt üzletfeleinkről.

SÖRÖSS MINISZTER: *(melankolikusán elmélkedve)* Otthonos kis csehó. Az elmúlt pár évben valahogy elszoktam ezektől a helyektől, habár nem is olyan rég még magam is ilyeneket igazgattam az egyik külpesti kerületi vendéglátó vállalat élén. Megvan a maga romantikus bája mind egyiknek. Egy piccolo világost lesz szíves, főúr. *(Presszós Tomi felé fordulva szívélyesen; majd jólesően belekortyol a hideg csapolt sörbe)* Az '56 utáni mellőzöttségem éveiben – miután kirúgtak a belügyből, ahol pályakezdő korom óta fogalmazóként dolgoztam – jobb híján magam is ott álltam a söntés mögött, mint most Ön. Stabilan vihető munkakör. *(lassan körbenéz a helyen)* Ilyen műintézményekben engedi le a fáradt gőzt esténként a nemzet színe-virága, amit mélyen meg tudok érteni, mert itt, mifelénk jócskán volt és van mit kiengedni. Persze egy jó csaposnak mindig tudnia kell, hogy mi az, aminek a négy fal között kell maradnia. Csak akkora rész adható tovább belőle a feljebbvalói felé a műszak zárultával, amennyit okvetlenül célravezetőnek tekint, egyúttal még valamelyest ildomosnak tart. A csuda vinné el, folyton ilyen világot élünk.

GRÁNER: Azért kértük, hogy fáradjon le hozzánk, mert lassan döntenünk kellene a hogyan továbbot illetően. Sok minden változott a politikában mostanság, ami érinti, ugye, a közösen vitt üzleteinket is.

SÖRÖSS MINISZTER: Emiatt kár volt idehívni engem, már a gyerekek viszik a napi ügyeket, én csak a parlamenti ülésekre járok be, egyébként nagyrészt visszavonultam. A maguk térségében megcsináltuk mi is a magunk szerencsáját önökhöz hasonlóan, annyi itt nekünk bőséggel elég is volt. Nem zavarjuk senki köreit.

GRÁNER: Milyen irányban tervezik a jövőt?

SÖRÖSS MINISZTER: A lányom praxisa a pesti ingatlanügyek legjavát intézi, rengeteg kéz alól szerezhető lakás megfordul mostanság a kezei között, a fiam viszi tovább a vendéglátós ügyeinket. Rendőrségi kapcsolataink a személyi változások okán megszakadtak. Kifehértjük a tevékenységeket. Eleinte tartottunk a leszámolástól mi is, mint oly sokan, de megnyugtattak bennünket az új vezetés felől, hogy miniszterre nem lőnek. Hálásak a korábban tanúsított pragmatizmusunkért. Meg aztán a bajor kapcsolataink szintén többször kifejtették diplomáciai csatornákon keresztül, hogy nem szeretnének keresztényüldözést látni, civilizált világban nem illendő az olyasmi.

GRÁNER: És milyen jövedelemre gondoltak mitőlünk az üzletrészüket átadásáért cserébe?

DÖRÖSS MINISZTER: Nem kell nekünk innen semmi. Meglesz innentől is a betevőnk. Nem véletlenül tettünk annyi gesztust sokak felé a közelmúlt privatizációs ügyletei során. Önöknek is csak ezt tudom ajánlani a későbbiekre szólóan atyai jelleggel. Tegyenek gesztusokat a jövő győztesei felé! Ez a legjobban fialtatható befektetés.

GRÁNER: Az itteni telephelyek sorsát is intézhetjük mi a továbbiakban?

SÖRÖSS MINISZTER: Innentől fogva önöké a felelősség terhe csakúgy, mint a haszon kulcsa. Ami emberpróbálóan kemény feladat négy éven át, majd meglátják maguk is. Miután érdeksérelmeink a múlthoz hasonlóan a jövőben se lesznek, így nem maradt más hátra, mint eredményes tevékenységet kívánjak önöknek a ciklus hátralévő időszakára. Ha bármilyen ügylet kapcsán segítségükre lehetnénk, akkor kérem, a gyerekeimet keressék. *(kalapját feltéve el-sétál éppoly csendesesen, ahogy érkezett)*

KERÉNYI: Korrekt az öreg.

GRÁNER: Meg rafinált, mint éjszaka az éles szemű hóbagoly vadászatán. Megszedték magukat külhonban beszejtolt német már-

kával, most meg gálánsan, a vállait vonogatva átadja nekünk mindazt a hatalmat, amit a választási összeomlásuk napján egy csapásra elveszített úgysis.

PRESSZÓS TOMI: Jó kedélyű, de még azzal együtt is olyan, mint a mosolygó halál. Rossz az aurája.

GRÁNER: Te inkább csapold a sörödet, ne szőlj bele a nagyok dolgába!

PRESSZÓS TOMI: *(felszólalás közben)* Egy röpkere percre zavarhatom-e mégiscsak az urakat?

KERÉNYI: Ha fontos, akkor igen, mégiscsak a törzshelyünket viszed már évek óta, történt, ami történt. Apádra tekintettel nem esett bántódásod a győzelmünk után, mert respektáltuk az öreg gebines régebbi szolgálatait.

GRÁNER: De attól még jóban nem leszünk, ne feledd, mi nem szeretjük az árulókat. Ti tipikusan azok voltatok, akik az új rendszerben is az előnyös oldalra álltatok át azonnal, apád kiszedte magának a régi éra előnyeit, aztán sebtében nyugdíjaztatta magát, mikor égett a lába alatt a talaj, majd mindent átadott neked, te pedig átvitted az atyai üzletet a bajkeverőkhöz. Felért az egy árulással a mi szemünkben.

PRESSZÓS TOMI: Nem a magam ügyében szólok, hanem a tanár úréban.

KERÉNYI: Mi dolgunk nekünk veled?

PRESSZÓS TOMI: A minap postázott neki a városházáról egy felszólító levelet az önök lakásügyi referense. A tanácsi lakása bérleti díjával és rezsijével felhalmozott egy komolyabb hátralékot a választások óta. Azt írják a levélben, elveszíti a lakás feletti jogait, ha nem fizeti be egy összegben az elmaradását.

GRÁNER: Mi értjük, amit mondasz, de ez nem elv, hanem pénz. Mindenki lakását eladja a város annak, aki fizetőképes. Ha valaki nem tud teljesíteni, annak fel is út, le is út. Mi nem kivételezünk senkivel. Jól is néznénk ki, ha annak fényében különböztetnénk meg a lakosságot, hogy ki milyen beosztást töltött be valaha is élete során. Nem igaz? *(helyeslően bólogat Kerényi is vele együtt)*

PRESSZÓS TOMI: Egy cseppet se foglalkoztat benneteket, mi lesz veled? Ti is kerülhettek majd ilyen helyzetbe.

GRÁNER: Mi biztosan nem, mert mi úgy fogjuk csinálni, hogy nekünk jó legyen. Ilyen slam-

pos ügyekkel meg ne gyere ide közénk, mert a végén még a te ügyeidet is napirendre vesszük.

PRESSZÓS TOMI: Miféle ügyeidet?

GRÁNER: Például azt, hogy miért ilyen alacsony ennek a presszónak a bérleti díja. Neked még a legutóbbi emelést is sikerült elismerni, így már évek óta nem emelkedett szinte semmit. Nem voltál te is valami protekciós hálózat haszonélvezője?

PRESSZÓS TOMI: De hiszen nekem már az apám is bérlő volt idebent. Mióta az eszemet tudom, mi vagyunk itt a bérlők.

GRÁNER: Na és? Az engem nem kell, hogy okvetlenül érdekeljen. Ráadásul miért nem ő folyamodik kérvénnyel felénk, miért téged bíz meg az ügye képviselője? Mi ő, talán valami excellenciás úr?

PRESSZÓS TOMI: Tiltja a büszkesége. Ismerjük jól, de arany szíve van, tudjátok ti is...

GRÁNER: Szóval, még rátarti is. Sztornózzuk, ha lehet.

KERÉNYI: *(kissé tompítva a konfliktus élet)* Nem úgy értjük mi azt, ahogy most nagy hirtelenjében hallatsz. Nem vagyunk mi szörös szívűek. Pusztán jó volna, ha nem fogná olyanoknak a pártját, akik barátságából még a végén neked is csak bajod származhat.

GRÁNER: Legalábbis jó biztosan nem sül ki e témák felhánytorgatásából számodra. Értve vagyok?

PRESSZÓS TOMI: Igen.

GRÁNER: Na, ezt akkor megbeszéltük egymással. Ugorhatunk.

Presszós Tomi rémülten elkotródik a raktárba.

GRÁNER: Ezt a pimaszságot! Elénk járul az elenség ügyével.

KERÉNYI: Legalább az apjára légy tekintettel. A jelentéseiben mindig előzetesen egyeztetett velünk, soha nem ártott a köreinknek, sőt, többször azért kaphattunk útlevelet nyugati bevásárló körutakra, mert ő jót írt rólunk és a családjáról. Pedig a kulák felmenőinkkel megüthettük volna a bokánkat mindketten.

GRÁNER: Emlékszem az apjára. Lókupeckedő gebines volt, megérte neki is jócskán a jelentések írogatása. Böven kiszolgálták ezek itt az idejüket.

KERÉNYI Tudod jól, hiába volt valaki szintiszta kádercsaládból való, elég volt egy oldalági osztályellenség a családjában, amit könnyűszerrel felhánytorgathattak, ha valaki

akár csak tudta nélkül is keresztezte a központ vonalait.

GRÁNER: *(ingerülten)* Ezért nem csináltam még ki ezt a jómadarat, ez az ő egyetlen szerencséje, annyi szent. A jövőben az energiáinkat inkább összpontosítsuk az üzletre. Van itt még jó néhány megszerezhető városi épület meg telek. Az ehhez hasonló untermannokat majd az elvárásaink szerint lerendezi a hivatalunk. Elvégre arra tartjuk őket ilyen szép számban, hogy intézkedjenek és igazodjanak.

Mindketten isznak valami tömény italt, erősen torzul tőle az arcuk, de jólesik nekik.

V. JELENET

Az első felvonásbeli vasúti olajszállítványok helyszíneként szolgáló elhagyott iparvágány és fatelep a városszéli erdőtisztás közepén, üres olajhordók a háttérben, az erdőtisztáson egy horgászsátor van felverve; kora tavaszi idő van.

MATEKTANÁR: *(erősen ittas állapotban a sátor előtt botorkálva, töményes üveggel a kezében)* Nem is olyan rossz ez a lakrész, egész otthonos, másnak még ennyi se jut mostanság. Ez is több a semminél. *(végigméri az általa felhúzott sátrat, majd iszik egy újabb kortyot)* Egy emberöltőn át tanár voltam, majd polgármesternek álltam, most meg vénségemre sátorverő lettem. Sokan átképezték magukat kényszerűségből az elmúlt években, most én is így teszek. *(felnevet, iszik)* Valamire jutni kell, mondta mindig szegény anyósom. Hát, most erre jutottam. *(botorkál az olajskannák között, bottladozik az iparvágányi sínekben)* Jobb ez, mint a tanácsi lakás, tágasabb. Kár, hogy a gyerekek nem voltak rá kíváncsiak. Pedig tetszhetett volna nekik, akár még az asszonynak is, mindig szerették a természetet. Annak lágy ölet. *(felkacag)* Hát, ez az öl bizonyosan elég lágy. Ennél lágyabb már csak egy koporsó bársonya lehet. Annyira puha már csak a miniszteri bársonyszék lehet. Habár abban még sohase ültem. *(üveges tekintettel mered maga elé, mintha zavart elmével tanakodna valamin)*

RÁHEL: Végre megtaláltam, polgármester úr. Hát mégiscsak igaz, hogy itt kint lakik egy-maga.

MATEKTANÁR: Látom, gyorsan terjednek a pletykák.

RÁHEL: Összefutottam a városban pár egykori törzsvendéggel, ők mondták, hogy kutya-sétáltatás közben páran látták önt sátor-

építés közben. Nem akartam elhinni. Rög-tön kijöttem. Gondoltam, elbúcsúzom még az indulás előtt.

MATEKTANÁR: Elhagyja a várost?

RÁHEL: Sajnos elvesztettem az állásom, mikor az önkormányzat bezáratta a presszót. Visszaköltözöm a családomhoz.

MATEKTANÁR: *(leül a sátor elé)* Hallottam, hogy már a presszónak is vége. Néha kegyesebb ajándék a sorstól a totális vereség, könnyebben elviselhető, mint a megalkuvás. Bekkelni bárki képes, a vereség túréséhez viszont jellem is dukál. Igyon velem egy búcsúitalt, a legrosszabb idekint nem a szegénység, hanem a magány.

RÁHEL: *(átvéve az italos üveget, letelepszik Matektanár mellé a fűbe)* Rossz így látnom önt.

MATEKTANÁR: Talán valahol mégiscsak igaza lehetett az asszonynak, mikor folyton azzal nyaggatott, hogy legalább azt a fránya tanácsi lakást vegyük végre-valahára a nevünkre. De hát hogyan nézhettem volna az emberek szemébe akkortájt? Azt hitték volna, azért akartam városvezető lenni, hogy megszedjem magam. Ha korábban se volt öröklakásom, majd pont akkor fogom megvenni a kéglit, mikor pozícióba emelt a nép. Mások is évtizedekig gürcöltek egy rohadt kiutalásért. Majd pont velem kellett volna kivételeznie a városházának. Jól néztünk volna ki!

RÁHEL: Még ha ráállt is volna a dologra, bizonyosan nem értette volna meg a lakosság.

MATEKTANÁR: Persze. Zavarta volna az emésztésüket. Eleinte azokat a zsíros kádári falatokat nem bírták megemészteni egy szuszra, majd azok elmúlta feküdte meg a bendőjüket nagy hirtelenjében. Az utóbbi időben az ő életükben mintha semmi sem úgy lett volna, ahogyan mondták nekik. *(iszik)* Ennek az egésznek így nincs semmi értelme. Előbb nógatnak bennünket rendszert váltani, még biztatnak is minket tömegével, majd egyszer csak kihátrálnak mögülünk, mint a szeszélyes szűzlány, és beállnak azok közé, akik teljes mellszélességgel és mosolypofával szolgálták végig az előző évtizedeket. Kocka Ladáért meg az átlagosnál tíz négyzetméterrel nagyobb panel-lakásért. A fene se érti ezt! Most majd talán jobb lesz bárkinek is? Velük talán könnyebben fog újranyílni a felesleghalmokat termelő gyár és a mihasznákat foglalkoztató városszéli melléküzemág? *(hosszan iszik)*

RÁHEL: *(felsóhajtva)* Meg persze a többiek is jól eltűntek...

MATEKTANÁR: Meghúzták magukat, féltik a családjukat. A barátságunktól. A bizalmunktól. Tőlem. Nekik legalább még van mit félteniük. *(elővesz egy korábban általa szerkesztett ellenzéki szamizdatot, amit gyűjtősnak használ a tűzrakáshoz)* Nem vettem idejében a lapot, hogy immár senkinek se számít a lapom. Legalább a remittenda használható valamire. A folyóirat elhozza ismét a tudás melegét. Még hogy nincs a bölcséleti tudományoknak gyakorlati hasznuk! *(nevetnek, de nem jólesően)*

RÁHEL: Látom, legalább alkohollal szépen ellátta Presszós Tomi a feleslegessé vált árukészlete terhére.

MATEKTANÁR: Ő legalább egész rendes volt, hiszen őt éppúgy kitétték a korábbi bérleményéből, mint engem az önkormányzati bérlakásunkból. Mióta kijelentkeztek a gyerekek meg az asszony, egyedül már nem voltam jogosult ekkora lakásra, hiszen annak idején velük együtt kaptam. Habár némiképp különös, hogy csak én kaptam ilyen tárgyú levelet az egész városban.

RÁHEL: Gondolom, nemcsak önök váltak el egymástól a hatvanezer helyi lakos közül.

MATEKTANÁR: *(lemondóan)* Mindegy, már nincs jelentősége...

RÁHEL: ...és a család?

MATEKTANÁR: Ők legalább megvannak odafönt Pesten, tanítanak, tanulnak, megélnék... Apám idővel néha képessé vált történeteket mesélni arról, milyen volt átélni '63-tól az amnesztia utáni szabadulást. Azt hittem mindig, hogy a börtön után idekint élete legboldogabb éveit követték el, de valójában bármikor őszinte szívvel visszabújt volna a börtöncellájába, mert olyan rémes volt idekint az őt körülvevő világ közönye. A szabadulása napján beült egy presszó teraszára, és döbbenettel tekintett végig az utcán boldogan andalgó párokon, a vásárlókkal tömött üzleteken, a presszóban boldogan italozó sokaságon. Színültig voltak néppel a mozik, a színházak, a futballstadionok. Ő pedig egyszerre megértette, hogy az '56 után bent töltött közel hétvényi időszak egy öncsalás volt. Mert idekint nem szurkolt érte senki, nem várta őt barátok sokasága a börtönkapu előtt. Munkahely is csak egy segédüzemi satupadnál jutott

neki. Még csak nem is üldözte vagy figyelgette senki. Ráadásul a bent megismert társaival se jártak össze soha. Felejteni akartak, mert mindenki azt várta el tőlük, hogy felejtsenek. Nem beszélhettek senkinek a kínjukról. Italba fojtották a maguk baját.

RÁHEL: Mások is azt tették, ők miért ne tették volna?

MATEKTANÁR: Érdektelenek voltak éppúgy, mint azon eszmék, amelyekben korábban őszintén hittek a ruszki ellen az utcákon harcoló suhancok. Azt akkor még nem tudhatták, hogy a nép mindig annak tapsol, aki a dísztribün magasáról feléje kacsint. *(iszik)* Mikor mi álltunk ott, nekünk tapsolt, most meg már megint azokat ünnepli, akiket mi váltottunk ideig-óráig a hatalom folyton-folyvást forgó óriáskerekének csúcsain.

RÁHEL: Valahogy az a fránya kerék soha nem akkor áll meg, amikor fent a legszebb kilátásban gyönyörködhetne az ember, hanem valamiért mindig legalul fékez le az az átkozott.

MATEKTANÁR: Ezeknek mégiscsak fontosabb volt a hétvégi telek, a háztáji kiskert, a sorházi lakás, a rozoga kocsik megvétele, a gmk-s mellékállás biztosítása vagy a panelgarzon kiutalása, mint az igazság kimondása. Apámék korosztálya, ha mást nem is tehetett, de legalább megőrizte azt, amit mi később büszkén kimondhattunk ország-világ előtt. Csak úgy tűnik, addigra az már nem érdekelt mifelénk a kutyát se.

RÁHEL: *(karjaival körülmutatva a sátor előtt)* Miért van itt ez a sok limlom?

MATEKTANÁR: Pusztán szerencséből. Presszós Tomi azzal is támogatni szeretett volna, hogy nekem adta a tisztítószereit.

RÁHEL: ...és mit kezd majd velük idekint?

MATEKTANÁR: *(kezébe véve egy üveg hipót)* Magam se tudom. Nyugodtan adjam el – mondta –, az is biztosít nekem egy kis melélékest.

RÁHEL: A személyes tárgyival mi lett?

MATEKTANÁR: Mikor mindenem bedobozolták a végrehajtók, csak néhány dolgot hoztam ide magammal. A többi felküldtem Pestre, a gyerekek címére. Minek halmozzam tovább azt a sok vackot? Viszont a sátrunk az hasznosnak bizonyult. Korábban azzal jártunk a gyerekekkel pecázni a Tiszára. Volt ott néhány kedvenc holtágunk.

RÁHEL: Lassan indulnom kell a vonathoz. A szü-leim várnak vidéken. Nem szívesen ha-gyom itt egymagában, de segíteni csak jó szóval tudtam, más egyebem nekem sincs. A jövő héten ismét erre járok, mert akkor költöztet haza az albérletből a rokonság. Akkor ismét elnézek errefelé, és hozok meleg ételt meg takarókat otthonról télire. Anyám főztjét szeretni fogja, tápláló falusi házi koszt. *(ölelkezve elbúcsúznak)*

MATEKTANÁR: Hamarosan itt is lesz legalább egy holt ág. *(nevet, és leteszi a hipót a földre)* Úgy látszik, vannak még meleg szívű embe-rek. Kár értük, mert a világ már nem ilyen. *(kezébe vesz egy másik flakon hipót, egy ipa-ri kiszerelésű, halálfejes műanyag flakont, majd feltartja azt)* Én csak egy matektanár vagyok. Nincs bennem akkora tartás, mint a sváb rokonságban volt a háború után. Őket kitelepítették azok szülei, akik engem kila-koltattak. Ami akkor vagyonekobbzásnak minősült, az ma spontán piaci folyamat. A lényeg mindkét esetben azonos: a kollektív bűnösség meghirdetése és a nyíltszíni ki-végzéssel felérő az erőfitogtatás. *(iszik az alkoholos üvegből)* Azért nem lehetett itt váltás, mert ezek jó előre mindenkit kor-rumpálták. Évtizedeken át a padló alá nyomták a havibéreket, de hagyták, hogy aki meg akar élni, az csipegethessen a kö-zösből a maga módján. Így mindenki egy-ként vétkesnek érezheti magát manapság, és e mesterséges büntudatkeltés révén az igazi nagy tolvajok örök menlevelet szerez-tek maguknak az új rendszerben is. Búcsú-cédulára tettek szert, de még csak fizetniük se kellett érte. Megkapták azt térítésmente-sen ettől a folyton letargikus néptől. Innen-től már csak egy lépés, hogy senki se merje feszegetni a gigantikus vagyonok néhány év alatti keletkezésének mikéntjét, nehogy a végén még a kisember félparcellányi hét-végi telke is sorra kerüljön előbb-utóbb. Ahova a melléküzemágból hordta ki a hul-lámpalát meg a bontott téglát délutánon-ként a sarki bisztróban megvendégelt kol-légákkal. A rendszerváltáshoz becsület kel-lett volna, meg tartás. De a hétvégi fusizás, a háztáji mutyizás meg az üzemi susmus eleve megágyazott ennek az egésznek. Kü-lönös, hogy mennyien felejtettek el mostan-ság köszönni az utcán. Valahol érthető, hi-szen már azon egyszerű ok miatt is ve-szélyben foroghat egyesek állása a hivata-

lokban, ha velem mutatkoznak a belváros-ban. Vagy csak a régi haverok élnek ebben a tévhitben? Elvégre a leghatékonyabb cen-zúra ebben az országban mindig is az ön-cenzúra volt. *(elhallgat)* Azok, akik velem együtt plakátoltak, lapot nyomtattak, elő-adást tartottak az elhazudott történelemről a szabadegyetemek valamelyikén, mind-annyian úgy tűntek el mára, mintha elnyelte volna őket a föld. Sokakat valóban elnyelt: a temető földje; mármint a becsületesebbjét. Belefulladtak az alkoholba. *(könnybe lábadó szemmel)* A mi hátunkon magasra jutó si-maszőrűek valahogy mindig olyan figurák-ból kerültek ki, akiket nem láttunk soha a monorierdei vagy lakiteleki találkozáson, mert azoknak a lelkes részvételeknek még súlyos következménye is lehetett volna. A pártalapításkor még fel se tűnt, hogy a gumibotozó, megfigyeléses, vegzáló, ál-lásvesztéses időnkben magunk körül egyik simaszőrű se volt jelen. Eleinte azt hittem, egyenlők leszünk mindannyian. A végén meg a taggyűlések alkalmával majd-hogynem magázódnunk kellett velük. Belő-lük lettek az új korszak egyetemi profesz-szorai, külszolgálatba kiküldött és máig ott hagyott vezető diplomatái. Viszont ezek a simaszőrűek jó előre felosztották ám az or-szágos pozíciókat egymás között, náluk nem volt véletlen dolga, hova léptek be, mert küldték őket a feletteseik, azok, akik-nek évtizedeken át jelentettek. Korábban bekötött házi telefonvonalért, hamarabb át-vehető hűtőládáért, térítésmentes fél-disznóért. Ezek még ahhoz is tehetségtele-nek voltak, hogy ha már eladták magukat, akkor legalább megkérjék az árát. A mi tá-borunkban is azokból lettek a vezetők, akik családirag meghozták már jóval korábban a maguk kis alkuit. A pragmatisták. Akik megtarthatták az ötszobás pesti belvárosi lakásukat az idő tájt, mikor sokakat kitele-pítettek a hortobágyi pusztába, akiknek járt az intézeti állás akkoriban, mikor mások legfeljebb segédmunkában trógerolhattak valahol vidéken, akik már azon korszakban is havonként utazhattak Nyugatra konfe-renciázni, mikor más örült, ha a Balatonra eljutott pár napra a családjával. Megette a fene ezt az egészet. Mikor nyaranta a nagy-fater vályogházában odalent, falun éjsza-kánként a padláson síri csendben hall-gattuk a régi világevő rádiókon a Szabad

Európát, én tényleg meg voltam győződve arról, hogy velünk egy időben mindenki más is ezt teszi, csak másnap hallgatnak róla. Ma már látom, hogy a nép java nem azt hallgatta. A csendes többség ezalatt nem foglalkozott semmivel, legfeljebb a csendes gyarapodással. A puha diktatúra bizonyosan a legkeményebb, mert összemossa a feketét a fehérrel, melyek közösen keverik ki egymásból a mindent ellepő szürkét. A nép úgy belakta magának azt a rendszert, mint a számára kiutalt szűkös szuterén garzonlakást. Én csak egy matektanár vagyok, aki azt hitte, a lakóhelyén kisebb történelmet csinálhat a maga módján. Holott az nem volt megengedve sem neki, sem másoknak, mert megtiltották odafönt azok, akik ezt az egész kotyvalékot jó előre kifőzték nekünk. Én csak élni akartam a családommal és a haverjaimmal egy megszo-kottul nyugodt, csendes életet abban a városban, ahova elsodorta családomat a történelem vihara. Nekünk legfeljebb az volt megengedve, hogy kipárnázzuk a hivatali székeket azoknak a középszerű figuráknak, akik évtizedeken át irányították a szakadék felé ezt az országot, most megint ők ülnek mindenütt. Ők az elit. *(iszik a méregből)* Szabadság, egyenlőség, testvériség! Van közöttünk, aki a nagypapájának még az '50-es években kiutalt budai villájából kezdi építeni a kapitalizmust, van, aki a városszéli beton óljából valahol vidéken. Senkit nem foglalkoztat odafönt Pestországban a reformerek körében, hogy idelent mi lesz az emberekkel. Már magukat az embereket se foglalkoztatja túlságosan mindez, csendben túriki, hogy manapság mindenki annyit ér, amije van. Mindenki magának él, ami a legkényelmesebb állapot mindenkor a hatalom számára. Korábban a rendőr gumibotja aprózta szét a nemzetet, ma a pénz-hatalom morzsolja darabjaira azt. Az ítélet ez: életfogytiglani lemorzsolódás. Egyébként meg spontán piaci folyamatok zajlanak. Hát, itt is végbemegy hamarosan egy folyamat, még ha nem is teljesen spontán. Az ipari hipó hasznos jószág. *(felmutatja, olvasgatja a hátoldali címkén a hatóanyagokat, a veszélyeket)* Biztonsági záras, gyermekek elől gondosan elzárandó, nagy mennyiségben a gyomorba kerülve halált okoz. Ez megteszi. *(fenéig kiissza a mérget, majd elfekszik a sátra előtt)*

VI. JELENET

A Matektanár sátra körüli erdőszéli elhagyatott fatelep, amerre az öngyilkosság másnapján vadászat közben téved az új polgármester vadásztársasága.

GRÁNER: Hát miféle bungaló ez itt? Ki engedte meg ezeknek a senkiknek, hogy ide is összehordjanak egy újabb ponyvakalyibát? Nem győzöm egész álló nap ezeket lebotatni a város határában a polgárőrséggel.

KERÉNYI: Egyesek azt hiszik, hogy bárhová felépíthetnek bármit, csak azért, mert elvesztették az állásukat.

GRÁNER: Én is elvesztettem a fordulat után, mikor bezárt a megyei tanács beruházási vállalata, mégse költöztem be a főtérre a családommal. Persze itatra futja mind egyiknek, nézzétek, hogy kiterült ez is!

KERÉNYI: Ha már ismét megalapítottuk ezt a vadásztársaságot, akkor legalább vadászhatnánk is szabad időnkben ahelyett, hogy ezeket a szerencsétleneket vegzáljuk. Annak idején, mikor együtt vadásztak a megyei és a pesti elvtársak, sokat jártam velük én is, és az idő tájt nem lehetett ilyeneket látni a határban.

GRÁNER: Ne légy ilyen érzélgős, mondtam már neked, más se sajnálna téged, ha ide jutnál valaha.

KATASZTRÓFA TÓNI: Nekem olyan ismerős ez a nyomorult. *(közelebb megy, odahajol, és megfordítja a tetemet)* Főnök, ez a tanár úr. Istenem, hát hogyan juthatott idáig! Mentőt hívhatnánk, hátha segít még rajta.

GRÁNER: *(szenvtelenül)* Nézz már rá, hullame-rev. Kit akarsz ehhez hívni? Ennyi erővel a nagyanyádat is megpróbálhatnád felkelteni a sírjából, még annak is több értelme volna.

KERÉNYI: De hát így mégse hagyhatjuk, a végén még ezért is mi leszünk a felelősek, mint mindenért mostanság.

GRÁNER: Nyugalom, nálam van a mobilom. Hívok neki egy hullaszállítót, aztán ennyi volt a mi dolgunk itt. *(telefonon intézkedik)* Szivasz, itt a polgármester beszél. Küldjete a városszéli erdei fatelephez egy halottszállítót, mert ráleltünk itt egy megfagyott csövesre. Siessetek, mert nem várhatunk rátok örökké, ma délután még fontos vadász-programunk van!

KATASZTRÓFA TÓNI: Nem kellene hivatalos ünnepélyes ceremóniáról gondoskodnunk? Mégiscsak a város halottja.

GRÁNER: Te inkább örülj, hogy bevettünk magunkhoz a vadásztársaságba félig-meddig ismeretlenül. Messze vagy te még attól, hogy okoskodni kezdhesd nekünk. Még a vezetői státusod megtartását is elintéztük neked a megyei tűzoltóságnál.

KATASZTRÓFA TÓNI: Hálás is vagyok érte, főnök.

GRÁNER: A régi párttag szüleidnek köszönheted ezt a kegyes elbánást, mert a fordulat után nem voltál valami hű mihozzánk. Úgyhogy ne okoskodj nekünk. A Kerényi Gyuritől harmincévnyi barátság után eltűrom a sok hülyeséget, de te még nagyon messze állsz ettől. Persze erről neked lehet más a véleményed, de nekünk nem muszáj együtt dolgoznunk.

KATASZTRÓFA TÓNI: Rendben főnök, de akkor mi legyen?

GRÁNER: Megvárjuk, míg kiérkeznek ide a hullaszállítók. A városi lapban meg felad a hivatal egy nekrológot, amiből nem kell megtudnia senkinek, hogy mi találtunk rá erre a nyomorultra. Nem kell ezt túlragozni. Még az est leszállta előtt lőhetünk magunknak pár rókát kis szerencsével, és elfelejtjük szépen ezt az egészet. Amúgy se a mi dolgunk.

KERÉNYI: Kicsit talán mi is tehetünk minderről. Mégiscsak mi tettük ki az otthonából, ezután jutott idáig.

GRÁNER: Ezt aztán nem keni ránk senki. Nem az övé volt a kégli, hanem az önkormányzaté, korábban meg a tanácsé. Ha olyan olvasott és művelt volt, miként hírtelt róla, akkor aztán igazán kikalkulálhatta volna magának a tanár úr, hogy megérne megvásárolnia a lakását az értéke törtrészéért. Más is így tett akkortájt, még kedvező hitel is járt hozzá sokaknak. Arról tán mi tehetünk, hogy nem volt élelmes, meg hogy nem gondoskodott jó előre a családjáról?

KERÉNYI: Az ő helyében ezt tette volna bárki az övéi közül. Ilyenek ezek a tojásfejűek. Mindenféle gyűléseken késő éjszakáig képesek okoskodni jelentéktelen apróságokról, de ha a saját otthonukról van szó, akkor azt már nem képesek megvédeni, sem pedig a családjukat.

GRÁNER: Most nézd meg ezt a szerencsétlent, temetőt csinál itt nekünk a mi olajraktározó telepünkben. Pont jelenleg van folyamatban az adásvétele. A végén még belezavar nekem abba az ügyletbe is.

KERÉNYI: Egyszerűen vannak olyan emberek, akik bármit is csinálnak, az valahogy mindig rosszul sül el.

GRÁNER: Az ilyen még szép csendben se tud kinyiffanni, mint bárki más. Ennek a fajtának a mártírium kell, mert ez a típus mások lelkiismeretének a vámpírja. A bölcs, aki erkölcsi piedesztálja hegymagasáról hinti az ígét mindenki felé, de még arra is képtelen, hogy önmagáról gondoskodjék, nemhogy az övéiről.

KERÉNYI: Mire jutott a várossal, mire jutott a családjával, mire jutott önmagával?

KATASZTRÓFA TÓNI: Ennyire jutott; és még holttában is kísérteni fog mindnyájunkat. Előresietek a többiekhez, hogy ne várjanak ránk, kezdjék el nélkülünk a vadászatot.

KERÉNYI: Rendben, persze, menj csak, Tóni! Legfeljebb félóra, és csatlakozunk mi is, üzenjük nekik.

Katasztrófa Tóni örömmel és kissé szégyenkezve odébbáll.

GRÁNER: Ne legyetek már ti is babonások nekem! Nem lesz itt semmi gond. Legalább egy ellenséggel kevesebb maradt. Tudod, hogy még mindig sokan tekintettek rá egyfajta referenciapontként a városban. Bármilyen üzletet bonyolítottunk, órá mutogatott a fél város, hogy ő bezzeg nem harácsolta magánvagyont. Ő bezzeg nem tömte a zsebét. A bukása után egyfajta élő mementóként grasszált a város utcáin.

KERÉNYI: Ne légy tisztetelen! Mégiscsak ő volt mifelénk sokak szemében a rendszerváltó, az ellenálló. A helyi értelmiség tisztelte, az ő szemében még akkor is a becsületesség szobra volt, mikor már csak árnyéka volt egykori önmagának, vagy már az se.

GRÁNER: Alkalmatlan volt mindenre, nem tudott szervezni, irányítani, kombinálni. A politikához az kell. Mióta mi, szakemberek visszavettük magunknak a városunkat, amit évtizedeken át a mieink fejlesztettek, mennyivel többre jutottunk. Hoztunk egy komoly német nagybefektetőt, épül az ipari park egy csomó multikonzszernnel, fejlesztjük a kereskedelmi központot külföldi szupermarketek bevonásával. Ahhoz pedig, hogy közben még nekünk is csurran-cseppen mindebből egy kevés, kinek mi köze van? Hazavihetnénk az egészet is, mert mi hoztuk össze mindegyik ügyletet. Mi csak a magunk projektjeiből fölözünk. Ha nem működtek volna itt ezek az ehhez

hasonló a bajkeverők, akkor nem is kellett volna távoznunk még arra a kevés időre se a tanácsházáról.

KERÉNYI: Városháza.

GRÁNER: Mindegy.

KERÉNYI: Nem kéne letakarnunk valamivel?

GRÁNER: Én ugyan hozzá nem nyúlok egy ilyenhez, ki tudja, mit kap el tőle az ember.

Gráner előveszi a pálinkás vadászbutykosát, és a hullaszállítókra várva iszogatni kezdenek a tetem felett.

GRÁNER: Végre-valahára megérkezhetnének a hullaszállítók. Tüntessék végre el, aztán mehet mindenki a maga dolgára. Nehogy elkezdjünk itt pityeregni vagy tisztelgő főhajtást tenni. Különös, hogy az ember életében vannak kultikus helyek, melyek folyton-folyvást elkísérik az útja során. Nekem ilyen ez az egykori telephely. Én itt csináltam meg az első igazán komoly üzletem. Oltári nagyot szakítottam ezen a félhektárnyi gazos területen. Szép emlékek fűztek ezekhez a tartályokhoz. Itt bonyolítottam le egy halom találkozózt, egyik sikeresebb volt, mint a másik. *(körbefordul)*

KERÉNYI: Mégiscsak meghalt itt egy ember.

GRÁNER: Az meg, de nem kár érte. Az ilyen állandóan szenvedő, moralizáló bajkeverők soha nem értették az idők szavát. A sötét középkorban az ilyenekből lettek a világ

elől kolostorba bújó szerzetesek. A nagy francia forradalom során pedig a guillotine alá küldött okoskodó mártír filozófusok, később meg örökké a pártunk körül serteptető marxista okostojások. Emlékszem, már a KISZ-ben is utáltam ezt a típust. Mi csak koncertekre jártunk, meg csajokat felszedni. Ezek meg számon kérték a korabeli vezetésen Marx összes agyament tézisést az igazságosságról. Hiába épült évente vagy kétszázezer bérlakás meg több száz kilométernyi főútvonal, ezek mégis mindig számon kérték rajtunk a hiányosságokat. Baja volt ennek mindennel, még saját magával is. Ő se tudta igazán, hogy mi nem tetszett neki az előző rendszerben, csak lázadni akart, mert addig se kellett szembe-sülnie saját élehetlenségével. De az ilyenek még az új rendszer gyorsan táguló kerete se volt elegendő, hogy kezdjen magával valamit; az ilyen még azzal se tudott mit kezdeni. Pedig akadt itt annyi lehetőség az elmúlt időkben! Csak tudni kellett élni velük...

A helyeslőn bólogató barátja vállára teszi a kezét, meglapogatja, és közben elindulnak a többi vadászársuk után, a távolból közelgő mentőautó szirénája hallatszik.

függöny

